

Romanul unei călătorii fascinante între
Iranul trecutului și Suedia de azi
Fönstret

POLIROM

**Golnaz
Hashemzadeh Bonde**
Ceea ce datorăm

BIBLIOTECA POLIROM

Nahid mai are șase luni de trăit. Sau cel puțin așa spun medicii. La cincizeci de ani, „pierderea” nu îi este străină. Dar acum, când a ajuns pe marginea unei prăpăstii, genunea propriei morți, și tocmai a aflat că fiica ei, Aram, urmează să nască, Nahid trebuie să se lupte cu furia ce abia i se naște în suflet, dar și cu o durere nestăvilită a cărei apăsare o simte de mult. În viața de dinainte, din Iran, și în viața ei de refugiată, în Suedia, Nahid a învățat să supraviețuiască. Ce nu știe însă este să trăiască pur și simplu; nu s-a priceput niciodată s-o facă și nici n-a avut șansa. Ca o izbucnire furioasă, aproape ca primul țipăt al unui nou-născut, acest roman extraordinar ne face să ne întrebăm: ce lăsăm în urmă pentru copiii noștri? Ce le datorăm celor pe care-i iubim? Putem fi vreodată cu adevărat liberi?

BIBLIOTECA POLIROM

A C T U A L

Scriitori contemporani, voci și tendințe noi
în literatura universală de azi.

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Golnaz Hashemzadeh Bonde, *Det var vi*

Copyright © Golnaz Hashemzadeh Bonde 2017
Published by agreement with Ahlander Agency
All rights reserved

© 2018 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © halfpoint/Depositphotos.com, © by ali reza/Flickr.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

BONDE, GOLNAZ HASHEMZADEH

Ceea ce datorăm / Golnaz Hashemzadeh Bonde; trad. din lb. suedeză de
Gabriella Eftimie. – Iași: Polirom, 2018

ISBN: 978-973-46-7182-3

I. Eftimie, Gabriella (trad.)

821.113.6

Printed in ROMANIA

Golnaz Hashemzadeh Bonde

Ceea ce datorăm

Traducere din limba suedeză
de Gabriella Eftimie

POLIROM
2018

Pentru Noor Koriander

**„Mama mea a spus: dacă ai putea vedea
circumstanțele drept atenuante, m-ai lăsa
să scap mai ușor.“**

Athena Farrokzhad, *Albdinalb*¹

**1. Traducere de Svetlana Cârstean. Athena Farrokzhad: *Albdinalb*,
Editura Pandora M, Grupul Editorial Trei, 2013.**

Cred că moartea a fost mereu lângă mine. Banal, o să spună probabil toți muribunzii. Dar îmi place să cred că sunt mai specială decât restul, și asta e valabil pentru tot. Chiar cred asta, pe bune. Am spus-o și când a murit Masood. Tot timpul petrecut împreună a fost luat cu împrumut. N-ar fi trebuit să trăim atât de mult. Ar fi trebuit să murim la revoluție. Sau după. La revoluție. Dar ni s-au mai dat treizeci de ani. Mai mult de jumătate din cât am trăit. E chiar mult. Pentru asta ar trebui să fiu recunoscătoare. E vârsta fiicei mele. Da, e și ăsta un punct de vedere. Mi s-a dat șansa s-o nasc. Dar ea n-a avut nevoie de mine atâta timp. De fapt, nimeni n-a avut nevoie.

Oamenii au impresia că, dacă-s părinți, e automat nevoie de ei. Nu-i deloc așa. Oamenii s-au descurcat mereu. Cine zice că povara pe care o reprezintă e mai mică decât sentimentul de ușurare de după? Eu, una, nu sunt de acord. Nu sunt genul de om care să te scutească mai mult decât să te împovăreze. Deși ar trebui să fiu. Fiind mamă, mă gândesc. E responsabilitatea mea. Să le ușurez viața celorlalți. Dar n-am făcut-o niciodată.

„Mai ai o jumătate de an de trăit, maximum“, mi-a zis hoasca aia nenorocită.

Mi-a spus-o de parcă ar fi vrut să-mi dea o veste proastă. Ca atunci când educatoarele m-au anunțat că Aram a căzut

și s-a lovit. Cu un oarecare sentiment de vinovăție. Nici nu s-a uitat la mine atunci când mi-a dat vestea. Se holba la monitorul calculatorului. De parcă acolo ar fi găsit adevărul suprem. De parcă monitorul ar fi fost cel care pățise ceva grav. Apoi au început să i se prelingă lacrimile pe obraji și a plecat ochii. Acum ea era cea afectată. Cea care avea nevoie să fie consolată.

„Taci din gură!“, îmi venea să țip. Cine ești tu să-mi spui c-o să mor? Cine ți-a dat voie să plângi, de parcă ai avea vreo treabă cu viața mea? Dar n-am țipat. De data asta, nu. Am rămas și eu surprinsă.

— Vreau să discut cu șeful dumneavoastră, am spus.

Părea mirată. I s-a părut, probabil, o reacție nepotrivită. Poate se aștepta să încep să plâng și eu.

— Înțeleg că e greu... Greu de digerat. Dar nu contează cu cine vorbești, spuse ea. CT-ul, rezultatele analizelor. E clar. Aveți cancer. În stadiu avansat.

Tace și se uită la mine. Așteaptă să citească pe fața mea ceva care să-i confirme că am înțeles mesajul. Dar nu îi ofer nimic de genul ăsta, așa că e nevoită să continue.

— E în stadiul 4. Cancerul. Ceea ce înseamnă că nu mai aveți mult de trăit.

— Tăceți din gură!

De data asta am spus-o.

— Sunt asistentă medicală, am lucrat douăzeci și cinci de ani în sistem. Știu bine că n-aveți voie să-mi spuneți așa ceva. Habar n-aveți cât o să trăiesc. Nu sunteți Dumnezeu!

S-a retras cu scaunul. Îmi dau seama că e tulburată. Pare să aibă vreo treizeci de ani. Are părul împletit în două codițe de șoarece copilăroase. O poză cu un bebeluș pe birou. Scutur din cap. Habar n-are ce știe și ce nu.

Am rămas așa tăcute un timp, apoi și-a șters lacrimile cu mâneca și a plecat. Am stat acolo ca o stană de piatră înainte să mă întind după poșetă și să scot mobilul. Ar trebui să sun pe cineva. Ar trebui s-o sun pe fiică-mea. Să-i spun: „Bună, vrăbiuța mea. Mama o să moară și ea“.

La naiba. Încep să-i scriu un SMS Zahrei. Dar îl șterg. Ce să-i zic? „Bună, draga mea. Degeaba ne-am luptat atât. S-a terminat.“ Nu pot.

Aud două voci apropiindu-se, e medicul și superiorul ei. Se opresc în fața ușii. Șușotesc. Îmi dau seama că n-au de-a face cu moartea prea des aici, la circă. Dezbat cine să intre și să continue discuția cu mine. Le înțeleg. Vor să-și vadă de treabă. Să treacă la următorul pacient. Să nu rămână în urmă. Ultimul lucru pe care și-l doresc e să stea la taclale cu o muribundă, să-i asculte prostiile. Cad pe gânduri. Oare să-mi strâng catrafusele și să plec, pur și simplu? Să le scutesc, mai bine. Sau să mă scutesc pe mine însămi. Ridic haina. E roșie. Mă întind după poșetă. E tot roșie. Mă uit la cizme. Roșii și ele. Toate detaliile astea banale care mă preocupă. Care m-au preocupat până acum. Încep să-mi tremure mâinile, apoi umerii. Scap poșeta pe jos. Încerc să înghit plânsul care îmi răbufnește în corp. Chiar atunci se deschide ușa. Cele două intră. Se uită la mine. Văd că vor să facă stânga împrejur și să plece. Nu vreau să le sperii. Încerc să zâmbesc. Dar toate mă copleșesc. Toate sentimentele alea de care ele n-au habar. Toate chestiile de care nimeni din țara asta nenorocită n-are habar, deși știu o grămadă de lucruri. Tot ce are de-a face cu durerea și pierderea, și lupta. Plâng. Plâng în hohote. Plânge și ea. Prima doctoriță. Săraca. Crede că are motiv să plângă.

Oricum, una dintre ele își cere scuze. Doctorița mai în vârstă. Spune că habar nu are cât o să mai trăiesc. Poate câteva săptămâni, poate câțiva ani.

— Dar o să muriți de cancer, spune ea. E mai bine să fiți deschisă, să le spuneți apropiaților dumneavoastră. Mai ales copiilor...

„Poți să-i spui tu copilului meu“, spun în gând. Dar nu cred c-o spun și cu voce tare pentru că doctorița continuă.

— Poate fi dificil. Să fii sincer, mai ales față de copii. Dar trebuie anunțați. Ca să se poată pregăti.

Mă uit la ea nedumerită. Nu înțelege de ce sunt nedumerită, dar își dă seama, presupun, că doar așa mă pot uita la ea.

— Masood a murit de curând... Tatăl ei. A murit de puțin timp.

Doctorița dă din cap.

— A murit pe neașteptate. Nu credeți că-i mai bine așa? Pentru Aram, fiică-mea? Decât să trăiască așa, cu moartea în cap. Să aștepte să mor. Nu-i mai bine să mor brusc și gata?

— Nu știu, spune ea.

Da. De parcă m-aș fi așteptat la un răspuns pe bune.

— Dar o să aveți nevoie de fiica dumneavoastră. N-o să vă fie ușor.

Îmi întinde o broșurică. Cum să ne pregătim pentru moarte, sau ceva de genul ăsta. Scutur din cap.

— N-o să mor! O să mă lupt. Vreau să încep tratamentul chiar acum!

Ezită.

— Da, vă dăm trimitere. Dar sunteți pe o listă de așteptare. E și Paștele și așa. S-ar putea să dureze ceva până când puteți începe tratamentul, doamnă Nahid.

Mă aplec înainte.

— Dar spuneți c-o să mor. C-o să mor dacă nu facem ceva. Vorbim de o urgență!

Doctorița scutură din cap.

— Cancerul nu e o urgență. Câteva săptămâni în plus sau minus nu contează, doamnă Nahid.

— Cum adică? Dacă nu-i o urgență, ce e?

— Vreau să spun că puteți s-o considerați o boală cronică.

— Cronică? Cum să fie cronică dacă sunt pe moarte?

— Îmi pare rău.

Se sprijină de cadrul ușii. Nici măcar n-a intrat în cameră. A rămas acolo, la câțiva metri de mine. De parcă ar fi ceva contagios. Cancerul. Moartea.

— Îmi pare rău.

Mă ridic.

— N-are de ce să vă pară rău. Încă n-am murit.

Scot rujul și îmi vopsesc buzele. Arăt că sunt puternică. Plec. Trec pe lângă ea. Strigă după mine, dar merg mai departe. Mă grăbesc ca să nu cumva să mă întorc și să mă arunc în brațele ei, și să cer consolare. S-o rog să-mi facă promisiuni exagerate și să mă consoleze.

Abia când ajung acasă observ că rimelul mi s-a întins pe toată fața. Că m-am dat cu ruj și pe lângă buze. Că arăt înfricoșător. Că eu sunt hoasca. Sperietoarea de ciori. Un om împăiat. Un om mort. Cineva care nu știe cum e să trăiești.

Mai am șase luni de trăit. Sau câteva săptămâni. Sau câțiva ani. Mă așez pe canapea fără să mă spăl pe față. Stau așa, cu mâinile în poală, și mă întreb ce-i de făcut. Ce-i de făcut când afli că ești pe moarte.

Coșurile cu hârtii de pe covor. Stau acolo de câteva luni, de câțiva ani chiar. Mă gândesc că, dacă le am în fața mea, o să mă apuc să le sortez cumva. Să le rezolv. Poate că asta ar trebui să fac acum. Să răsfoiesc hârtiile astea ale mele. Să mă asigur că totul e în ordine. Facturile de telefon vechi. Extrasele de cont. Declarațiile de avere. Mă gândesc că n-avea nici un rost să cumpăr coșurile alea. Că mai bine le arunc pe toate. Că pot să arunc tot chiar acum.

Dar o s-o facă Aram. Mai încolo. După.

Ridic caietul și stiloul de pe masă. Încep să scriu. Îmi aduc aminte că toate notițele mele sunt tot acolo, în coșurile alea. Să le scot de acolo, să le arunc oare? Ce-o să-și închi- puie dacă le citește? O să înțeleagă cât am fost de singură. Cât am fost de furioasă. Ar trebui s-o vreau s-o protejez, dar nu vreau. Las-o! Las-o să-mi simtă durerea! Știu că instinctul meu de mamă ar trebui să-mi dicteze altceva, dar n-o face, așa că lasă.

Stiloul alunecă pe hârtie. Vreau să știu ce las în urma mea. Masood a luat tot când am divorțat. Eu n-am luat nimic cu mine. Am adunat, am construit. Am construit o

plasă de siguranță. Un viitor. Ca acum să nu mai am nimic din toate astea. Izbucnesc în râs. Nu există nici un viitor. Cum ar fi dacă oamenii ar fi conștienți de chestia asta? Că depui atâta efort ca să planifici un viitor și dintr-odată te trezești că nu există. Cine ar fi crezut?

Oare aş fi trăit altfel dacă aş fi știut ce mă așteaptă? Aş fi lucrat și schimbul unu, și doi, și trei? Aş fi supraviețuit doar cu cardul de credit, aş fi lăsat datorii mari în urma mea? Nu-s foarte sigură. Poate. Probabil. Adică, de ce nu? Ce gând să mă oprească?

Îmi notez. Apartamentul în care stau. Bijuteriile din cutia de valori de la bancă. Acțiunile alea nenorocite de la Telia cu care ne-am pricopsit. Banii din contul de economii. Banii de rezervă din șifonier. Îmi notez totul și fac calcule. E mult. Sunt mulți bani!

Preț de o secundă mă gândesc că sunt mulți bani pentru una ca mine. Dar nu, e o greșeală. Există destui oameni care s-au născut sau au crescut în țara asta și care n-au nimic, nu pot să muncească, n-au putut să facă nimic. Care au fost prea comozi, prea leneși. Care n-au ce am eu. Care nu lasă nimic în urmă.

Nu sunt mulți bani doar pentru una ca mine. Sunt mulți bani pentru oricine. Sunt mulți bani pentru Aram. Dacă nu înțelege chestia asta, n-are decât să și-i bage undeva! Copil de revoluție. Ar trebui să fie recunoscătoare. O să fie recunoscătoare. Știu asta. De fapt banii o să-i folosească mai mult ei decât mie. Ea are șanse mai mari să-și trăiască viața, să se bucure de ea, șanse mai mari decât mine. Nu doar fiindcă o să mor. Fiindcă n-am avut niciodată șansa asta. Abilitatea de a-mi trăi viața. Abilitatea cu care m-am născut, în care m-am trezit, mai bine zis, a fost cea de-a

supraviețui. Am crescut ca să supraviețuiesc. E cu totul diferit față de viața de aici. Nu știu dacă fiica mea are talentul ăsta. Capacitatea de-a supraviețui. Poate. Doar s-a născut într-un fel de cameră de adăpost. Dar nu și prietenii ei. Nu și copiii care s-au născut în Suedia.

Mă gândesc din nou la doctoriță. La lacrimile ei. Ce motiv avea *ea* să plângă?

Mama a fost măritată cu forța la nouă ani. Nici nu-mi vine să pronunț vorbele astea. Mi se face rușine. E ca și când aș sancționa chestia asta prin simplul fapt că vorbesc despre ea. Așa că n-o fac. Mama avea nouă ani, iar tata douăzeci și șapte. Nu era ceva ieșit din comun pe atunci. Deși nu cred că asta a contat pentru ea. C-a influențat-o în vreun fel atunci când a fost nevoită să-și părăsească părinții și să înceapă o relație sexuală cu un adult străin.

Pe tata n-am cum să fiu supărată pentru că a procedat exact ca toți ceilalți. Dar mă gândesc la fetița aia, la cea care a fost, și gândul ăsta îmi trezește mai multe sentimente materne decât pentru propria mea fiică pe atunci. Mă gândesc la fetița aia și îmi spun că, dacă aș putea s-o salvez, aș putea să mă salvez și pe mine. Dacă aș putea-o salva, aș putea s-o salvez și pe fiica mea.

Mama avea doisprezece ani când a născut-o pe Maryam. Inima mea sângerează pentru amândouă. Puștoaica de doisprezece ani cu un bebeluș în brațe. Bebelușul cu o puștoaică de doisprezece ani drept sprijin.

Nu știu ce s-a întâmplat în sufletul ei. Dar cred că a rămas așa, blocată în situația aia. Cred că n-ai cum să procedezi altfel. Fata de doisprezece ani cu bebelușul în brațe. Ce să facă ea cu noi?

A rămas singură devreme. Când tata a murit, avea treizeci și șapte de ani și era mamă a șapte copii. Faptul că el a dispărut n-a contat deloc din punct de vedere practic. Era bolnav de ceva timp. Pentru ea, era probabil tot ca un copil. Nu știu. Nu vorbea despre el. Nu vorbea despre bărbați. În pozele de la nunțile noastre stă mândră, cu spatele drept, dar nu zâmbește niciodată. În ochii ei, bărbații și măritișul erau un rău necesar. Sau poate nici măcar necesar, poate doar o pacoste pe care n-o puteai evita.

Mama mea. Ce-a mai suferit în timpul revoluției. Te gândești că o femeie care a născut șapte fete ar merita un pic de pace a minții. Că doar n-avea nici un băiat pe care să-l trimită la război. Nici un băiat pe care să-l plângă. Dar era un deceniu nepotrivit, sau poate că eram noi genul nepotrivit de femei. Noi ne luptam în stradă, și ea stătea și ne aștepta până dimineața. Ne aștepta, se plimba de colo-colo și plângea.

Câteva săptămâni. O jumătate de an. Câțiva ani. Are vreo importanță? Nu sunt sigură. Sunt perioade diferite. Asta înțeleg. Dar ce mai contează în clipa asta? Ce să fac eu cu mai mult timp? Timp în care ești bolnav. Timp în care ești singur. Timp în care aștepti să mori. Ce să faci cu timpul când nu ai planuri de viitor? Nu știu. Poate de asta mi se întâmplă tocmai mie. Poate de asta m-a ales cancerul tocmai pe mine. Pentru că nu știu cum să-mi trăiesc viața.

Nu suport gândul ăsta.

Mă ridic și mă duc după telefon. Formez un număr. E singurul număr la care sunt în stare să sun.

— *Allo?!*

Parcă o și văd în fața ochilor. S-a prăbușit pe taburetul de lângă telefon și a oftat adânc înainte să ridice receptorul. Se așteaptă la vești proaste. Se pregătește pentru ele, e o strategie de autoapărare.

— *Salam, maman.*

Înghit în sec încercând să rețin tot ce vrea să răbufnească din mine.

— Nahid? Nahid, tu ești? Ești bine? E totul în regulă?

— Sunt bine, sunt foarte bine. Mi-e... Mi-e dor de voi, atâta tot.

— Asta-i viața, Nahid. Asta-i viața.

Amuțim preț de o clipă, apoi începe să-mi povestească, așa cum face ea de obicei. Despre vecini, despre prețul roșiilor, despre reumatismul ei. O ascult. E o convorbire asemănătoare cu cea pe care am avut-o săptămâna trecută. Ca toate celelalte convorbiri cu ea. E o convorbire care n-a fost afectată în nici un fel de ziua asta, atâta doar că-mi astup fața cu o pernă ca să nu încep să țip.

— Nahid, mai ești?

Știu că o să mi se taie vocea, așa că închid. O să creadă că s-a întrerupt, ca de atâtea ori în acești ani. Data viitoare când o s-o sun nici n-o să-și mai amintească de acest incident.

Începe să se întunece deja când ridic din nou receptorul. Nu știu cum ales persoana pe care o sun, de ce am ales-o tocmai pe Zahra. Dar am făcut-o și m-am simțit bine. M-am simțit bine să-i povestesc și să aud pe altcineva plângând. M-am simțit bine să aud că s-a întristat. Că o să-i fie dor de mine. M-am simțit bine gândindu-mă că așa ar trebui să reacționeze toată lumea la astfel de vești. Că ai voie să reacționezi așa. I-am ascultat puțin plânsul, apoi am început s-o consolez.

— Nu-i nimic, i-am spus. N-am avut o viață rea.

Am tăcut amândouă. Nu știam dacă spun adevărul. Dar n-am comentat. Am ascultat doar tăcerea celeilalte, și asta ne-a fost de ajuns.

— I-ai spus lui Aram? m-a întrebat ea.

Am scuturat din cap.

— Alo?

— Scuze, am zis. Nu i-am spus încă. Nici ei, nici altcuiva. Zahra dă din cap. O aud.

— Vrei să-i spun eu?

Oftez ușurată.

— Da. Da. Mulțumesc. Poți?

— Nu știu, îmi răspunde ea.

Ce să le ceri și oamenilor? Totul, mă gândesc. Aș putea să încasez toate favorurile acum. Pe fiecare.

— Îți rămân datorii dacă-i spui. Spune-i tu, te rog.

O aud că plânge din nou. Dar cumva va trebui să se descurce. O să se descurce ea, sigur.

— Vin la tine, spune ea și închidem telefonul.

Apoi mă întind pe spate. Închid ochii. Câteva săptămâni, o jumătate de an, câțiva ani. Oricum, în clipa asta simt nevoia să închid ochii și atât.

Și chiar vin. Prietenele mele. Vin toate. Rămân întinsă pe canapea și mă uit la ele cu ochii întredeschiși. Mă lasă în pace. Nu spun mare lucru. Stau cu bărbile sprijinite în mâini. Schimbă de priviri din când în când și scutură din cap. Scutură din cap încet, cumva ciudat. Ca atunci când durerea e mai mare decât pare. Când o durere exprimă toate durerile. Știu ce le trece prin cap. Am pierdut atât de mult. Am pierdut deja atât. De ce să pierdem și mai mult? De ce trebuie să fie așa? Sunt de acord cu ele. Nu mă văd pentru că nu îndrăznesc să se uite, dar stau culcată cu ochii pe jumătate închiși și scutur și eu din cap, ca și ele. În felul ăla ciudat. Ca atunci când o durere exprimă tot restul durerilor acumulate.

Zahra, Leila, Anne și Firozeh. Toate sunt aici. Au venit imediat, într-o oră au ajuns. Nici n-am apucat să deschid ochii înainte să mă trezesc cu ele. Mă gândesc la notițele mele din coșul cu hârtii. Notițele mele despre cât de singură m-am simțit. Mă gândesc să le arăt și să le întreb: *De ce ați venit abia acum? De ce n-ați venit mai demult, mai*

demult când mă simțeam singură? Dar habar nu am. În același timp, mă gândesc c-ar fi mai bine să le fac ferfeniță. Pentru că n-am fost niciodată singură. Sau? Nu știu. Ce e singurătatea? Ești singură când de fapt ai vrea să te distrezi și nu poți sau ești singură când urmează să mori? Poate că n-am fost niciodată singură.

Le aud cum şușotesc. La început nu înțeleg ce spun, dar până la urmă reușesc să disting. Nu i-au spus nimic lui Aram. Îmi vine să mă ridic și să fac scandal. *Un singur lucru v-am rugat și eu! Unul singur!* Dar mă abțin. Știu că nu e primul lucru pe care ar trebui să-l cer. Știu că e prea mult.

Zahra se ridică și se duce să dea un telefon. Vorbește în șoaptă. Aud că nu vorbește cu Aram. Nu, vorbește cu altcineva. Își roagă propriul copil să îi spună. Ce lașe suntem! Revoluționarii. Nici una din noi n-are coaie. Poate că omul n-are decât un număr limitat de coaie în viața asta. Poate că ale noastre au rămas pe străzile însângerate, pe care am protestat. Mă întreb cine o să-i spună lui Aram c-o să mor. Îmi dau seama că nu știu, și nici n-o să mă ridic ca să aflu.

Stau deseori la geam și privesc afară. Am o panoramă superbă, ca o pictură. Când mă vizitează cineva pentru prima oară, arăt mereu spre geam.

„Uită-te afară“, spun. De parcă ai putea să ignori așa ceva.

Stau la etajul treisprezece, și în loc de perete, am un geam imens. Afară se vede doar cerul. Un cer care nu se mai termină. Acolo jos se vede lacul, poți să-l urmărești cu privirea până când se revarsă dincolo de linia orizontului. Și în jurul lui e pădurea. Copaci deși, cărora nu le scapă nici un anotimp.

Pentru cei mai mulți oameni nu-i nimic ieșit din comun. Cer și apă, și pădure. Vreau să le explic musafirilor mei de ce e atât de special. Dar n-am chef. Vreau să le povestesc. Să le zic: vreți să știți ce vedeam în jurul meu în copilărie? Când mă duceam la școală, când mă plimbam pe străzi? Nisip și piatră. Piatră cu nisip. Poate că e greu de imaginat. Nisip galben care se depunea pe pantofi. Pe case. Mama dădea nisipul afară cu mătura de câteva ori pe zi. Greu de crezut că eu, care vin dintr-un ținut nisipos, am parte acum de apă și cer. E ca și când aș fi schimbat elementele. Vreau s-o zic pentru că e ceva impresionant. E ceva incredibil. Și oarecum trist. Că omul care ai fost cândva nu mai e. Că a fost înlocuit de altceva.

Dar nu spun nimic și știu și de ce. Nu vreau să creadă că provin de undeva din deșert. Că fac parte dintr-un trib din deșert. Oricum cred asta deja și refuz să le mai bag idei în cap. Eu vorbesc despre nisip, nu despre deșert. Sunt două lucruri diferite, dar oamenii nu par să priceapă asta.

E o chestie tipică mie să nu pot să-mi țin gura când trebuie. De multe ori îmi dau seama când ar fi trebuit s-o fac. Cel puțin, după. Dar nu pot să mă abțin să spun lucrurilor pe nume. E ceva ce n-ar trebui să facem. Noi, oamenii. Noi, mamele. Ar trebui să ne ținem gura când ideile noastre provoacă suferință. Dar eu nu pot.

Mă simt singură cu durerea mea. Am ajuns la concluzia asta. Aram e cea care ar trebui să împărtășească durerea cu mine. Durerea trece de la femeie la alta. Dar ea n-o face.

A ajuns abia după patru ore și patruzeci și cinci de minute după ce am primit vestea. După ce am aflat că o să mor. Știu că nu i-a spus nimeni. Știu că n-a știut. Dar tot simt un soi de iritație. Da, sunt și alți oameni aici. Dar asta e altceva. Sunt triști. O să-mi ducă dorul. Dar pentru fiica mea... Ea n-o să-și revină niciodată. Împărtășim aceeași durere. Vreau să-i împărtășesc ce simt. Finalitatea.

Stau în continuare pe canapea cu ochii întredeschiși atunci când intră. Fetele se ridică s-o întâmpine. Îi aud vocea, pare obosită. Vreau să intre ținând. Ținând din rărunchi și plângând. Panicată. Dar n-o face. Intră și le salută pe prietenele mele și, după voce, pare obosită. Nu mă ridic. O las să intre la mine. Nu se grăbește deloc. Zăbovește puțin pe hol. Pune întrebări. Încearcă să înțeleagă. Știu că e așa. Dar nu pare. Pare că stă la taclale, și asta mă scoate

din sărite. Eu zac aici și am impresia că e sfârșitul lumii, și ea nu ajunge la mine decât după patru ore și patruzeci și cinci de minute și nici atunci nu dă buzna peste mine, ci stă acolo, pe hol. Simt cum mi se încordează tot trupul, gamba, fundul, mâinile, fața. Când se așază lângă mine pe covor, nu spun nimic. Strâng din ochi.

— Bună, mami, spune ea.

— Tu n-ai mamă, îi răspund. N-ai pe nimeni. Ești orfană.

O aud cum i se oprește respirația, cum li se oprește respirația tuturor. Percep durerea pe care am provocat-o, durerea pe care am expulzat-o din mine. O aud. Ea nu e genul care să țipe și să plângă. Aud cum durerea se propagă în corpul ei și o face să respire mai greu. Trece timpul, trec câteva minute, cred. Apoi se ridică și dispare. Intră la baie și încearcă să se adune. Așa cum a făcut întotdeauna.

Simt că-mi dau lacrimile și că încep să mi se prelingă pe obraji. În gropița de la baza gâtului. Prietenele mele se adună în jur când văd că încep să plâng. Mă iau de mână, mă mângâie pe cap. Toate s-au adunat în jurul meu. Ea stă singură, izolată. Vreau să rog pe cineva să se ducă la ea, dar nu-mi găsesc cuvintele. Trebuie să se obișnuiască cu ideea, îmi spune o voce în cap. E timpul s-o facă, dacă nu s-a obișnuit deja.

Aram mi-a citit poezii. N-a mai făcut asta înainte, așa că am rămas surprinsă. Cred că făcea chestia asta mai mult cu Masood. Ea speră că pot să-l înlocuiesc pe taică-său. Dar nu pot. Stăteam pe canapea, și s-a ghemuit cu picioarele sub ea.

— Mami, ascultă: „*Tatăl meu a spus: Cum nimeni care să-ți aparțină nu a fost îngropat / în pământul acesta / pământul acesta nu-ți aparține*”¹.

Mă uit la ea cu ochi goi.

— Înțelegi? mă întreabă. „Cum nimeni care să-ți aparțină nu a fost îngropat în pământul acesta, pământul acesta nu-ți aparține.” Și noi l-am îngropat aici pe tata.

Se uită la tăcerea mea și completează, de parcă asta ar ajuta.

— E scrisă de o tipă din Iran.

Vreau să-i spun că-i o prostie. În primul rând, nu e pământul nimănui, astea sunt idioțenii patriotice. Nimeni nu e stăpânul vreunui petec de pământ. *Tatăl tău a fost incinerat*, îmi spun în gând. *Singurul lucru care a rămas în pământ e urna lui. Nu face parte din pământul suedez.* Sunt genul care spune lucruri din astea. Așa că am spus-o cu

1. Traducere de Svetlana Cârsteian. Athena Farrokzhad: *Albdinalb*, Editura Pandora M, Grupul Editorial Trei, 2013.

voce tare. Mi-a părut rău imediat. Am văzut durerea urcându-i-se în gât, îngroșându-l.

Vrea să găsească un sens. Bineînțeles. Vrea să găsească ceva care să pună punct poveștii ăsteia, ceva care să explice haosul. Vreau să-i cer iertare, dar n-o fac. Îi spun:

— Și dacă e așa cum zice ea, ce se întâmplă după ce mor? Ce se întâmplă când ți-ai îngropat ambii părinți în pământul ăsta? Primești o medalie? O medalie ce dovedește că ești suedez?

Se ridică și se duce în bucătărie. Deschide robinetul, se prefacă că aduce apă, cred. Ar trebui să mă duc după ea, dar n-o fac. Ridic telecomanda și schimb canalul. Durează ceva până se întoarce. Nu prea mai vorbește. După un timp, spune:

— Mă duc acasă.

Mă uit la ea iritată.

— Dar tocmai ai venit.

— Mamă, am stat la tine patru ore. Chiar trebuie să plec. Nu vreau să plece.

— Dacă rămâi doar atât, nu te mai obosi să vii, mă aud spunând.

Dă din cap. Pleacă. Nu reușesc s-o fac să rămână. N-am mai reușit asta de ceva timp.

Oare e posibil să consumi viața mai repede dacă trăiești mai mult? Mereu mi s-a spus că am un râs prea zgomotos. Cum ar fi ca fiecare râs, fiecare râs zgomotos să-mi fi tăiat o zi din viață? Și dacă fiecareia dintre noi i s-a dat un număr fix de zile, și dacă cu cât râdem mai tare, cu cât discutăm mai aprins, cu cât dansăm mai excentric, cu atât le consumăm mai rapid? Dacă strigi lozinci revoluționare și fugi de armată și de gardiști. Respirația, respirația întreținută, toate se sfârșesc. Sunt curioasă dacă e așa pe bune.

Am început tratamentul. Mi-a luat trei luni. Între timp a venit Paștele.

— Cât s-a răspândit în ultimele trei luni, ce credeți?

Mă holbez la medicul specialist, la Christina. Privirea mea spune: *dacă mor, e din cauza ta, din cauza ta și a perioadei de așteptare.*

Christina n-a spus nimic la început. Încerca să înțeleagă întrebarea. Christina era și ginecolog, și oncolog. Cancerul fusese descoperit la ovare. Erau părțile mele femeiești, părțile mele materne, cele care au început să ardă. Ce ironie. I-am spus din prima când ne-am întâlnit că mi se pare ironic cât ne pedepsește soarta pe noi, femeile. Și atunci s-a uitat la mine la fel. Tăcută. Nedumerită.

— E greu să aștepți, știu, îmi spune. Dar facem tot ce putem.

— Ar fi trebuit să faceți tot ce puteți acum trei luni! Atunci aș fi avut o șansă, poate.

Se uită la hârtiile ei.

— Vă internăm chiar acum. Pentru câteva zile.

E tot ce-mi spune.

O aud pe Aram punându-i o grămadă de întrebări. Întrebări la care nici nu m-am gândit. Și-a făcut temele. Dau s-o apuc de mână. E genul care își face temele.

— Sunteți medic? o întreabă Christina.

— Nu, spune ea. Ea e mama mea.

Vocea i se taie, și medicul pare că mai are puțin și izbucnește în lacrimi.

Îmi dau seama că boala a avansat. Că vor să mă țină sub observație în caz că tumoarea îmi afectează vreo funcție vitală. Vorbesc despre felul în care îmi funcționează organismul de parcă ar fi ceva ce nu-mi aparține. Nu le mai ascult. O las pe Aram să vorbească în numele meu.

În sfârșit, termină și ieșim din camera aceea mică. Au pregătit un pat pentru mine. Mă așez pe marginea lui. Mă uit la capotul cu însemnele județului, la cearșaful de un alb murdar. La pătura albastră. Aram mă ține în continuare de mână.

— O să facem frumos aici, mama.

Pleacă să cumpere suc și reviste. Eu nu mă mișc. Nu mă mișc nici un milimetru cât e ea plecată.

Se întoarce repede, cu sufletul la gură. Are două pungi în mână pe care le târăște pe jos. Face câțiva pași în fugă și mă îmbrățișează. Mă strânge tare, tare. Stau pe marginea patului, mâinile îmi atârnă pe lângă corp, și eu le las să atârne. O las să mă strângă în brațe. Mă odihnesc în brațele ei. Mă ține în brațe mult timp. Mă leagă încet. Îi simt inima bătând lângă obrazul meu și mă gândesc că eu am fost cea care a făcut inima aia. Că inima ei a bătut înăuntrul meu, și acum bate pe obrazul meu și, în curând, o să bată și fără mine. În curând inima mea o să se oprească, și inima ei o să continue să bată în ritmul inimii mele. Mă gândesc că undeva, în bătăile inimii ei, o să continui să exist. Vreau să fie un gând consolator, dar nu e. Vreau propriile mele bătăi de inimă. Le vreau doar pentru mine,

vreau să bată în corpul meu și nu vreau să fiu doar o umbră în corpul și în amintirile altcuiva.

Ridic mâinile și o împing, o împing de lângă mine cu putere. Se împiedică, mai să cadă. Arată ca un copil speriat, ca un pui de pasăre rătăcit, aruncat din cuib fără nici un avertisment. În privirea mea nu poate citi nimic. Sunt goală pe dinăuntru. Până la urmă se întoarce cu spatele la mine și încearcă să-și ridice pungile. Așterne masa. Sticle cu suc. Reviste. Cu poze de paparazzi, cu prim-planuri. Știe că n-aș avea răbdare să citesc. Un pachet cu caramele Werther's Original, le varsă într-un pahar de plastic. Îmi aduc aminte de copilărie, atât de îndepărtată în spațiu și timp. Apoi scoate un iepuraș alb cu urechi pufoase.

— M-am gândit... Nu știi dacă-l vrei.

Îl iau în brațe. Îl mângâi în timp ce ea aduce o vază și o umple cu apă de la chiuveta micuță. Pune flori pe masă, genul de flori pe care le primești când ești muribund. Genul care se găsește la chioșcurile spitalelor. Vreau să-i spun că sunt muribunde, la fel ca mine. Dar mă abțin, încerc să mă abțin un timp. Se așază pe taburetul de lângă pat.

— OK, spune ea. OK, trebuie să plec. Trebuie să ajung la serviciu.

Mă ține iar de mână. Îmi odihnesc mâna în mâna ei.

— Când mai vii?

— Vin mâine, mama. Dar te sun diseară.

Mâine. Mă uit la ceas. 11:27. Număr orele în care va trebui să stau singură în camera de spital, trează. Vreau s-o rog să rămână, dar cum s-o fac? Mi-a spus că pleacă, nu vrea să mai rămână. Mi se pune un nod în gât. Nimeni nu vrea să rămână. Mă uit la ea.

— Florile alea urâte o să moară în curând, spun. La fel ca mine. Poți să le iei.

Tresare de parcă i-aș fi tras o palmă. Pleacă privirea. Trec câteva secunde, poate vreun minut. E liniște.

— Hai, du-te, îi spun într-un sfârșit și îi întorc spatele. Îmi pune mâna pe umăr, apoi dispare.

Maică-mea nu știe c-o să mor. Nu i-am spus și le-am interzis și celorlalte să-i spună. Nu vreau s-o chinuie gândul ăsta. Nu vreau să-și piardă încă o fiică. Pierdere. Îmi vine uneori să-i pun la punct pe cei care cred c-am venit aici ca să ne ghiftuim. Să luăm ceva ce nu-i al nostru. Vreau să-i întreb: chiar credeți c-am câștigat? Credeți c-am câștigat mai mult decât am pierdut? Dar tu? Crezi c-ai pierdut mai mult decât ai câștigat? Crezi că pierderea ta e mai mare decât câștigul meu?

Ziua în care m-am născut a fost dezamăgitoare din mai multe puncte de vedere. Eram cea de-a șaptea fată într-o familie fără băieți. Nu eram ce-și doreau părinții mei. Dar n-am fost cea mai mare dezamăgire. La șase ani după mine s-a născut Noora, și atunci chiar că toată lumea și-a pierdut speranța. Sinceră să fiu, nu știu de ce își dorea toată lumea băieți. În familiile mai conservatoare, un băiat însemna un susținător al familiei, o sursă de venit. O fată însemna doar cheltuieli. Dar la noi nu era așa. Când m-am născut eu, Maryam avea deja douăzeci de ani și preda la o școală. Plecase la țară, unde lumea avea nevoie de profesori. Stătea singură și câștiga bani. Bani pe care îi aducea acasă.

În curând toate surorile mele mai mari și-au găsit un serviciu. Ca profesoare sau asistente în cercetare. Banii lor erau și banii noștri și trăiam cu toții într-un mare cocon plin de afecțiune și de mândrie. Mama primea clientele acasă. Le tundeă și le vopsea părul. Le pensa și le epila cu ață pe față. M-a învățat și pe mine devreme, așa am putut s-o ajut. Femeile se întindeau pe o saltea și eu mă aplecam deasupra lor, cu ață între degetele mele grăsuțe de copil. Nu vreau să povestesc despre chestii din astea aici, în Suedia. E împotriva principiilor de viață. Bietele mele surori care au muncit de-au rupt și-i dădeau toți banii mamică-mii. Noora și cu mine, care măturam părul tăiat și epilam, și munceam

pentru familie. Nici una din ele nu avusese parte de independență și nici de o copilărie adevărată. Așa am putea rezona. Dar, după părerea mea, am dus-o chiar bine. Surorile mele... imaginați-vă doar câtă libertate aveau! Și eu, cu toate femeile astea, cu promisiunea feminității și posibilitatea de a avea grijă de noi înșine. Toate la un loc.

Când eram mai tânără, promiteam mult. Eram inteligentă. Ambițioasă. Silitoare. Cuvinte care cântăresc greu, ai spune. Cuvinte care îți deschid drumul.

Intrasem la medicină. Nu pot să vă explic ce realizare era asta pentru noi. Era un vis. Visul suprem. Mama și surorile mele. Erau atât de fericite, încât au plâns zile în șir după ce lista candidaților admiși a apărut în ziar.

Spre sfârșitul verii, surorile mele au invitat vecinii la o petrecere, ca să sărbătorim evenimentul. Mamei nu i-a plăcut. Nu i se părea în regulă să te lauzi cu veștile bune. Cel mai mult în viață se temea de ochiul rău. De faptul că cineva ne-ar putea privi cu invidie sau că privirea malițioasă a acelei persoane ne-ar putea distruge universul. Dar tot ne-a ajutat cu pregătirile. Eram opt femei într-o bucătărie plină de aburi. Mama și cele șapte fiice ale ei. Parcă ar fi dintr-o poveste. Și chiar așa era. Chiar cred că era așa.

Maryam, cu broboanele de sudoare pe frunte, în timp ce prăjea vinete și făcea diverse tocănițe cu carne. Mahvash, Gita, Shooohreh și Shabnam, cu fustele lor mini și coamele lor oxigenate. Patru femei independente, muncitoare, ca niște păpuși. Eu eram cea care le făcea coafurile Farrah Fawcett. Era lumea după care tânjeam pe atunci. Charlie's Angels și Nașul. Putere și vulnerabilitate. Să salvezi și să fii salvat. Lucruri care nu există în realitate. Stăteau pe jos,

cu picioarele întinse, și curățau zarzavaturi, și mama se holba la picioarele lor lungi și până la urmă le-a acoperit cu o pătură. Nu voia să ne vadă așa dezvelite. Așa de expuse. Nu voia să fim provocatoare.

Și Noora. Mezina familiei, de abia doisprezece ani. Alerga printre noi cu codițele împletite fluturând în aer și turuia întruna. Ce mai turuia!

— Nu înțeleg de ce nu-i putem invita pe *agha* Hossein și pe băieții lui?

— Nu se poate, Noora, îi răspunse mama.

— Dar de ce? Nu înțeleg! Doar îi cunoaștem de când mă știu. N-o să se supere?

— Nu vor să vină, Noora.

— De unde știm? I-am întrebat?

Maryam intervenea tot timpul în situațiile în care bănuia că răbdarea mamei e pe sfârșite. Era rolul ei. Să schimbe subiectul, să ne protejeze, să preia controlul.

— Noora, nu vor să vină pentru că le e jenă.

— Dar de ce le e jenă?

— Pentru că Mustafa a fost aici și a cerut-o pe Nahid de nevastă. Și ea l-a refuzat, nu-ți mai amintești? Așa ceva nu-i ușor pentru un bărbat, Noora.

— Dar asta nu înseamnă decât că o place. Normal că vrea să vină la petrecerea noastră.

— Nu, Noora. Nu e deloc normal.

Eu, în schimb, eram opusul lui Maryam. Laconică, dură și fără intenția de-a proteja pe cineva.

— E exact invers. Mustafa e bărbat, și mândria e tot ce are. Crezi că i-ar fi putut ține piept unei tipe care l-a refuzat și care o să ajungă cineva în viața asta? Una care o să se facă medic? Când nici unul din familia lui, nici unul din

șase băieți și bărbați în toată firea nu are diplomă de facultate? Jumătate din ei n-au absolvit nici măcar liceul! Țștia nu vor să sărbătorească realizările noastre! Probabil că în clipa asta ne bârfesc și ne fac curve și vrăjitoare.

— Nahid!

Am plecat capul și am tăcut. Maryam nu se rățoia la noi aproape niciodată.

— Curve și vrăjitoare!

Noora râse încântată și începu să danseze prin bucătărie.

— Curve și vrăjitoare, cântă ea, iar Mahvash și Gita i se alăturară.

Noora ridică pătura pe care mama o pusese peste ele. Clipi din gene cochet și o aruncă peste cap ca pe un *chador*.

— Curvă și vrăjitoare, așa zic ei despre doctor Nahid. Suntem toate niște curve și vrăjitoare.

Am întâlnit privirea lui Maryam și am început să râdem amândouă. Ne-am ridicat și am dansat, și am cântat cu frunze de salată și cuțite de bucătărie în mâini. Din „curve și vrăjitoare” am ajuns la Hayedeh, una dintre cele mai la modă cântărețe pop.

Îmi amintesc și acum, după atăția ani. La mult timp după ce am fugit din țară. La mult timp după fuga lui Hayedeh. Când vestea morții ei a ajuns la noi, Masood nici n-a ridicat nasul din ziar. A spus doar câteva cuvinte:

— O curvă mai puțin.

Când mă gândesc la seara petrecerii, sentimentul pierderii devine și mai acut. Era atât de perfect totul. Surorile mele și mama gătiseră zile în șir. Unchiul atârnase lampioane prin toată grădina. Invitase prieteni muzicieni. O femeie cu o voce suavă, un bărbat mai în vârstă cu *tombak* și fiul lui care cânta la sitar. Puhoiul de vecini și rude nu se mai oprea. Toată lumea fluiera și chiuia, bucuroși de ce avea să aducă viitorul. Ne-a vizitat până și *agha* Hossein. S-a oprit lângă poartă, a dus pălăria la piept și a așteptat. Când m-am dus la el cu un aer ezitant, și-a dres vocea.

— Felicitări, a spus și mi-a înmănat o cutiuță mică.

M-am repezit la el și l-am pupat pe obraz. Aveam impresia că apariția lui e o confirmare a speranței și a vieții care mă aștepta. Totul avea să fie bine și nimic nu era atât de rău cum mă așteptam. *Agha* Hossein se întoarse și plecă fără să mai zică ceva, dar nu conta. I-am urmărit spatele cu privirea până când a dispărut după poarta casei sale, și apoi m-am întors la surorile mele. Am alergat ca un copil.

Muzicienii cântau tot ce le ceream și făceam cu schimbul, ne repezeam la ei ca să le mai cerem câte o dedicație. Am dansat. Nici nu cred că vreuna din noi a gustat din mâncare. Am dansat și am cântat. Nu existau nuanțe. Nici umbre. Doar veselie. Mamei nu-i venea să creadă că are să-și trimită o fată la medicină. Ea, mamă singură, cu șapte

fete. Se ținea departe de petrecere, dar până la urmă Noora a dat buzna peste ea în bucătărie și a scos-o afară. Am apucat-o de brațe și am îmbrâncit-o, și mama a râs, a intrat în cercul nostru, a aruncat ștergarul pe umăr și a început să danseze. Dansa și cânta, și când melodia s-a terminat, a venit la mine, mi-a cuprins capul cu degetele ei aspre și butucănoase, pline de cicatrice de la toți anii ăia cât a lucrat la coafură. M-a sărutat pe frunte. Apăsat și îndelung. Noora fluieră și eu am închis ochii ca să-mi ascund lacrimile. Apoi a intrat și a rămas în casă tot restul serii, dar n-a mai contactat. Știam că-i dădusem ceva ce însemna mult pentru ea.

Era și el acolo în seara aceea. Nu-l cunoșteam. Fusese invitat de familia Soltani. Tocmai se mutase la oraș pentru facultate. S-au gândit, probabil, că e o ocazie perfectă. Că putea să facă și el cunoștință cu alți studenți. Nu l-am băgat în seamă la început, tot ce-am văzut e că Noora vorbea cu cineva de ceva timp. Cineva care râdea la glumele ei, care era atent la ideile ei trăsnete și la poveștile ei. Abia seara mai târziu l-a târât spre mine, când stăteam pe scări cu sandalele cu talpă ortopedică lângă mine. Abia atunci l-am văzut.

— Nahid. Nahid, el e Masood! Tocmai a intrat la Agromie. Tatăl lui e crescător! Ce creștea, zici? Ah, da, viermi! Viermi de mătase! Care fac fire de mătase din care se fac covoare și... E o muncă foarte importantă! Mândria Iranului. Îți dai seama?

Masood a râs. Era un râs cald și plin de viață. Nicidecum unul conștient care se formează în gură, ci un râs adevărat, genul care vine de undeva din stomac.

— Pentru tatăl meu e foarte importantă, dar nu pot să spun că e mândria Iranului. Nu știu dacă mai avem vreo urmă de mândrie.

La vorbele astea am ridicat capul. Când i-am întâlnit privirea, mi s-a părut atât generoasă, cât și sfidătoare.

— Credeam că noi suntem mândria Iranului. Femeile frumoase.

Am spus-o de parcă ar fi fost ceva natural pentru mine. Să flirtez. Dar nu era, n-o mai făcusem niciodată. Îmi amintesc, mă temeam ca nu cumva Noora să râdă de mine, speram să mă lase în pace.

Masood s-a așezat pe scară lângă mine. Zâmbea larg, dezvelindu-și toți dinții.

— Voi nu sunteți mândria noastră. Sunteți inima noastră. Noora fluieră.

— Don Juan. Feriți-vă de Don Juan!

Apoi o zbughi de acolo, și noi am rămas pe loc. Nu cred că știam câte am de spus. Câte gânduri mi se învârteau în cap. Dar el părea să știe. Părea să știe exact.

Și am vorbit o grămadă, eu și Masood. Am vorbit când muzica a amuțit și luminile s-au stins. Am vorbit în timp ce prietenii și vecinii mei au venit la mine, m-au pupat pe obraji și m-au felicitat pentru o ultimă oară. Am stat pe trepte și am discutat toată noaptea. Din când în când, Maryam mai trăgea cu ochiul spre noi de după perdele, veghea asupra noastră.

Avea idei radicale, mai radicale decât auzisem până atunci. Vorbea despre cum ar fi să dărâmăm structurile vechi, structuri din cauza cărora eram captivi în sorți prestabilite. Vorbea despre popor, despre dreptul poporului la pâine. Vorbea despre dreptate de parcă ar fi fost o petrecere pe care trebuia s-o organizăm noi. La care era datoria noastră să invităm cât mai mulți. Când soarele a răsărit deasupra noastră, stătea aplecat în spate, sprijinit în mâini și cu ochii

închiși. Părul lui șaten se aduna în bucle pe frunte și strălucea ca aurul în lumina răsăritului. M-am uitat la el, câtuși de puțin obosită. Îmi amintesc atât de bine senzația aia. Senzația că stătusem trează toată noaptea, că dansasem până m-au durut picioarele, cântasem și vorbisem până când mi s-a uscat gâtul, dar că tot nu mă săturasem. Dimpotrivă, voiam și mai mult. Foamea aia.

Cred că asta e viața. Să-ți fie foame. Încerc să găsesc ceva care să merite să stau trează toată noaptea. Dar nu găsesc nimic, nu-mi vine nimic în cap. Mă întreb dacă am reușit să mă satur. Mă întreb dacă de asta m-am îmbolnăvit de cancer.

Masood s-a întors după câteva seri. Stăteam pe podeaua din bucătărie, pe locul vechi al lui taică-meu și îmi țineam fustele la mașina de cusut a maică-mii. Lângă mine, radioul era dat la maximum și mă legănam pe ritmul muzicii. Încă mai păstram în minte senzația de la petrecere, complet imaculată. Mai erau doar câteva zile până la începerea anului universitar și îmi pusesem atâtea speranțe în locul ăla. La ce se putea întâmpla atunci când se întâlneau niște oameni inteligenți. Și la cât de naivă eram, prima mea grijă era lungimea fustelor mele. Mă gândeam că trebuie neapărat să le scurtez. Că urmează să devin o femeie independentă și că, odată cu mine, trebuie să-mi eliberez și picioarele.

Dintr-odată m-am trezit cu Noora care dădu buzna în bucătărie și se aruncă la picioarele mele. Ochii ei străluceau în spatele ochelarilor cu lentile groase, și în mâini avea un buchet mare de flori.

— E aici, s-a întors! A venit să te vadă pe tine, Nahid!
I-am făcut semn să dea radioul mai încet.

— Cine, Noora? Cine e aici?

— Cine? Cum cine? De parcă nu te-ai gândi la el tot timpul. Masood, bineînțeles. E îndrăgostit de tine, Nahid, sunt sigură. Ți vine să crezi că cineva e îndrăgostit de tine? Doctoriță și iubită. Cum te simți, Nahid?

Am tras-o spre mine râzând. Am sărutat-o pe frunte.

— Te iubesc, copile, să știi. Tu ești cea iubită.

Noora se eliberă din strânsoarea mea. Era urgent, totul era atât de urgent.

— Ne așteaptă, Nahid! Ne așteaptă afară, nu vrea să intre să ne deranjeze. Dar florile sunt pentru mine! Nu pentru tine. Asta pentru că v-am făcut lipeala.

Își îngropă fața în buchet și trase aer în piept.

— Miroase a dragoste!

M-am ridicat și m-am dus la el.

În ziua înscrierii m-am dus la facultate într-o fustă super-scurtă și cu părul ondulat, revărsându-se moale peste umerii mei. Bluza o împrumutasem de la Gita, o bluză subțire de mătase cu fundă pe piept. Am și o poză pe undeva. Cu mine și cu mama lângă poartă, chiar înainte să intru. E cu un cap mai mică decât mine și zâmbește cu gura până la urechi. Nu zâmbea prea des. Eu am o privire jucăușă, copilăroasă. Probabil că e o poză făcută de Noora.

Știu că eram mândră în ziua aia, în perioada aia. Mândră și fericită. Ar fi trebuit să mă mulțumesc cu atât. Să nu mă întind după și mai mult. Dar tocmai asta am făcut.

Bisericuțele s-au format deja din prima zi. Lumea se adunase în pâlcuri, mulți vorbeau cu vocea scăzută, dar erau destui care veniseră cu sloganurile pregătite. Îi auzeai imediat, ca pe primele boabe de pop-corn care încep să pocnească în oală. Unul aici, unul dincolo. Nu prea des, nu prea multe, dar cu atât mai clar. Promițând că avea să mai urmeze ceva. Mergeam cu mapele lipite de piept și cu tocurele pantofilor răsunând pe mozaicul de sub picioarele mele. Nu mă mai simțeam chiar așa de bine. Nu mi se mai părea că sunt chiar liberă. Fetele din grupulețe semănau cu băieții. În blugi evazați și cămăși, nemachiate și cu părul împletit. Se mișcau libere, fără constrângeri. Radiau. De

parcă și-ar fi dorit ceva atât de mareț, încât simpla importanță a ideii respective le-ar fi iluminat pe dinăuntru.

Urma să mă întâlnesc cu Masood la cantină și l-am văzut înainte ca el să mă vadă pe mine. Stătea sprijinit de perete, cu țigara în colțul gurii, și gesticula energic. Era înconjurat de oameni. De un grupuleț din ăla. M-am oprit și, dintr-odată, m-am simțit îngrozitor de jenată. De picioarele mele goale și de tot efortul depus ca să mă îmbrac cât mai libertin. Tocmai mă pregăteam să fac stânga împrejur și să plec când m-a văzut. Privirile noastre s-au întâlnit și Masood s-a oprit în mijlocul frazei. Nu știu cum să explic așa ceva. Când mă gândesc la asta, mă disprețuiesc pentru naivitatea mea de atunci. Dar în clipa aceea era altceva. Se luminase la față la vederea mea. De parcă s-ar fi umplut de viață. Chipul lui radia de fericire și admirație, și cu cât se uita mai mult, cu atât mă simțeam mai sigură pe mine. Nu mai conta ce haine purtam și nici cât mă îndoiam de alegerea mea. Simțeam că mă vede exact așa cum eram. Că vede ce-mi doream. Că poate să mă ajute să obțin ceea ce voiam. Simțeam că își dorește libertatea și puterea mea, că o vrea mai mult chiar decât mine.

Era o seară călduroasă, câteva săptămâni mai târziu. Stătusem la bibliotecă până târziu cu cărțile mele. De obicei mă grăbeam acasă după cursuri, ca s-o ajut pe mama, dar ceva se întâmplase cu mine acolo, la facultate. Mi-am dat seama, cred, că sunt un om independent, că am propria personalitate. Că nu sunt doar o parte din ceilalți. Era un gând complet nou și n-a durat mai mult decât un pârt.

În loc să iau autobuzul, am luat-o la pas prin oraș. M-am uitat la tinerii care păreau îndrăgostiți. La un cuplu care stătea pe o bancă din parc și şușotea cu capetele lipite. La un altul care se certa în gura mare în fața chioșcului cu înghețată. Așa ceva nu era pentru mine, nu fusese niciodată. Nu mi-am dorit niciodată să fiu nevasta cuiva. N-am vrut niciodată să-mi dedic viața altora. N-am vrut să fiu ca mama. Era ultimul lucru pe care-l doream. Dar nu puteam să scap de gândul ăla, de sentimentul ăla de îndrăgosteală. De Masood. Voiam să fiu cu el, dar nu voiam să fiu a lui. Dar așa ceva nu funcționează, după cum știm. N-a funcționat niciodată.

Când am deschis poarta, casa era scufundată în întuneric. M-am gândit că dormeau, mama și cu Noora. Dar când am traversat curtea cea mică și am deschis ușa de la intrare, am auzit un cântec dinspre bucătărie. O fi radioul, mi-am zis, în timp ce mi-am pus haina în cuier și mi-am

lăsat cărțile pe hol. Dar vocea îmi amintea de cineva și mai auzeam și altceva. Sunetul apei curgând. M-am furișat până la ușa bucătăriei și prima persoană pe care am văzut-o a fost mama. Stătea pe locul ei obișnuit, cu ochii închiși și cu paharul de ceai în mâini. Se legăna încet înainte și înapoi pe ritmul cântecului. Am intrat și am tresărit de mirare când am zărit spatele lui Masood. Stătea lângă chiuvetă cu mânecile suflecate și spăla vasele de la cină cu mișcări domoale în timp ce cânta.

Nu m-au observat și nici eu nu voiam să le tulbur liniștea, așa că am ieșit. M-am dus la culcare și am privit-o pe Noora care dormea dusă în patul de alături, am ascultat cântecul blând din bucătărie și îmi amintesc că mi-au dat lacrimile. Și că prezența lui m-a făcut să mă simt în siguranță cum nu m-am mai simțit până atunci.

Era vineri, în zori, când Masood a bătut ușor la ușa noastră și eu am dat buzna afară. Pitisem fustele și bluzele în cel mai ascuns colț al șifonierului. Acum purtam blugi evazați și pantofi comozi, și una dintre cămășile în carouri ale Noorei. Eram nemachiată și m-am sucit puțin când m-a îmbrățișat. Mă simțeam goală și expusă, mai expusă decât în fustele mele mini. Dar asta avea să se schimbe. În curând n-aveam să mă mai consider doar o față drăguță, ci un snop de gânduri și de idei. Care m-au protejat mai bine decât orice machiaj.

Plecam sus, în munți, ca să ne întâlnim cu ceilalți. Oamenii aceia cu care îl văzusem pe Masood în prima zi de facultate formau acum grupul nostru. Trebuia să ne ținem departe de polițiști și de soldați, și muntele cel mândru ne ascundea pe toți.

Am ieșit din oraș cu mașina lui Masood, dar am lăsat-o la distanță sigură de poalele muntelui. Apoi am urcat până în vârf. Ne antrenam, încercam să prindem puteri. Rezistență. Era ceva magic. Soarele strălucea jos, aproape de linia orizontului. Aerul era curat și încă puțin rece. Adrenalina pompa în corpurile noastre. Picioarele noastre păseau în ritm egal, ne duceau înainte. Sunetul ăla al picioarelor. Picioare care merg, picioare care aleargă, picioare care luptă.

Când ne-am apropiat de locul de întâlnire, Masood începu să scoată diverse sunete. Aveam un semn anume care însemna că sosiserăm. Și un altul că ne asiguraserăm că nu ne urmărirea nimeni. Și în curând am auzit și răspunsul. Sunetul care însemna că drumul e liber.

Ne așteptau. Saber, Rozbeh, Ali și Soraya. Asta se întâmpla înainte să avem nume false, înainte să ne dăm la fund și să ne ascundem. Era altceva față de ce a devenit mai târziu. Ne-am salutat cu pupături cordiale pe obraji și cu voci exaltate. Ali ne-a servit cu ceai, iar Saber, liderul grupului, a deschis ședința. Stătea aplecat înainte, cu un picior pe o piatră mare și cu brațele sprijinite pe o pulpă. Priveliștea asta mă făcea să mă înfior. Saber avea mânecile suflecate. Purta o vestă subțire și niște bocanci butucănoși. În spatele lui se vedea coama interminabilă a munților. Străluceau în lumina soarelui și păreau atât de puternici. Cred că ne consideram o parte din munții aceia.

Credeam că suntem la fel de puternici. La fel de greu de clintit. Nemuritori. Un popor din piatră.

Când am terminat de discutat politică, Rozbeh și-a luat sitarul și a început să cânte. De unde stăteam, vedeam și alte grupuri, sute de persoane. Se auzea muzică din mai multe direcții. Muzicuțe, cântece. Masood îl acompania fluierând pe Rozbeh, și Soraya cânta. *Primăvara e în floare, e sfârșitul iernii.* După primele versuri m-am alăturat și eu. *Floarea roșie a soarelui e iar aici și noaptea a murit.* Stăteam acolo cu bocancii și cu beretele noastre, cu cozile noastre împletite și cu fețele noastre nemachiate. *În piepturile noastre cresc păduri de stele.*

Așa a început totul pentru noi.

Revoluția a căzut peste noi ca o ploaie de stele. Nu știu când ne-am dat seama exact că asta facem: o revoluție. Că eram niște revoluționari. Voiam să fim asta, chiar voiam. Dar totul a început ca un vis copilăros. Copii care visează să devină astronauți, staruri de film sau președinți.

Când l-am cunoscut pe Saber, aproape că terminase facultatea de inginerie. Era ca un leu. Atât de frumos. Atât de impozant. Atât de puternic. Aproape că-i vedeai puterea unduindu-se sub mușchii spatelui atunci când pășea în fața noastră. Toți erau îndrăgostiți de el, și tipele, și tipii. Era genul de om pe care nu-l întâlnești prea des. Mă bucur că am avut șansa să-l cunosc. În același timp, îmi doresc să nu-l fi văzut vreodată. Să nu-l fi cunoscut pe Masood. Să nu fi venit niciodată acasă la noi. Să mă fi dus la facultate în fustele mele mini și să-mi fi trăit viața așa cum era ea înainte.

Mă gândesc că am fost niște idioți. Aveam totul. Aveam tot ce ne puteam dori de la viață. Eram cei mai norocoși oameni din țara aceea. Și, în multe privințe, eram mai bogați decât cei putred de bogați. Aveam un viitor pe care puteam să-l construim cu mâinile noastre. Saber putea să devină un tip elegant, cu nevastă frumoasă, cu vilă și cu copii, mașini și whisky. Dar nu. Noi construiam principii. Ne doream adevărata libertate. O doream pentru noi înșine,

dar mai ales pentru toți ceilalți. Era atracția asta, frumusețea. Să ducem toată povara pe umerii noștri. Să fim soldații dreptății.

Credeam că depinde de noi! Că putem să influențăm starea lucrurilor. Copii cretini și naivi. Dar a fost cea mai mare realizare din viața mea. Uneori îmi doresc ca viața mea să se fi limitat la asta. Tot ce-a urmat după... M-aș fi putut lipsi.

Eu și Noora ne-am furișat din pat înainte să se lumineze de ziuă. Ne-am îmbrăcat într-o stare de anticipație tulburătoare. Mama nu ne-a auzit. Îmi amintesc că, preț de o clipă, m-am gândit c-ar trebui s-o trezim. C-ar trebui să-i spun că de data asta o să vină și Noora cu noi. Dar n-am făcut-o. Mi-era frică să nu cumva să protesteze, și nici pe Noora nu voiam s-o dezamăgesc. Am lăsat-o să doarmă și am ieșit cu Noora în curte, unde ne aștepta Masood.

Dacă mă gândesc mai bine, știu că trecuseră câțiva ani între timp, dar acum mi pare o singură mișcare. Transferul de putere avusese loc, dar eram nemulțumiți. Universitățile erau închise, și asta ca să le închidă gura celor ca noi. Dar nu ne-am oprit. Am continuat cu întâlnirile și cu protestele.

Nu știu de ce am lăsat-o să vină cu noi. Nici acum nu-mi dau seama. Ne bătuse la cap o grămadă. Era așa de fascinată de tot ce spuneam. De relația dintre noi. De amicii care se perindau pe la noi, de șușotelile și râsetele noastre.

„E și lupta mea“, îmi spuse, și Masood a râs. N-am putut s-o refuzăm. Micuța noastră Noora. O luptătoare de paisprezece ani.

Am luat-o amândoi de mână și ne-am aventurat afară, în întuneric. Ne-am întâlnit cu restul grupului sub pod. Saber dădu din cap spre Noora. Un gest discret care o făcu să crească zece centimetri. Apoi ne-a făcut semn să-l urmăm.

S-a oprit la o poartă necunoscută și a gesticulat spre mine și Masood ca să intrăm. Ceilalți au rămas afară ca să țină de șase. Am coborât într-un subsol întunecat. Mi-au trebuit câteva secunde să mă obișnuiesc cu întunericul și-mi amintesc că mâna mea o căuta pe cea a lui Masood. Că ne țineam strâns de mână. În clipa următoare, o femeie s-a ridicat de pe locul ei din fața unei tiparnițe încinse și a venit să ne întâmpine. Îi înmână o pungă plină lui Saber fără să scoată vreun cuvânt.

Afară, pe stradă, am împărțit între noi fluturașii proaspăt tipăriți, și Saber i-a desemnat fiecăruia o zonă de răspândire. Ne consideram deja obișnuiți. O făcuserăm de atâtea ori. Am cutreierat orașul și am strecurat fluturașii pe sub ușile oamenilor. Ne-am răspândit mesajul. Am încercat să încurajăm, să agităm masele. Fluturașii conțineau cam același mesaj tot timpul, dar ne străduiam mult să găsim cea mai potrivită formulare.

Rezistență.

Luptă.

Dreptate.

Egalitate.

Libertate.

Saber îi dăduse un teanc și Noorei, dar nu îndrăzneam s-o las să le împartă singură.

— Dă-mi mie fluturașii ăia!

Noora protestă.

— Nahid! Vreau s-o fac singură, Nahid, sunt fluturașii mei.

— Poți să vii cu mine. E de ajuns.

I-am smuls fluturașii din mână și privirile ni s-au întâlnit. Se uita la mine de parcă i-aș fi furat ceva. O experiență. O seară la cinema sau o pereche de pantofi noi.

— Noora, vorbesc serios! Vino cu mine și gata.

Noora se întinse ca să recupereze fluturașii, dar Masood apucă să se posteze între noi. Puse mâinile pe umerii ei și se uită la ea cu privirea aceea paternă de care Noora avea atâta nevoie.

— Te iubim prea tare, Noora, spuse el.

Noora își coborî umerii. Se dădu bătută.

Masood mi-a zâmbit și am plecat împreună cu Noora. Dacă ne prindeau cu fluturașii ăia în mână, ne executau. Știam asta, dar nu ne lăsam intimidati. Însă Noora... Nu puteam să-i punem viața în pericol.

A mers cu câțiva pași în spatele meu toată dimineața, și asta m-a umplut de bucurie. Să fiu cu ea. Eram mândră de curajul ei, chiar eram. Uneori uita de ea. Începea să țopăie sau să îngâne un cântec, și atunci nu mă puteam abține să râd. Dar de cele mai multe ori ne furișam printre clădiri. Mergeam aplecate și înjuram dacă vedeam pe cineva apropiindu-se. Ne ascundeam în pasaje strâmte. Ochii ei străluceau. Se distra și o înțelegeam perfect. Era amuzant. Era palpitant. Era înfricoșător, la fel ca într-o casă din aia a ororilor. Dar ne puteam baza unii pe alții.

Când am terminat de împărțit teancul nostru, ne-am întâlnit cu Masood și cu Rozbeh. Soarele începea să urce deasupra acoperișurilor, și noi mergeam împreună în mijlocul străzii. De parcă nimic nu ne-ar fi putut atinge. De parcă am fi fost nemuritori. Soarele se strecură peste capetelor noastre. Avea grijă de noi.

— Asta numesc eu libertate, spuse Noora.

A spus-o pe un ton evlavios și am simțit cum viața însăși se înfiorează în mine. Masood și-a scos bereta și a

îndesat-o pe capul Noorei. A râs. A luat-o în brațe și a lipit-o de el.

Ea avea paisprezece ani, eu, douăzeci. Mă gândesc, oare ce fac surorile împreună la vârsta aia. Despre ce vorbesc. Nu-mi vine nimic în cap. Nu știu. Știu ce am făcut eu cu sora mea și știu și că a fost minunat. Era ca un vis. Îmi amintesc și acum de asta ca de un vis.

Am mers împreună mai departe spre facultate, unde urma să se țină un protest. Când Noora și-a dat seama că îi dăm voie să vină cu noi, și-a luat avânt și a sărit pe spatele meu.

— *Zendegi, jonami jan!*

Viața!

Am râs împreună. Eu și ea, și ceilalți, am râs de exaltarea ei de copil.

Când mă gândesc la toate astea acum, mă întreb cum de nici unul din noi nu-și făcea griji. Că nimănui nu-i era teamă. Că nimeni n-a rupt-o la fugă. Nimeni nu s-a dus acasă. Nu s-a ascuns.

În fața universității se adunaseră vreo mie sau poate câteva mii de oameni. Ne-am lăsat atrași în grupul aflat în mișcare, Masood, Rozbeh, Noora și cu mine. Ne țineam de mâini, ne mișcam ca un lanț. Era important. Important să răspândim grupul și să ne întindem ca să nu ne expunem cu toții la pericol în același timp. În același timp, era important să rămânem împreună. Ne țineam de mâini și îi acompaniam pe ceilalți care strigau tot felul de lozinci. Soarele ardea deasupra noastră. M-am uitat de câteva ori pe furiș la Noora. Mă întrebam dacă nu cumva o sperie masa aceea de oameni. Eram curioasă dacă avea să reziste, dacă o să

mă roage să plecăm acasă. Dar n-a făcut-o. A țipat de parcă ar fi fost lupta ei, lupta ei personală. La paisprezece ani.

Mi-e greu să deosebesc perioadele. Mișcarea era ca o transă. Nu știu cât am stat acolo. Dar marșul s-a oprit brusc și am auzit țipete din față. Țipete și bufnituri. Masood a încercat să se urce pe umerii lui Rozbeh ca să vadă ce se întâmplă, dar chiar în clipa aceea masa de oameni s-a întors. Oamenii alergau panicați spre noi, expresia de exaltare dispăruse de pe fețele lor. Masood și Rozbeh au căzut, și eu am tras-o pe Noora după mine, încercând să-i ajut. Nu știu cum am reușit să-i găsim și să-i ridicăm de pe jos, dar am făcut-o. Apoi am rupt-o la fugă, ținându-ne în continuare de mână. Masood a încercat să găsească o ieșire, dar grupul de oameni era prea compact. Nu puteam decât să ne mișcăm în ritmul lui. Și apoi, dintr-odată, ceva a explodat în fața noastră și, preț de o secundă, totul a înlemnit. O secundă, atâta a durat până când ne-am dat seama că gardiștii au intrat cu motocicletele și cu armele lor în mulțime. Erau peste tot.

Nu mai exista o direcție, o unitate. Marea de oameni se mișca precum un vârtej. Toți încercau să găsească o rută de evadare, o gaură pe unde să iasă din mulțime și să fugă de acolo. N-a durat mult să înțeleg. Cât de definitiv era răul ăsta. Și cât de rău avea să fie în viitor. Dar în clipa următoare am întâlnit privirea lui Masood. Niciodată nu-l mai văzusem atât de îngrozit. Împușcau oamenii cu gândul să-i omoare. M-am întors spre Noora. Se uita la mine de după ochelarii ei mari, cu lentile rotunde, se uita zâmbitoare, nedumerită. Voia să știe ce planuri aveam. Care era pasul următor. I-am zâmbit. Am dat din cap ca s-o liniștesc.

Totul părea o singură mișcare. Știu că n-am stat locului. Dar în clipa aceea, care mi-a rămas întipărită pe retină, în capul meu, în inima mea, în clipa aceea părea că totul a încremenit. De parcă am fi fost pe o scenă cu reflectoarele îndreptate spre noi și ne-am fi aflat în centrul lumii, în centrul universului. Am dat din cap spre Noora. Am auzit o împușcătură care m-a făcut să tresar. Venea de aproape. Mai mult de atât. Mi s-a părut că ceva se întâmpla chiar lângă mine. M-am întors din nou spre Masood. Atât de brusc, încât m-am pleznit peste față cu cozile. Apoi am simțit o greutate, o greutate neașteptată. M-am uitat în jos. Era Rozbeh. Se prăbușise la pământ. Părea că și-a lovit genunchii. A ridicat privirea spre mine, strâmbându-se cu toată fața. Mi-a dat drumul la mână și a alunecat pe burtă. Nu m-am prins din prima. Nu m-am prins că ni s-a întâmplat ceva tocmai nouă. Mulțimea era atât de copleșitoare. Eram atât de tineri. De ce să ni se întâmple ceva tocmai nouă? M-am aplecat ca să-l apuc din nou de mână. Ca să-l ridic. Dar în clipa aceea și Masood a căzut în genunchi. S-a prăbușit greu și a început să zgâlțâie trunchiul lui Rozbeh, să-l tragă spre el. Și atunci l-am văzut. Sângele care părea că înflorește pe tricoul alb. Trandafirul roșu de pe pieptul lui Rozbeh. Masood întoarse capul spre cer. Eu cred că am rămas așa, nemișcată, și m-am holbat la el un timp. Apoi mi-am scos eșarfa. Am lipit-o de rană. Dar sângele continua să curgă. Se răspândea, formând un cerc tot mai larg. Am strigat după ajutor, dar nu exista nici un ajutor în jurul meu. Și în clipa următoare a dispărut. Acum se uita la mine cu ochi îndurerați și în clipa următoare a dispărut.

— Îl luăm cu noi! spuse Masood. Ridică-l! Rozbeh, *dadash*, suntem cu tine. Suntem lângă tine, Rozbeh.

Masood încercă să-l ridice cumva și să-l ia în spate. Dar masa de oameni ne îmbrâncea din toate direcțiile și n-a putut să-și țină echilibrul. Se prăbuși pe burtă cu corpul lui Rozbeh în spate și au rămas amândoi așa, întinși, cu mii de picioare care alergau în jurul lor.

— A murit. Masood. Mă auzi? A murit.

Masood scutură din cap. Continuă să apese gaura făcută de glonț. Continuă să vorbească, continuă să liniștească trupul neînsuflețit. Până la urmă îl strânse în brațe. Stătea acolo, în mijlocul haosului, îl ținea pe Rozbeh strâns lipit de el și îi striga numele.

Abia atunci mi-am dat seama că Noora nu era lângă noi. Că-i dădusem drumul. Masa de oameni ne înghițise, și deasupra capetelor noastre se vedea fum. Noora dispăruse. Am început să țip și eu.

Strigam amândoi numele lor. Rozbeh. Noora. Numele celor care au fost oameni pentru noi. Oamenii noștri. Vocile noastre nu se auzeau, dar am stat acolo și am țipat numele alea, și lumea alerga și ne călca în picioare, și împușcăturile răsunau printre strigăte.

A durat un minut. N-a durat mai mult. Pare o veșnicie. Pare toată viața mea.

★

A durat ceva până când Masood m-a auzit. Înainte să-și dea seama c-o pierdusem. Dar în clipa următoare m-a privit și s-a ridicat imediat. L-am părăsit pe Rozbeh, l-am lăsat acolo printre cadavre și împușcături. Nu știam încotro s-o

apucăm, unde s-o căutăm. Până la urmă am rupt-o la fugă. Am alergat împreună și i-am strigat numele. Am alergat, am alergat, și eu mă gândeam că Masood se află chiar în spatele meu. Aveam impresia că-l aud strigând. Aveam impresia că-i simt corpul aproape de corpul meu. Așa că am cotit-o spre un pasaj și m-am gândit c-o să mă urmeze și că pașii din spatele meu erau ai lui. Credeam că am găsit un adăpost. Că puteam să discutăm despre ce avem să facem. Cum s-o găsim pe Noora. Dar când m-am întors, am dat nas în nas cu un străin. Un bărbat îmbrăcat în negru, cu o bâtă în mână. Stăteam față-n față. Era cam de vârsta mea. Eram doi copii care stăteau și se holbau unul la celălalt. Și apoi mi-am dat seama că era unul dintre ei, unul dintre ucigașii lui Rozbeh. Gândurile se izbeau de capul meu ca niște mingi de ping-pong. Să-i trag un șut, să fug, să mă urc pe pereți, orice, numai să scap de el? Sau să zâmbesc și să mă prefac că plouă? Să-i spun că sunt în drum spre casă, dar că m-am trezit în mijlocul haosului. Că mama o să-și facă griji dacă nu ajung acasă în curând. Dar pe fața lui se ivi un rânjel și atunci m-am speriat. Mi-am dat seama că sunt singură pe o alee și că poate să facă ce vrea cu mine. Nimeni nu putea să mă apere de el. Nu mă mai gândeam decât la asta. Era o teamă de moarte, într-un fel. Mă gândeam că un viol e mai rău decât dacă aș fi murit. Trebuie să scap de el, asta era singurul meu gând. Trebuie să trec de el și să ies în stradă. Nu voiam să rămân prinsă acolo, unde nu mă vedea nimeni, batjocorită, umilită. Așa că am strâns pumnii și mi-am îndoit genunchii. Simțeam un strigăt formându-se în stomacul meu și m-am repezit spre el. Ca într-un film cu Bruce Lee, când își ia avânt și îl atacă pe oponentul lui. Nu știu cum am

reușit, dar dintr-odată m-am trezit iar pe stradă, în mijlocul mulțimii. Am încercat să-mi croiesc drum, să alerg în zigzag, era fum și nu vedeam aproape nimic, și era și lume, și dintr-odată m-am simțit complet epuizată. Nu-i de mirare că m-a ajuns din urmă. M-a prins din spate. Am țipat. Am țipat după Noora și după Masood.

A ridicat mâna și mi-a tras o palmă. Durerea fizică. Nu eram pregătită. Îmi amintesc bine că m-a surprins. Nici măcar glonțul care sfâșiasse pieptul lui Rozbeh nu m-a pregătit pentru ea. Avântul revoluționar mi-a părăsit corpul cu un fâșăit și am amuțit. Mi-am dat seama că o să mă aresteze. N-aveau decât să mă aresteze, să mă tortureze și să mă omoare. Atâta timp cât nu mă violau. Nu voiam să fiu violată. Preferam să mor decât să cedez în fața lor. M-aș fi simțit impregnată de rău și pecetluită pentru toată viața. Nevoită să trăiesc cu răul în mine începând cu acea clipă.

M-a târât după el. Pietrișul îmi julea spatele și am închis ochii. Nu voiam să văd. Nu voiam să intuiesc nimic. Aș fi mers de bunăvoie dacă mi-ar fi dat șansa asta. Dar probabil că-i făcea plăcere. Să mă târască după el cu forța. Și apoi m-a apucat de mijloc și m-a aruncat în remorca unui camion care părea să-l aștepte. Înăuntru era beznă completă. Era plin de corpuri. Corpuri care se văitau și țipau. Am continuat să țin ochii închiși. Am stat așa până când ușile s-au deschis și au început să ne scoată cu forța de

acolo. În spatele meu, un tip țipa disperat: „O să ne împuște! Haideți să cântăm, tovarăși, haideți să izbucnim în cântec!“.

M-am întors ca să-i zic să tacă, dar mi-a zâmbit doar. Mi-a zâmbit de parcă totul ar fi fost în regulă. Bărbații îmbrăcați în negru m-au îmbrâncit și l-au apucat de brațe. Noi, ceilalți, ne holbam doar. N-am spus nimic. Nu ne-am apucat să cântăm. Ne-am holbat la ei și atât. L-au târât pe jos spre peretele unei case. O femeie mai în vârstă și-a înfipt unghiile în brațul meu. Am închis ochii din nou. Îl auzeam. Îi auzeam cântecul cu toții. O împușcătură a străpuns aerul și apoi s-a făcut liniște. Era cea mai asurzitoare liniște pe care o auzisem până atunci.

În ziua aia au dispărut mulți. Când te gândești, când îți permiți să te gândești mai bine, ți se pare ceva halucinant. Atâtea cadavre. Mă gândeam la asta când Göran Persson a ținut discursul ăla despre muntele de carne, mă întrebam dacă a văzut vreodată un munte de carne adevărat, un munte format din cadavre. Nu era ca și când am fi stat claie peste grămadă sau am fi fost morți. Cel puțin, nu în celula mea, dar știu că în apropiere se înălța un munte de carne moartă. Însă eram atât de mulți pe o suprafață atât de mică, cu atâtea secreții care se amestecau între ele. Sânge, sudoare, lacrimi, urină. Mi-am croit drum printre ei, prin mulțime. Privirea mea o căuta pe Noora. *Dă, Doamne, să fim în același loc*, m-am gândit. *Lasă-mă să am grijă de ea. Trebuie să am grijă de ea*. Dar n-o vedeam.

Nu-i aici. Normal că nu-i aici. E acasă cu mama. Sigur e așa. M-am prăbușit într-un colț. Mă simțeam mai în siguranță așa. Înconjurată de doi pereți și departe de ochii lor. Am stat în felul ăsta mult timp. Încăperea se golea încet, încet. Urmăream cu privirea fiecare corp care dispărea. Dispăreau și nici unul nu se întorcea. Încercam să nu mă gândesc la ce se întâmplă cu ei.

Am fost printre ultimii pe care i-au scos de acolo. Doi tipi în negru m-au apucat de subsuori. Puteau a transpirație stătută. N-am spus nimic. Eu care țipam și mă contraziceam cu toții. Tăceam și mă holbam la mâinile lor. Mâinile lor. Erau atât de mari și de butucănoase. Pline de vânătăi și de cicatrice. Erau mâini care biciuiseră mii de oameni. Mâini care au stins țigări pe piele subțire, mâini care au strâns gâtjejuri care palpitau.

M-au dus într-o cameră de interogatoriu și m-au lăsat acolo. Încăperea era luminată de o lampă cu petrol, aflată pe o masă metalică șubredă. În spatele mesei se vedea un scaun pliant. Nu știam ce să fac. Dacă se așteptau să mă așez sau nu. Așa că m-am retras lângă un perete, m-am lipit cu spatele de el cu brațele încrucișate în jurul corpului. Tremuram toată și îmi doream să fi avut la mine niște pastile cu cianură. Discutasem despre asta cu Masood, că preferăm să luăm cianură decât să fim torturați și omorâți de ei. Dar nu cred că ne așteptam să se întâmple atât de repede. Mi se părea un act de curaj. Să-ți iei propria viață, să refuzi să fii prins de ei. O faptă demnă de un luptător adevărat. Dar în camera de interogatoriu mi-am dat seama că e exact invers. Că frica mă făcea să-mi doresc să mă pot sinucide.

Atunci a intrat un tip slab într-un costum gri. Avea barba rară, de adolescent. Sub haină purta o cămașă polo de un galben murdar. Intrase singur, cu un teanc mare de hârtii în brațe, dar când m-a văzut a scos capul pe coridor și a strigat după cineva. Au intrat doi bărbați îmbrăcați în negru și l-au escortat la masa cea mică. Tipul s-a așezat și cei doi s-au postat în spatele lui.

A început cu o serie de întrebări la care se putea răspunde cu „da” sau „nu”. Eram musulmană? Mă rugam regulat? Eram marxistă? Sprijineam revoluția islamică?

Nu e revoluția mea! În sinea mea, țipam. Dar pe dinafară am dat din cap la tot ce avea de-a face cu islamismul și am scuturat din cap de câte ori venea vorba de comunism și de revoluția roșie. N-am ezitat. Discutaserăm despre astfel de situații la întâlniri. Să ne apărăm idealurile, chiar dacă ne riscam viețile. Era clar că asta trebuie să facem. Orice altceva ar fi fost un act de trădare. Un act de trădare oportunist. Dar n-am făcut-o. Eram prea îngrozită ca să susțin cauza pentru care credeam că lupt. Voiam să trăiesc. Nu voiam să mor.

Dar nu s-au mulțumit cu atât. Au vrut și informații.

— Cine ți-a zis să ieși în stradă? m-a întrebat slăbănogul.

A trântit stiloul pe foaie. Nota fiecare cuvânt pe care-l spuneam.

— Nimeni, am răspuns.

Pentru că așa și era. Eu eram cea care îi îndemna pe oameni să iasă în stradă. Eram una din cei pe care voiau să-i scoată din joc, să-i elimine.

M-au întrebat cu cine eram și am ezitat. Ar fi fost bine să le dau niște informații. N-aveam să pătesc nimic dacă le spuneam ceva. Așa că am rostit numele lui Rozbeh. Mă

gândeam că n-aveau cum să-l mai aresteze. Că nu puteau să-l mai omoare pentru că o făcuseră deja.

Le-am spus că a fost prima oară. Că nu știam exact pentru ce se făceau demonstrațiile. Că Rozbeh era logodnicul meu. Că mi-a spus c-o să dăm doar o fugă și că după aceea o să ne ducem la un film. Că doar l-am însoțit. Am aruncat toată vina pe el și n-am mai amintit nici un alt nume. Le-am spus că nu-mi pasă de politică. Că doar îl însoțisem pe logodnicul meu.

— O să mai ieși? m-a întrebat bărbatul.

— Nu. Niciodată.

S-a uitat din nou peste hârtiile lui. A notat fiecare cuvânt cu grijă.

— *Agha*, eu nu vreau decât să mă mărit și să fac copii, și să-mi văd de viață. Vă rog. Ce s-a întâmplat azi n-are nimic de-a face cu mine.

A mormăit ceva și a continuat să scrie. N-am îndrăznit să ridic privirea și să mă uit la bărbatii în negru. Mă uitam doar la el. Mă întrebam după ce legi se ghida. După ce legi avea să se ghideze atunci când o să decidă ce o să facă cu mine.

Într-un final, a împins un teanc de hârtii spre mine.

— Semnează.

M-am uitat pe furiș la el, încercând să-mi dau seama ce însemna asta, după care m-am aplecat peste hârtii și am început să citesc.

— Semnează!

Era unul dintre tipii în negru, așa că m-am întins repede după stilou. Am apucat să citesc doar ultimele rânduri înainte să semnez. Scria că jur credință revoluției islamice.

Bărbații în negru m-au apucat din nou de brațe și m-au îmbrâncit printr-o ușă. Nu era ușa pe care intrasem. Am simțit că inima îmi sare peste o bătaie. *Nu m-au crezut*, mi-am spus. Mă scosese ră pe cealaltă ușă. M-am ridicat și m-am împleticit pe coridor. N-am văzut nici o ușă sau fereastră. Și nici un om. Dar auzeam țipete. Și bătăi. Preț de o secundă am stat nemișcată și am tras cu urechea. Încercam s-o găsesc pe Noora. Dar nu reușeam să deosebesc sunetele. Am traversat coridorul, am înconjurat colțul și am dat peste o ușă nouă. O ușă mai mare.

M-am holbat la ea mult timp. Auzisem atâtea povești. Oare de ce nu m-am prins că erau pe bune? Că putea să mi se întâmple și mie. M-am lăsat jos pe podea. Mi-am cuprins genunchii cu brațele. Am încercat să respir mai încet. În capul meu se formase o imagine clară despre ce se afla în spatele ușii. O curte interioară. Șiruri de oameni. Legați la ochi. Tipi în negru cu puști. Corpuri care se prăbușeau la pământ. Corpuri care erau târâte pe jos. Un nou șir de oameni. Auzisem despre fiecare detaliu. Dar existau și oameni care trecuseră pe acolo și scăpaseră. Poveștile alea n-ar fi ajuns la urechile mele dacă n-ar fi existat și supraviețuitori. *Pot să scap de aici!* m-am gândit. *Sunt printre cei care pot să scape de aici.* Așa că m-am ridicat din nou. M-am dus la ușă și am împins-o în lături. Cu grijă. Am încercat să scot capul, să văd ceva, să mă pregătesc.

Afară era beznă completă, era frig și mi-am dat seama că e noapte. Nu auzeam nimic, așa că am ieșit. Ușa se trânti în spatele meu și în jur nu era altceva decât întuneric și liniște. Eram singură. Primul impuls a fost să fac stânga împrejur și să deschid ușa din nou. Dar era încuiată. Așa că am rupt-o la fugă. Am alergat, drept înainte, fără să știu

unde sunt sau încotro alerg. Și nu mă împiedica nimeni. Îmi dăduseră drumul.

Am mers mult timp pe un câmp deschis până când am ajuns la un drum de țară. Și la tot pasul aruncam câte o privire în spatele meu. Aveam impresia că ceva nu e în regulă. Că o să vină după mine. Dar nu venea nimeni.

Se lumina de ziuă și pe lângă mine a trecut un camion. Am ridicat brațele și le-am cerut ajutorul. Nu eram sigură dacă e o mișcare inteligentă, dar mă gândeam că n-o să mă descurc acolo, în mijlocul pustietății. Eu, care credeam că pot să scap de execuție, nu răbdam nici măcar frigul sau senzația că sunt singură.

Camionul m-a lăsat în centrul oraşului. În aceeaşi piaţă unde mă despărţisem de Masood, Noora şi Rozbeh. Nu ştiam dacă trecuse o zi sau mai multe.

Voiam ca piaţa să arate la fel ca înainte. Voiam s-o revăd în toată splendoarea ei, cu statuia şahului în mijlocul sensului giratoriu şi afişele cu John Wayne pe pereţii cinematografului. Îmi doream să fi putut da timpul înapoi la prima dictatură, la prima perioadă nasoală. Sau până la un punct în care aş fi putut să aleg să nu mă implic.

Abia când am sărit din camion mi-am amintit că îmi reţinuseră geanta. Nu aveam nici un ban la mine. Aşa că am luat-o din nou la pas.

Şi am tot mers. Era un drum interminabil. Mă gândeam în timp ce mergeam că nu e uşor să lupţi. Că nu e uşor să lupţi. Nu e uşor să lupţi. Era ca o piesă care nu se mai termina în capul meu. Nu e uşor să te lupţi.

Am bâiguit tot drumul.

— Noora e acasă, mi-am spus. E fată deşteaptă. Tânără. Agilă. Probabil că a fugit. A fugit acasă la mama.

Am dat din cap.

— Sunt în bucătărie. Beau ceai şi mama spune: „Sper să vină acasă şi Nahid“. Noora râde. Noora râde şi-i răspunde: „Normal că o să vină acasă, mami“. Aşa e. Masood a ieşit să cumpere pâine. O să se uite la mine toţi trei când

o să intru. O să țipe la mine și o să râdă, și o să mă îmbrățișeze. Și o să se termine, o să se termine totul și o să fie bine. O să fie bine.

Când am intrat pe strada noastră, prima persoană pe care am zărit-o a fost mama. Stătea pe un scăunel în fața porții. Se legăna cu mâinile pe pulpe. Am văzut că cineva îi pusese o tavă cu ceai în față și că nu se atinsese de el. Mi s-a făcut atât de rușine când am văzut-o așa, încât mi-a venit să fac stânga-împrejur.

Când m-am apropiat, am văzut că ochii mamei erau închiși și că i se mișcau buzele. Era o poezie de Hafiz. O șoptea, o șoptea ca pe o rugăciune. Am pus mâna pe umărul ei, și mama a deschis ochii și s-a uitat la mine ca la o fantomă materializată din visele ei. S-a holbat la mine preț de câteva secunde înainte să se arunce de pe scăunel. S-a aruncat atât de brusc, încât scaunul s-a răsturnat peste tava cu ceai și toate s-au făcut zob. Dar mama n-a observat nimic. S-a aruncat la pământ, la picioarele mele și mi le-a îmbrățișat. Mi-a strigat numele cu o voce la fel de distrusă ca paharul de pe jos. M-am prăbușit lângă ea și ne-am ținut în brațe. Ea țipa și eu o ascultam. Îmi doream să pot țipa și eu, dar era ca și când partea aceea din mine – partea care ar fi avut energie s-o facă – ar fi înghețat.

— *Maman. Maman*, am spus într-un sfârșit. Unde e Noora?

Clipa aceea. Îmi doresc să fi putut șterge clipa aceea din viața mea, din memoria mea, de pe retina mea. Privirea ei nedumerită. Credea că eu știu mai bine unde era Noora. Era sigură că se află în afara oricărui pericol. Nedumerirea transformată în groază, în groază pură, și apoi corpul acela ghemuit ca o minge, pe jos, țipând. Țipând un alt nume, numele mezinei ei. Voiam să mă întind lângă ea, să mă

lipesc de corpul ei și să mă las consolată de corpul ei mare, matern, dar mă temeam c-o să moară acolo. Că inima ei a pleznit și că urma să se oprească. Respira cu greu și m-am gândit: *am omorât-o*. Așa că am fugit în casă și am sunat la ambulanță. Paramedicii au ridicat-o pe targă, iar Mahvash și Gita au însoțit-o la spital. Surorile mele nu mi-au aruncat nici măcar o privire. Refuzau să îmi arunce vreo privire.

Când au plecat, am scotocit prin toată casa. Am căutat în fiecare cameră. Ultima cameră în care am intrat a fost cea pe care o împărțeam cu Noora. Patul ei era făcut ca la carte. Pijamalele împăturite peste cuvertură. Le-am ridicat și am ieșit. M-am așezat pe taburetul mamei și am tras în piept mirosul materialului moale. Pisici. Îmi amintesc și acum. Avea o pijama cu pisici.

Într-un final Masood a venit la mine pe întuneric. Avea hainele sfâșiate și era murdar. Plin de nisip și noroi. A venit pe jos, la fel ca mine. Mă întrebam dacă fusese în aceeași cameră de interogatoriu ca mine, dacă a răspuns la fel la întrebări. Dacă l-au lăsat să plece și dacă a respirat aerul rece al nopții înainte să plece. Dar știam că nu era așa. El nu le-ar fi cântat în strună nici în ruptul capului. N-ar fi fost în stare să dea din cap pentru „islamism” și să scuture din cap la „marxism”. N-ar fi dat vina pe alții.

Era unul din cei pe care i-ar fi scos printr-o altă ușă. Nici vorbă să-l fi lăsat să plece, ca pe mine, pe întuneric. Întunericul însemna că ești un trădător.

Stăteam pe scăunel când a venit. Stăteam nemișcată și mă holbam în gol. Era de parcă mi-aș fi ținut respirația și, dintr-odată, mi-aș fi permis să trag aer în piept. Am respirat adânc și am început să țip, pur și simplu. Masood a alergat spre mine și și-a pus capul în poala mea. Am plâns

împreună, cred că a fost singura dată când am făcut-o. Ar fi trebuit să facem asta mai des. Cred că dacă am fi plâns de mai multe ori, în loc să lăsăm durerea să formeze un ghimpe între noi, n-am fi avut viața pe care am avut-o împreună. Nu ne-am fi simțit atât de singuri, și atunci n-ar fi murit nici el. Nu s-ar fi zbatut între viață și moarte.

— Am trecut pe la Rozbeh. Voiam să-i anunț pe părinții lui. Dar poarta era făcută zob și curtea era plină de gardiști. Nu înțeleg. Cum naiba l-au găsit? De ce s-au luat de părinții lui? Arestează lume nevinovată, niște oameni care tocmai și-au pierdut fiul.

Am înlemnit pe loc. Am rămas complet nemișcată. Și am decis să nu spun nimănui, niciodată. Să nu le povestesc despre camera de interogatoriu și despre întrebări. Să nu le povestesc că îl turnasem pe Rozbeh, că le dădusem numele lui. Săracii părinți. Săraca maică-mea. Atâtea suflete chinuite.

— Noora a dispărut, i-am spus lui Masood.

Privirea lui s-a schimbat atunci când a auzit ce am spus. Ochii lui căprui iubitori, disperați. Era ca și când i-ar fi înghețat privirea și apoi s-a golit de orice strop de speranță. De tot ce era frumos.

— Nu, nu. O să se întoarcă acasă.

Mi-a dat drumul, s-a ridicat și și-a ferit privirea.

— O să vină acasă, Nahid. O să vină acasă.

Și apoi a intrat în casă, cu capul plecat și cu spinarea încovoiată ca un bătrân.

Eu am rămas acolo. Mă întrebam cum avem să ne iertăm pentru tot ce s-a întâmplat. Cum puteam să ne iertăm unul pe celălalt. Pentru faptul c-o luaserăm pe Noora cu noi.

Că am lăsat-o să ne convingă. Pentru că ne-am bucurat că e cu noi.

Ce nu știam, ce nu înțelegeam atunci era că muriserăm și noi în acea zi. Aveam douăzeci de ani și viețile noastre se curmaseră în mai multe privințe. Tot ce s-a întâmplat după a fost doar o tentativă stângace de-a înlocui ceva ce pierduserăm atunci, în acea zi. Copilul nostru. Fuga. Toate schimburile mele, toate orele suplimentare de la serviciul meu. Tot.

Ar fi trebuit să murim în noaptea aceea, și toți anii care au urmat au fost luați cu împrumut.

Dar nu pleci de undeva pentru că te-ai dat bătut. Pleci să faci ceva, să construiești ceva nou. Să construiești ceva, semn că nu dai doi bani pe căcaturile care ți s-au întâmplat până atunci.

Oamenii se uită de multe ori la mine ca la o victimă. Se așteaptă să fiu slabă, demoralizată. Sunt o refugiată în ochii lor. Nu înțeleg cum gândesc. Nu-și dau seama că sunt aici tocmai pentru că sunt puternică? Că ai nevoie de putere ca să nu renunți, ca să refuzi să accepți răul și oprimarea? Uneori mă întreb dacă ei cred că sunt puternici, că puterea izvorăște din faptul c-au fost cruțați de greutăți. Dacă au impresia că acalmia te face rezistent.

Sunt mândră de puterea mea. Lovitură după lovitură. M-am adunat de fiecare dată. Am scăpat de fiecare dată. E ca un sistem imunitar, cu cât ești atacat mai des, cu atât devii mai rezistent. Așa e! Chiar așa e.

Dar uite că apare chestia asta cu cancerul, și atunci începi să-ți pui întrebări. Să eziți.

— De ce mi s-a întâmplat tocmai mie? o întreb pe Christina.

Gândul ăsta îmi zburdă prin cap.

— Ce am făcut să merit asta?

Își pune mâna pe mâna mea și se apleacă înainte.

— E o coincidență, Nahid. Un accident.

Răspunsul ăsta te lovește în moalele capului. O coincidență. Ce banal. Ce provocator. Eu care am luptat atât ca să am o viață mai bună. Eu care am luat atâtea decizii și am făcut atâtea sacrificii.

O coincidență.

Apoi îmi dau seama că tot o coincidență a răpit-o pe Noora de lângă noi. Că din cauza unei coincidențe am scăpat eu cu viață, și ea nu. Aceași coincidență care a făcut ca mama să-mi vorbească din nou abia după câteva săptămâni. Coincidența care a făcut ca din mândria familiei să mă transform într-un blestem.

Dar dacă viața n-are nimic de-a face cu puterea sau cu slăbiciunea? Nu cumva coincidența e cea care dirijează totul? Dacă sunt doar o femeie fără noroc? Dacă e tot ce am? Mă gândesc c-aș fi preferat să fiu slabă. C-aș fi preferat să fiu slabă. Aș fi preferat să am parte doar de coincidențe plăcute.

E ajunul Sânzienelor. Soarele strălucește. Se întâmplă rar, așa că toată lumea se bucură. Mă uit jos în stradă. Femei în rochii înflorate. Copii în haine albe. Coronite și stâlpul ăla pe care-l tot împodobesc. E doar zece dimineața, așa că sărbătoarea n-a început încă. Acolo jos îi văd pe entuziaști, gata să pregătească totul. Stau aplecată înainte pe fereastră, cu bărbia sprijinită în mâini și mă uit la ei. Am un pahar cu ceai stacojiu lângă cot. Dintr-odată, simt impulsul de-a răsturna ceaiul fierbinte peste capetele lor. Nu ca să-i rănesc și nu din cauză c-aș fi capabilă de așa ceva. E doar un gând trecător care mă înfioară. Poate sunt nebună, poate boala asta e cel mai bun lucru atât pentru mine, cât și pentru tot restul lumii.

Mobilul bipăie. „Ajungem imediat, cobori?” Sunt Aram și Johan. Mă bat la cap spunând că vor să vină cu mine. Mie mi-era totuna. Puteam să zac aici pe canapea și să mă uit la televizor. Dar nu. Mi-am scos și eu rochia înflorată.

Mă îmbrac și mă postez în fața oglinzii. Cu greu mă obișnuiesc cu ce văd. Fără păr, fără sprâncene. Ai impresia că ai fost opărită. Că pălești. Ca și când ai fi pe cale să dispari definitiv. Așa că aleg un șal mov, de un mov țișător. Desenez niște sprâncene groase. E prea exagerat, îmi dau seama. Dar nu-mi pasă. Încerc să umplu contururile. Mă dau cu ruj. Mă mâzgălesc. Trec cu mâna peste bărbie și

încerc să mă șterg, dar culorile s-au impregnat în piele. Le las așa. Mai bine așa decât invizibilă. Decât să nu exist.

Cobor cu liftul, cu poșeta pe braț. Îmi dau seama că îmi place totuși. Senzația de a fi în mișcare. În drum spre ceva. Senzația că încă nu s-a terminat, nu de tot.

Când deschid portiera, Aram se întoarce spre mine plină de speranță. Apoi tresare. Văd cum reacționează la fața mea. Văd că o jenez. Nu spune nimic, așa că Johan se întoarce și vorbește în locul ei.

— Ce zi frumoasă!

Dau din cap.

— Da, o să auzim replica asta de câteva ori.

Continuă să zâmbescă și vreau să-l rog să înceteze. Vreau să-i spun că n-o poate înlocui pe fiică-mea. Că ea e cea de care am nevoie.

— Cum te simți, mamă? mă întreabă ea într-un final, pe un ton chinuit.

Oftez. Mă întreb de ce a vrut să vin cu ei dacă nu mă suportă. Mă întreb de ce se uită propria mea fiică la mine de parcă aș fi o arătare de te miri unde. De ce nu mă poate înveseli. De ce nu vrea să fiu mai binedispusă.

— Sunt aici. E și asta ceva.

Se întorc cu spatele și mașina se pune în mișcare. Văd că el își întinde mâna spre mâna ei și o ține strâns. Asta mă întristează. Că e nevoit să facă un astfel de gest protector, de consolare. Că nu stă și lângă mine cineva care să se întindă după mâna mea. Eu sunt cea care are nevoie de asta.

Nu spune nimeni nimic. Aram pune muzică persană, Googoosh. O luăm pe drumul bine cunoscut. Pe autostrada care se întinde de-a lungul pădurilor, peste poduri și mare.

Inima îmi tresare de fiecare dată. Mă emoționează drumul printre insule, insulițe, case de vacanță, ambarcațiuni și apa curată, limpede și strălucitoare. E un loc atât de frumos. Am trăit aici treizeci de ani și tot nu m-am putut obișnui cu frumusețea lui. E un loc atât de frumos, că n-am aproape nici o amintire plăcută de aici. Oare de ce ni se întâmplă așa ceva?

Când era mică, făceam asta împreună. Ne urcam în mașină, dădeam muzica la maximum și plecam haihui. O luam spre Djurö, treceam de biserica Värmdö sau spre Norra Lagnö. Piciorul meu apăsa puțin cam mult pe accelerație. Muzica era dată prea tare. Dădeam drumul volanului și aprindeam țigară după țigară. Acum îmi dau seama că nu era bine. Dar pe atunci nu mă gândeam la așa ceva. Nici măcar când eram cu ea în mașină. Nu-mi găseam locul. Mă simțeam prizonieră. Da, mă simțeam prinsă atât de des în propria mea casă, în propriul meu cap. Iar acum sunt prinsă în corpul meu bolnav.

— A murit Saber, a spus Masood într-o după-amiază.

Nu-l auzisem venind. Stătea în cadrul ușii. Drept, țeapăn, aproape ca o gardă de corp.

Stăteam pe covor cu Aram în brațe. Avea treisprezece luni și cămăruța pe care o închiriaserăm nu ne oferea spațiu suficient pentru o viață decentă. Era la subsol și n-aveam nici fereastră. O făptură mititică n-are cum să învețe să trăiască în condițiile astea. Plângea tot timpul, era de neconsolat. Plânsese și atunci toată ziua. Când a intrat Masood, în capul meu era ceață totală. Probabil că plânsesem și eu, pentru c-a trebuit să clipesc de câteva ori ca să-l văd clar. L-am rugat să repete ce-a spus. Am presupus că nu-l auzisem bine, că silabele au ricoșat în disperarea lui Aram și s-au transformat în altceva în urechile mele.

— Ce-i cu tine? a țipat Masood. E mort. Mort. Mort. Mort. Mort.

Aram începu să țipe și mai tare. Mănuțele ei se zbăteau în aer, de parcă ar fi căutat să se agațe de ceva. Să se țină de ceva. Am lipit-o de piept și am încercat s-o liniștesc. I-am spus „ssst!“ în timp ce încercam să formulez un gând, un gând care să nu fie complet lipsit de sens.

— De ce stai acolo ca o stană de piatră?! urlă Masood. Am țipat și eu.

— Ce să fac, Masood? Ce să mai fac? Ce să mai facem? S-a terminat totul, n-a mai rămas nimic.

Masood s-a apropiat de mine și a ridicat-o în brațe. Aram s-a pus și mai tare pe plâns. Plângea și țipa sfâșietor. Părea că nu poate să respire și avea ochii negri, mai întunecați decât îi văzusem vreodată, și nu voiam ca el să-mi țină copilul.

— Masood, dă-mi-o mie!

Am încercat să mă ridic în picioare când o putere m-a trăsnetit atât de tare, încât am aterizat pe spate. Prima oară m-am gândit că e cutremur. M-am gândit la Aram. La faptul că ne aflam la subsol. Că blocul s-ar putea prăbuși peste noi. Dar puterea a trăsnetit din nou și atunci mi-am dat seama că nu venea din pământ, ci de la el. Stătea deasupra mea, cu Aram în brațe și îmi trăgea șuturi cu pantofii lui murdari. Șuturi în burtă, în sâni, în față. Am ridicat brațele ca să mă apăr, dar Masood a continuat să mă lovească. Auzeam cum mi se frâng oasele de pe dosul palmei. Auzeam țipetele disperate ale lui Aram, copilul meu deja speriat. Auzeam respirația sacadată a lui Masood.

Și am rămas prinsă acolo. Zăceam pe jos și eram prinsă. Camera n-avea ferestre și nici telefon și nu puteam să mă mișc. Așa că am zăcut acolo și m-am holbat la modelul de pe covor. Era țesut de mână. Bunul nostru cel mai de preț. Îl căram cu noi de fiecare dată când ne mutam. Masood îl arunca pe umeri. Nu știu de ce ni se părea atât de prețios. De ce tocmai covorul.

Era țesut din fire bleumarin și roșii și avea un model ca un vârtej în care simțeați că te îneci. Exact ca în marea de un albastru închis, dincolo de geamul mașinii, mărginit de căsuțe roșii și insule care formau un vârtej în care puteai să te îneci. Ceva atât de frumos. De asta n-am amintiri plăcute.

Copilul meu e singurul lucru care înseamnă ceva pentru mine în viața asta. Nu știu dacă o fi din cauză că nu am prea multe. Oricum, așa e, Aram e tot ce am. O iubesc. Chiar o iubesc. Cine nu-și iubește propriul copil? E importantă pentru mine. Vreau să-i meargă bine. Vreau să fie sănătoasă și fericită. Vreau s-o văd des. Vreau toate astea. Dar nu-mi place să fiu părinte. Nu mi-a plăcut niciodată.

Când mă gândesc la naștere, îmi vine în minte un singur cuvânt: regret. Regret că m-am pus în situația asta, că mi-am forțat corpul să îndure o astfel de durere. O durere cumplită. De ce să înduri așa ceva? Bărbații n-ar accepta așa ceva în ruptul capului. Lumea îmi spunea c-ar trebui să fiu fericită. Că am un bebeluș atât de mare în mine, care e puternic și care s-a dezvoltat în timpul sarcinii. Mi-am făcut treaba așa cum trebuie, am dus sarcina la bun sfârșit. Acum nu trebuia decât să-l scot din mine, acest produs al corpului meu, dovada că mi-am făcut datoria de femeie. Masa asta enormă. Vedeam în fața mea pe cineva care nu vrea să iasă. Cineva care își înfipsea unghiile în mine, cineva care dădea din mâini și din picioare. O făptură pe care o dezamăgisem din start. Prin faptul c-o deranjasem și o forțasem să iasă din mine. Să iasă în lumea asta. Mă gândeam că probabil mă urăște deja.

A fost un act de umilință. Toate secretele. Toate pozițiile în care a trebuit să-mi preseze corpul. M-au pus să stau în pat, mi-au lipit palmele de pereți, mi-au spus să împing. Să împing tot timpul. În curând, o asistentă a început să țipe că se vede. Uită-te, uită-te în jos. N-am fost în stare. Am stat acolo, cu obrazul lipit de vopseaua rece de pe peretele spitalului și, cu lacrimile șiroind peste sânii umflați, țipam și tremuram. Și regretam. Doamne, ce am regretat.

Când au pus-o pe pieptul meu, am îndrăgit-o. Am îndrăgit-o din prima clipă. Mi-am dat seama că aș fi în stare să-mi dau viața pentru ea. Și tocmai asta era, probabil. Mi-am dat seama că mi-aș da viața pentru ea și că nu am cum să schimb asta. Nu am cum să mă răzgândesc. Acum eu eram ea. Corpul meu exista pentru corpul ei. Asta mă speria. Avea să fie un chin prelungit. Avea să mă urmărească toată viața.

În fața altora n-ai cum să vorbești despre astfel de sentimente. Nu ca femeie, nu ca mamă. Mi-am iubit copilul, dar am urât să fiu mamă. Îmi iubesc copilul, dar urăsc să fiu mamă. Am urât asta din prima secundă. Uneori o urăsc și pe ea pentru că m-a adus în situația asta.

Când m-au diagnosticat, primul meu gând a fost s-o sun. Voiam să întrerupă ce făcea. Voiam să țip și să plâng. Voiam să strig: *Ajută-mă! Salvează-mă!* Era tot ce îmi doream, dar n-am făcut-o. Pentru asta sunt mândră de mine. Am ales s-o protejez, chiar și pentru câteva ore.

Am făcut-o de atâtea ori în viață. Am ridicat receptorul și am rugat-o să mă salveze. Am țipat spre ușa dormitorului ei: *Ajutor, ajută-mă!* Am făcut-o în repetate rânduri, am profitat de fapta pe care trebuia s-o protejez, s-o ajut, s-o salvez. A fost alături de mine când Masood m-a bătut pentru prima oară și de fiecare dată, după. Așa a fost. Nici unul din noi n-a încercat să o scoată din casă, să măture sub preș eșecul nostru, toată durerea aia din ochii ei. Nu, dimpotrivă.

Odată era la o petrecere în pijamale la Malin, colega ei din echipa de fotbal. Avea propria ei viață, deși nu împlinise încă mai mult de zece ani. O lume doar a ei. Cumpărase o pungă de chipsuri și una cu bomboane la kilogram, singură, singurică. Am însoțit-o până la prietena ei. Voiam să mă asigur că părinții lui Malin sunt și ei acasă.

— Nu trebuie să intri, mamă, a spus ea.

Dar am împins-o ușor în lături și am intrat.

În fața televizorului erau puse niște saltele, și în bucătărie masa era plină de boluri cu tacos. Cineva plănuise totul, cineva urma să aibă grijă de ea. Mi s-a pus un nod în gât.

— N-ai voie să stai după opt, ai înțeles? Nu-mi pasă dacă ceilalți au voie sau dacă o fac chiar dacă nu au. Tu n-ai voie!

A dat din cap și și-a ferit privirea. Voia să scape de mine. Voia să intre în cealaltă lume, în lumea ei.

— Vezi că te sun să verific!

A dat din cap din nou. Avea să iasă, eram sigură. Avea să facă exact ce-o tăia capul. La fel ca mine.

Apoi m-am dus acasă în seara aceea de vară. Vara suedeză. O ador. Printre casele alipite era cald și plin de verdeață. Se simțea mirosul lacului mic din pădure. Umezeală, căldură și verdeață. Mergeam încet, nu mă grăbeam. Nu mă grăbeam absolut deloc. El era acasă. În seara aia era liber și nici eu nu lucram, și tocmai în seara asta a trebuit să ne lase singuri. M-am oprit la terenul de joacă pustiu, m-am așezat într-unul din leagăne și mi-am făcut vânt. Cred c-am stat acolo mult timp. M-am legănat înainte și înapoi, tot mai tare, apoi m-am odihnit puțin. M-am uitat la împrejurimi. Era un lux să locuim acolo. Nu că n-am fi meritat. Munciserăm pe rupe. Dar mi se părea un contrast atât de strident față de cum eram înainte.

N-o să uit niciodată seara în care am primit primul nostru apartament de pe dealul lui Nelson. Veneam direct de la azilul pentru refugiați. Eram gata să începem o viață nouă. Dar cartierul ăla... Nu semăna deloc cu ce văzuserăm până atunci în Suedia. Arăta ca ceva ce se afla la periferie. La granița dintre Suedia și... nu știu, vidul. Nu într-un fel magic, de basm. Centrul pentru refugiați a fost un loc din ăsta. Căsuțe roșii într-o pădure. Împărțeam casa cu o altă familie, însă asta nu ne-a deranjat deloc. A fost frumos.

Dar locul ăsta... Era doar asfalt și beton, și tablă, și șiruri lungi de balcoane de un verde murdar, delimitate de uși de apartament. Era urât. Mirosea a urină. Bărbați beți se bălăngăneau printre clădiri. Din apartamente se auzeau țipete.

Ce să fi zis? Era pace, democrație și oamenii erau liberi. Dar era și oribil. Dealul lui Nelson – să ajungi acolo însemna că ești la pământ. Și chiar erai, ca refugiat politic. Și mai erau și alcoolicii, mamele singure și toți cei care au trăit într-o societate democratică și liberă, dar nu s-au descurcat în viață. Nu voiam să fim acolo. Și n-aveam de gând să rămânem mai mult decât era necesar. Așa că am muncit. Am muncit. Am muncit și am adunat o grămadă de bani. Ne îmbrăcam în haine vechi și ponosite și ne zgârceam la mâncare. Și apoi am cumpărat casa adosată. Ne-am mutat puținele bunuri acolo unde era liniște și pace.

Omul încearcă. Încearcă să construiască ceva frumos, pentru că nu-și dorește ceva urât. Și crede că e capabil de asta, că e capabil să creeze ceva frumos. Și realitatea se dovedește cu totul diferită. Nu e la fel de frumoasă așa cum ar fi putut fi. Nu la fel de frumoasă cum ți-ai imaginat-o, cum ai sperat. Nu înțeleg. Încă mă mai străduiesc să înțeleg. Crezi că dacă ai reușit să scapi de un război și ai aterizat într-un loc pașnic, ar trebui să fii mult mai fericit. Că dacă ai stat cu un bebeluș într-o cameră din subsol, printre bombe care cădeau, și acum ai o grădină și cer senin deasupra ta, ar trebui să fii mai fericit. Crezi că dacă nu ești nevoit să stai printre alcoolici și raiduri, o să fii mai fericit. Dar lucrurile nu funcționează așa și chiar nu știu de ce.

Până la urmă m-am dus acasă. Am deschis ușa cu grijă. Am aruncat o privire piezișă spre ceasul de perete și mi-am dat seama că eram plecată de ceva timp. De prea mult timp. În apartament era liniște, o liniște prevestitoare de rău. Mă așteptam măcar la zumzetul unui meci de fotbal la televizor. Dar nu se auzea nici un sunet, nici o mișcare. M-am dus spre ușa de la baie. M-am gândit să fac un duș. Să mai pierd vremea. Și atunci am auzit cuvintele pe care le așteptam.

— Vino aici!

Tonul lui Masood era nemilos și eu m-am conformat. Stătea pe canapeaua din camera de zi. Se holba drept înainte.

— Unde ai fost? m-a întrebat.

— Am condus-o pe Aram, știi bine.

— Asta era acum două ore! Unde ai fost?

— M-am plimbat. În zonă. E o seară frumoasă.

— Nu te-ai plimbat!

Se ridicase în picioare.

— Cu cine ai fost? Zi.

Mă întreb dacă aș fi putut să mă port altfel în clipa aceea. Dacă aș fi spus altceva, s-ar fi oprit aici? Dacă i-aș fi pus mâna pe braț și i-aș fi spus: *Iubitule. Îmi pare rău. Ar fi trebuit să mă grăbesc. Am greșit.* Oare ce s-ar fi întâmplat dacă aș fi spus ceva de genul ăsta? Dacă m-aș fi întins și l-aș fi sărutat. Ar fi contat? Dacă totul ar fi fost diferit, dacă toată viața noastră ar fi fost diferită? Dacă aș fi fost genul ăla, poate c-ar fi trăit. Și poate că nici eu n-aș fi pe moarte acum. Oare să fi meritat? Să-mi sacrific mândria în halul ăsta? Nu sunt sigură.

— Dar tu ce treabă ai? Pot să mă întâlnesc cu cine vreau și când vreau!

Așa i-am răspuns, și Masood a ridicat mâna deasupra capului meu. Am țipat și m-am așteptat să vină să mă apere. Dar Aram n-a venit. Nu era acasă.

Când un bărbat dă într-o femeie, o face în mai multe feluri. Dacă n-ai trecut prin asta, poate crezi că e vorba doar de o palmă peste obraz. O îmbrâncitură. Dar Masood a făcut mai mult de atât. Aveam impresia că furia lui era inepuizabilă și că, odată trezită, nu putea fi oprită. Și sunetul. Dacă am fi putut să înregistrăm sunetul ăla. Să adunăm secretele. Mirosul. Erau țipete, de cele mai multe ori doar țipete, nu cuvinte care să aibă sens. Erau hohotele mele, mii de lacrimi. Respirația lui sacadată, mirosul lui de transpirație. Uneori ceaiul fierbinte ateriza pe tapet. Țigările se sudau una de la alta. Și sunetul loviturilor.

Uneori așa începea totul, cu o mână ridicată și o palmă peste obraz. Uneori era o palmă, alteori un pumn strâns. Un pumn strâns în gura mea. Peste obrazul meu. Peste frunte. Sub bărbie. Diferea de la zi la zi. De fapt, prima lovitură era de ajuns ca să mă prăbușesc. Putea să termine aici, dar nu așa mergeau lucrurile la el. Începea să-mi tragă șuturi în timp ce zăceam pe podea. În picioare, în burtă, în piept dacă putea. Mă ghemuiam repede și atunci se apuca să mă lovească peste spinare. Nu în cap, din câte îmi amintesc. Dar se întâmpla să leșin, uneori primeam o lovitură atât de puternică, încât îmi pierdeam cunoștința. Cred că asta îl speria. De obicei, aducea o cană cu apă rece

și o arunca peste mine. Atunci înceta. Dacă leșinam repede, scăpam de ce era mai rău. De vânatoare. Vânatoarea era cea mai cumplită. Să fiu vânată de bărbatul lângă care dormeam noaptea.

Când mă lovea cu piciorul, încercam să mă ridic și să o șterg. De cele mai multe ori reușeam. Nu era chiar un boxer profesionist. Sinceră să fiu, nu cred că s-a bătut cu altcineva în afară de mine. Așa că a dat din mâini și din picioare fără să știe ce face. Când eu fugeam de el, el fugea după mine. Odată a ridicat o crosă de *innebandy* din hol și m-a lovit cu ea. Altădată m-a prins și, apucându-mă de gât, m-a lipit de marginea patului și a strâns cât a putut. Atunci chiar am crezut c-o să mor. Cred că și el. Cei care aud asta se întreabă: Dumnezeu, dar copilul unde era? Unde să fie? Între noi.

Când a alergat după mine cu crosa de *innebandy*, a dărâmat-o pe ea mai întâi. Fără să vrea. Niciodată n-a vrut s-o lovească. Dar era în drum. S-a postat între noi. S-a prăbușit pe covor când i-a dat un brânci. Și în ziua aia în care am crezut c-o să mă sugrume, în ziua aia a fost și ea acolo. A tras de brațele lui, a încercat să-l dea jos de pe mine. Țipa: *Termină, termină!* Dar n-a avut nici un efect, așa că a fugit. Am auzit-o fugind, am auzit-o trântind ușa de la intrare. O să aducă ajutoare, mi-am spus. Dar nu s-a întâmplat nimic. Și când m-am trezit, eram singură în pat. În cameră era întuneric. Nu se auzea nici păs. Parcă aveam rugină în gât. Am încercat să îmi dreg vocea, să scot un cuvânt. Până la urmă am reușit să rostesc numele ei.

— Aram! Aram.

La început am vorbit doar în șoaptă, dar până la urmă frica de moarte m-a făcut să țip.

— Araaaaaam, Araaam!

Țipam, țipam și nu mă mai opream.

În curând am auzit ușa de la intrare și apoi ușa de la dormitor. Capul ei a apărut în deschizătură. Avea părul vâlvoi și privirea sălbatică.

— Ajută-mă, am spus și a venit la mine.

S-a lăsat pe podea. M-a apucat de mână și m-a mângâiat pe păr cu cealaltă mână.

— De ce m-ai părăsit? a fost tot ce am putut s-o întreb.

Nu i-am spus c-o să fie mai bine. Nu mi-am cerut scuze. N-am spus nimic din tot ce-ar fi trebuit să spună o mamă. Eram doar furioasă. Furioasă pe ea.

— De ce m-ai părăsit?

Seara aia de vară. Când s-a refugiat la o petrecere în pijamale, la lumea idilică pe care cineva o construise pentru ea. Când m-am plimbat agale, m-am dat în leagăn pe terenul de joacă pustiu, m-am uitat la casele adosate și la parcelele mici din fața lor, care aparțineau unor oameni care nu erau nici prea săraci, nici prea bogați. Când m-am întors acasă la tăcerea aia și el mă aștepta și eu i-am răspuns obraznic și el s-a ridicat și m-a pus la pământ. Și atunci ne-am simțit de parcă ar fi lipsit cineva de acolo. Ceva ne-a perturbat fluxul. Zăceam pe jos și el stătea aplecat peste mine și eu plângeam.

— Vreau să mă duc după Aram, am spus și el a fost de acord.

Nu-mi amintesc cum s-a exprimat, dar știu că m-a lăsat să mă ridic și să plec. Am urcat în mașină și am parcurs cele câteva sute de metri până la prietena ei. Abia după ce am sunat la ușă mi-am văzut imaginea oglindită în fereastră și, preț de o secundă, m-am întrebat ce naiba caut acolo. Machiajul se întinsese, părul prins în coadă se despletise și aveam obrajii stacojii. Când ușa s-a deschis, mă pregăteam să ridic mâna repede. Să ascund flăcările de pe obrajii mei. Speram să deschidă unul dintre copii, dar bineînțeles că nu s-a întâmplat așa. Era mama prietenei ei. Adevărata mamă.

— Ăăă... bună, a spus ea pe un ton nesigur.

— Am venit după Aram.

A scuturat din cap de parcă ar fi fost decizia ei.

— Nu, se distrează de minune.

Am înghițit în sec.

— Înțeleg. Dar trebuie să vină acasă.

Am văzut cum se uită la mine. Că nu vrea să se dea din fața mea. Că și-a dat seama că n-are dreptul să se împotrivească.

— S-a întâmplat ceva? m-a întrebat.

Nu i-am răspuns.

— Vrei s-o chemi?

Mi-a aruncat o privire lungă. Nu știu dacă m-a condamnat sau dacă îi părea rău pentru mine. Dar a intrat în cameră. Am auzit voci vesele, am auzit când le-a întrerupt. Am văzut cinci fete venind spre mine pe hol. Uitându-se la mine. Aveau aceeași privire ca a mamei, cel puțin așa mi s-a părut. Dar ce știau ele? Și apoi a apărut și ea. Cu lucrurile ei și cu rucsacul în mână. Nu s-a uitat la mine.

Nici la prietenele ei. A spus doar „salut“ în aer și a ieșit. A trecut pe lângă mine.

Poate că durerea se deplasează în cercuri, poate că i-am provocat durere ca să mă răzbun pentru durerea pe care o simțeam.

Când era mică, o urcam în mașină și porneam la drum. Probabil că sunt cele mai frumoase amintiri pe care i le-am putut oferi, chiar dacă s-au născut din anxietatea mea. Poate că n-a văzut anxietatea, ci doar energia din mine. Toată energia pe care am invocat-o ca să scap de cel care mă hărțuia. Am condus pe lângă pășuni verzi, păduri dese și o mare sclipitoare. Arhipelagul era ca un magnet pentru noi, chiar dacă locuiam în mijlocul lui. De cele mai multe ori ascultam muzică persană. Googoosh. Ca acum, când suntem cu Johan, în drum spre ai lui. Îmi place că ascultă aceeași muzică și de față cu el. Că îi arată ce a primit de la mine.

Man o to ba hamim ama delamon kheyli doore. Suntem împreună, dar inimile noastre sunt atât de departe una de alta. Când era mică, se uita la mine cu ochi mari când începeam să cânt. Îi plăcea, vedeam asta, și asta mă făcea să pun și mai mult suflet. Uneori mă ruga să închid muzica și să-i cânt melodii care nu erau pe casetele sau pe CD-urile noastre. Erau cântece populare din copilăria mea. Învățase câteva cuvinte și mă acompania. Nu înțelegea versurile, dialectul strident, dar cumva simțea ce înseamnă. Îmi dădeam seama după expresia de pe fața ei. Sau poate doar mă imita fără să-și dea seama. Dor și tristețe. Care se moștenesc, la fel ca părul negru ca tăciunele.

În mașină eram protejate. Eram protejate de metal și de viteză. Eu și ea, protejate, fără să fim nevoite să ne protejăm una pe cealaltă. Și muzica, veriga care ne lega de realitate. Care ne lega de locul din care proveneam. Își dădea și ea seama de asta, că muzica era cea din care provine.

Cred că într-un mod ciudat se simțea mai legată de cântecele alea decât de arhipelagul strălucitor. Și poate că situația n-o să se schimbe cât mai trăiesc. Poate c-o să se debaraseze și de ele după ce mor. Poate c-o să-și mute rădăcinile spre mare și arhipelag.

Dar acum e ajunul Sânzienelor, și la volan e altcineva. Cineva pe care l-a găsit ea, din lumea ei. Stau pe bancheta din spate și nu sunt protejată de nimic. Toate m-au ajuns din urmă și nici o viteză din lume n-o să mă ajute să evaderez.

Ajungem pe malul apei și parcăm. De obicei aici se opreau escapadele noastre. Conduceam încontinuu, până când ajungeam la apă. Apoi ne uitam câteva minute la ea, după care întorceam mașina și o luam în direcția opusă, până ajungeam din nou la malul mării. Dar azi o să fim luați cu barca. Azi lumea se lărgește. Părinții lui Johan mă ajută să urc în barcă și toți mă privesc ca pe un obiect casabil. Nu vă faceți griji pentru mine, îmi vine să le zic. Mă descurc. Dar nu zic nimic. Mă gândesc cum mă împuținez pe dinăuntru pe zi ce trece, cum mă stric tot mai repede.

Barca cu motor n-are cine știe ce viteză, doar mie așa mi se pare și mă agăț de margine. Închid ochii și las vântul să mă biciuiască. Să-mi biciuiască pielea, eșarfa de pe cap și capul chel. Nu aud nimic în afară de vânt și de uruitul motorului, și asta îmi face plăcere. Mă simt vie, de mult nu m-am mai simțit atât de vie.

— Mulțumesc, îi spun tatălui lui Johan când barca încetinește.

Încerc s-o spun pe tonul potrivit, vreau să înțeleagă exact la ce mă refer. Dar crede că-i mulțumesc pentru transport.

— Bineînțeles, spune el.

Atât: bineînțeles.

Mă gândesc că, dacă tu însuși nu ești pe moarte, n-ai cum să pricepi când cineva îți mulțumește pentru viață.

Tatăl meu a fost bolnav de când mă știu. Stătea în patul din bucătărie ca să fie aproape, să fie alături de noi. Lângă el se afla tot timpul o tavă cu paharul cu ceai și cu narghileaua pregătită. Avea opiu în ea, era anestezicul lui. Nu lua medicamente și nu se plângea. Obişnuiam să mă întind lângă el și să-i ascult poveștile. Ideile lui. Avea o grămadă de idei despre viață. Gânduri care se aflau pe un nivel pe care nu prea îl înțelegeam. Practica sufismul, era un derviş. Nu prea înțelegeam ce înseamnă acest lucru. În capul meu, un derviş era un sărăntoc care bătea la ușile oamenilor și citea rugăciuni pentru mâncare și un loc de dormit. Uneori, când eram copii, adulții ne speriau cu povești despre derviși. Dacă nu termini mâncarea, vine dervişul și te fură! În capul meu asta n-avea cum să aibă nimic de-a face cu tatăl meu.

Unchiul meu îl numea „filosoful“ și probabil că avea dreptate. Tata vorbea deseori despre viață și despre iubire. Despre iubirea noastră față de el și iubirea lui față de pământ. Despre cât de frumos e să ridici un pumn de nisip și să-l vezi cum ți se prefiră printre degete. Nu prea înțelegeam multe din ce spunea, dar chestia aia cu nisipul mi-a rămas întipărită în minte. Obişnuiam să mă las pe vine în fața ușii și să strecur un pumn de nisip galben printre degete.

„De ce îți murdărești mâinile?“, țipa mama de câte ori mă vedea.

Când îi spuneam că fac doar ce mi-a spus tata, dădea ochii peste cap și trântea ușa la loc. Lumea ei se rezuma la lucrurile concrete. La gătit, la muncit, la făcut curat. Dar lumea lui taică-meu era o lume diferită.

Nisipul se prefiră spre pământ pentru că-i aparține. Putem să-l ridicăm, să-l ținem în mâini, să-l mutăm. Și chiar dacă trec mii de ani, și chiar dacă l-am transportat la mii de mile de locul său de origine, tot o să se prefire spre pământ atunci când se ivește ocazia. Așa cum și noi suntem legați de propria noastră obârșie.

Dacă viața mea ar fi fost diferită, poate mi-aș aminti mai multe din spusele tatei. Dar astea sunt cuvintele pe care mi le amintesc.

Mă duc și mă așez pe plaja micuță, în timp ce ceilalți rămân la masa de Sânziene, așternută pe ponton. Nisipul alb nu pare natural, a fost adus aici de cineva. Cineva l-a transportat peste mare și l-a vărsat pe insula asta mică. Stau pe nisip cu genunchii ridicați. Ungھیile date cu oă roșie se strecoară sub el. Ridic cu grijă un pumn plin de nisip și-l strâng tare. Cred că aş putea să sfidez chestia aia, să mențin lucrurile într-un loc anume, chiar dacă nu e locul lor de origine. Nisipul în aer, în pumnul meu. Strâng atât de tare, încât mi se pune un cârcel în mână. Îi dau drumul și gem.

— Ești bine? strigă Aram de pe ponton.

Dau din cap. Nisipul a aterizat pe pământ.

E o insulă, insula lor. O bucată de pământ care se înalță din mare și care le aparține. Asta mă uimește. În afară de nisipul de pe plajă, care a fost adus acolo de altundeva, tot restul insulei e dur și robust. Ai impresia că nimic n-o poate disloca. O mare parte din ea e împădurită cu copaci înalți, foarte înalți. Cu trunchiuri atât de groase, încât blochează vederea. Faptul că există vietăți a căror existență n-o tulbură nimeni mă uimește. Rădăcinile se încrucișează sub picioarele mele când mă plimb pe poteci. Le pipăi cu mâinile. Nu poți să le ridici sau să le obligi să se mute altundeva. Nu sunt nevoite să se strecoare printre degetele

cuiva, să cadă la pământ ca să se întoarcă la locul lor de obârșie. Sunt deja acolo și acolo vor rămâne cât vor trăi. Mă gândesc la cei așezați în jurul mesei. Mă gândesc că eu provin dintr-un popor de nisip, iar ei, dintr-un popor de rădăcini.

Când a venit vremea să încep școala, mama a zis că o să mă mut la Maryam. Lucra într-un orașel aflat la trei ore de noi. Urma să fiu eleva ei. Seara trebuia să ajut la treburile casnice, la gătit, spălat vase, lucruri din astea. Când mă gândesc că mama m-a trimis așa de departe de casă, mă înfurii. Asta ca să-i mai ușurez treaba lui Maryam. Mă enervează că m-au folosit în halul ăla. Ca pe un instrument. Nu ca pe un om cu propria lui valoare, un om pe care trebuie să-l ocrotești.

Maryam se măritase în vara aceea. Pe bărbatul ei îl cheamă tot Masood, o fi ironia sorții, nu știu. În lume nu existau atâția bărbați liberali câte eram noi, femeile din familie. Așa că, de cele mai multe ori, trebuia să ne mulțumim cu niște ticăloși. Masood era profesor, la fel ca Maryam, și cu un an mai tânăr decât ea. Cred că ăsta a fost și motivul pentru care au apărut problemele. Sora mea era mai bună decât el. Era mai bună la matematică, materia pe care o predă el. Se descurca mai bine cu oamenii, trebuia să rezolve tot timpul conflicte stârnite de el. Și era frumoasă, mândră și puternică. Toate calitățile pe care o femeie n-are voie să le aibă, nici măcar aici, în Suedia, fără să fie agasată. Așa că Masood făcea totul ca să-i taie elanul. I-a interzis să lucreze seara. O puneă să gătească, să vadă de casă, să-i spele hainele. Și în timp ce el stătea și-și corecta lucrările,

ea trebuia să stea lângă el și să-i coasă cămășile sau să-i curețe pantofii. Exact așa stăteau lucrurile. De asta era nevoie de mine. Ca s-o ajut să-l servească pe el. Să-i țin de urât în bucătărie când el țipa, și ea se retrăgea acolo. Un fel de adăpost. Probabil că asta era și planul lor.

Ca profesor, n-aveai cum să nu lucrezi seara. Era nevoie să corecteze lucrări și să pregătească diverse exerciții. Așa că se dădea jos din pat pe furiș după ce adormea el, aprindea un bec slab, de obicei în hol, cât mai departe de dormitor și se așeza acolo, cu teancul de hârtii, ochelarii pe vârful nasului și stiloul în gură. Părul de culoarea mahonului era prins într-un coc în vârful capului, iar gâtul ei lung și genele lungi și dese o făceau să pară o zână în lumina aia difuză. Frumoasă, atât de frumoasă. Era incredibil de frumoasă.

Mă culcam pe o saltea în camera de zi, ca un câine de pază. Toată comedia se desfășura de față cu mine. Maryam intra cu el în dormitor. În cel mai bun caz schimbau câteva cuvinte pe un ton scăzut, înainte să se facă liniște. Sforăitul lui căpăta amploare după câteva minute. Apoi auzea un scârțâit de pat, și Maryam ieșea tiptil și trecea pe lângă mine. Intra în bucătărie unde își ținea geanta ascunsă într-un dulap. Scotea lucrurile de care avea nevoie. Îmi arunca o privire și clipea.

Iubita mea.

— Haide, dormi, *azizam*.

Îi aruncam un sărut prin aer. Închideam ochii și ascultam scârțâitul peniței pe hârtie până când adormeam.

Și apoi lucrurile au luat-o razna. Au luat-o razna, și asta doar din vina mea. Iarna fusese extrem de nemiloasă în acel an, și noi nu eram obișnuiți cu zăpada și frigul, nu în

halul ăla. M-am întors de la școală cu febră și o tuse care îmi zguduia tot corpul. Aveam șapte ani. Șapte ani și slabă ca o scoabă. În plus, eram departe de casă și de mama și nu voiam să deranjez, așa că m-am ghemuit în colțul meu din camera de zi și am încercat să stau nemișcată și să nu scot nici un sunet. Dar corpul îmi fierbea și îmi tremura. Mi-era imposibil să mă fac invizibilă. Cred că asta a fost primul lucru pe care l-a văzut atunci când a ajuns acasă. Corpul meu umed și tremurând. Un lucru pe care nu voia să-l vadă acolo.

Era extrem de meticulos cu curățenia. Refuza să dea mâna cu tine dacă știa că nu te-ai spălat pe mâini de curând. O pune pe Maryam să spele fructele și legumele cu detergent de vase. Voia să scoată covoarele și să le frece la soare în fiecare vineri. Toaleta o curăța în fiecare seară și dimineață. Uneori deschidea ușa, vâră capul înăuntru și verifica totul. Apoi o striga. *Maryam!* Un nume atât de gingaș, rostit pe un ton atât de sever. Nu era niciodată mulțumit.

Cred că, de fapt, îi plăcea că stăteam la ei. Îi plăcea s-o vadă cu un copil lângă ea în bucătărie. Dar când eram bolnavă nu mă voia acolo, și eu n-aveam încotro s-o apuc. Vedeam că asta o stresa pe Maryam. M-a băgat în baie și a dat drumul la apa caldă până când a umplut cada, după care mi-a zis să stau acolo, în aburi.

— Îți face bine la plămâni, mi-a spus ea și a ieșit.

Dar știam că nu voia decât să mă ascundă de privirile lui.

— Fata asta o să mă îmbolnăvească, Maryam.

Stăteam pe scăunelul de plastic din baie și trăgeam cu urechea la discuția dintre ei.

— N-o să pățești nimic, Masood. Ține doar o seară. N-o las să pună mâna pe nimic. O să se facă bine.

— N-am parte de liniște nici în casa mea! De ce să mă gândesc la viruși și căcaturi din astea între propriii mei pereți?

— E doar un copil. N-o să ne facă nici un rău. O să treacă.

— Uite c-ai întârziat cu cina! Din cauză c-ai cocoloșit-o. Dar e aici ca să ne ajute!

— Te rog. Da, bineînțeles. Mă ajută. O să mă ajute poi-măine. Nu s-a întâmplat nimic.

Se făcu liniște și mi-am dat seama că soră-mea se refugiasse în bucătărie. O vedeam în fața ochilor, stând pe covorul din fața cuptorului. Legănându-se înainte și înapoi în timp ce mesteca în oale, ca o bătrânică. Era din cauza agitației. Era tot timpul încordată, pregătită pentru ce e mai rău. De parcă s-ar fi așteptat să audă o poruncă. O reclamație. Sunetul numelui său, rostit ca un reproș. Sau poate c-a știut. Poate se aștepta să se întâmple în seara aia. Poate că doar eu am rămas surprinsă.

Căldura și aburii din baie începuseră să se risipească, dar nu îndrăzneam să mă clintesc din loc. Am rămas acolo. Îmi clănțăneau dinții. Îl auzeam cum își răsfoiește ziarele. Și pe ea, când a întins fața de masă din mușama pe covor. A scos farfurii și tacâmuri. I-am auzit când s-au așezat și au început să mănânce. Mi-am dat seama că n-o să vină după mine. Unghiile mi se făcuseră albastre și tusea îmi zgâria pieptul. Am dat drumul la apă. Am sperat că e încă fierbinte, dar era rece ca gheața. Am închis robinetul și m-am așezat din nou. Tremuram din toate încheieturile și capul mi se învârtea din cauza febrei. Nu știam ce să fac. Voiam acasă la mama și atât. Voiam să mă întind pe podeaua din bucătărie, lângă patul de moarte al tatălui meu și să-i ascult poveștile. Despre pământ și dragoste. Dragoste.

Îmi aduc aminte că m-am enervat pe soră-mea. Îmi aduc aminte că furia a pus stăpânire pe mine. M-am ridicat și am deschis ușa de la baie. Am zbughit-o de acolo goală și tușind. Maryam și Masood au ridicat privirea din farfuriile lor, uimiți. Cred că toți ne miram de gestul meu îndrăzneț. Stăteam și ne holbam unii la alții, și nimeni nu spunea nimic. Am alergat mai departe spre comoda din colțul camerei de zi. Stăteam cu spatele la ei și cotrobăiam, încercam să caut un prosop și niște haine. Îmi dăduseră lacrimile din cauza tusei și nu vedeam nimic. În clipa aceea stăteam acolo, cu mintea încețoșată, și dintr-odată m-am speriat. M-am gândit cât de prostesc mă port.

În spatele meu era liniște. Liniște completă. Apoi l-am auzit cum se ridică, aruncă lingura în farfurie și se duce spre hol. Și-a pus haina și a trântit ușa după el. N-am îndrăznit să mă întorc. Mi-am tras pantalonii cu mâinile tremurânde. Mi-am pus o bluză cu mânecă lungă. Mi-am scos salteaua rulată de după comodă, mi-am luat pătura și perna din sertarul de jos. Mi-am pregătit așternutul și m-am culcat, în continuare cu spatele la soră-mea. Nu se ridicase de pe locul ei. Nu scosese nici un sunet. Mi-era rușine. Rușine pentru ce-i făcusem. M-am gândit că n-am avut de ales, dar știam că nici ea n-avea de ales.

Am ațipit și m-am trezit după câteva ore. Auzisem o bufnitură. M-am ridicat imediat. Camera era scufundată în întuneric. În clipa următoare s-a auzit o pocnitură și încă o bufnitură. Venea dinspre dormitor. Am alergat la ușă, am lipit capul de ea și am tras cu urechea. Loviturile se auzeau una după alta. Era singurul lucru care se auzea. Lovituri și cineva care respira sacadat. Am crăpat ușa încet și am aruncat o privire înăuntru. Soră-mea zăcea pe jos,

cu spatele la mine. Masood stătea aplecat asupra ei și îi trăgea șuturi puternice în burtă. Maryam nu scotea nici un sunet și nici nu se mișca. Îmi venea să țip, dar m-am abținut. Am închis ușa cu grijă și m-am întins pe saltea. Am tușit în pernă. Era moartă, eram convinsă. O omorâse și probabil avea să vină și după mine.

Câteva minute mai târziu, ușa dormitorului se dădu de perete și l-am auzit trecând pe lângă mine. S-a dus din nou spre hol și a dispărut în noapte. M-am ridicat repede în picioare, am dat buzna în dormitor și m-am aruncat pe podea lângă ea.

— Maryam, Maryam, Maryam!

Nu răspundea. Avea ochii închiși și obrajii roșii, galbeni, aproape albaștri. Mi-am vârât degetul sub nasul ei, așa cum se face cu un bebeluș adormit când vrei să te asiguri că respiră. Abia după câteva secunde am simțit ceva. Respira slab, dar era vie. M-am ridicat și am alergat în bucătărie, am umplut un bol cu apă rece și am smuls ștergarul din cui. În camera de zi am ezitat puțin. M-am gândit c-ar fi bine să încui ușa de la intrare ca să mai câștig niște timp pentru noi. Puțină liniște. Dar imaginea furiei lui era încă întipărită în mintea mea. N-am îndrăznit. Am alergat la Maryam. Am înmuiat ștergarul în apa rece și i-am spălat fruntea, obrajii, ochii. Apa rece se amestecase cu picăturile de sudoare de pe fața mea încinsă de febră și cu lacrimile care se prelingeau pe gâtul meu.

— Deschide ochii, am șoptit. Te rog, Maryam, deschide ochii.

Până la urmă s-a trezit cumva. M-a privit cu ochii ăia verzi și frumoși. Ne priveam fără să scoatem o vorbă. Apoi mi-a luat prosopul din mână, l-a înmuiat în apă, a ridicat

brațul gemând și mi-a șters fruntea fierbinte. M-am ghemuit și m-am întins lângă ea și am stat așa tot restul nopții. Nici una din noi nu dormea, doar zăceam acolo lipite una de cealaltă și ne uitam în gol. Vegheam. Așteptam să se întoarcă.

Când am revenit acasă în vacanța de Anul Nou, i-am povestit lui tata despre Maryam și bărbatul ei. I-am spus că o bătea. Și că ea îi răspundea doar cu grijă și respect. Voiam să-l conving pe tata să discute cu ea. Să-i spună să țipe la el. Să plece naibii de acolo.

Stăteam pe covor, cu capul pe genunchii lui și tata învârtea încet narghileaua printre degete.

— Să iubești e ceva mai presus decât să fii iubită, *dokhtaram*.

L-am privit cu suspiciune. Atât? N-avea să ne apere cinstea? Nu voia să-i ia apărarea lui Maryam?

S-a uitat pieziș la mama care stătea lângă sobă și am înțeles, deși eram doar un copil mic. Spatele încordat și fragil al mamei. Fața ei care refuza să zâmbească. Mi-am dat seama că o iubea fără să fie iubit. Și în clipa aceea mi-am spus că nu-mi doresc așa ceva. Știam că îmi doresc să fiu iubită, că voiam să simt asta în fiecare secundă. Să fii singurul care iubește înseamnă doar efort și dezamăgire.

Acum câteva zile, Aram mi-a arătat un articol. Am dat ochii peste cap. Era din nou genul de articol pe care ar fi preferat să i-l arate lui Masood. Dar n-am mai rămas decât eu. Și în curând n-o să mai aibă pe nimeni. Săracul copil.

Greu de crezut că i-am făcut una ca asta. Păpușica noastră, cel mai important lucru din lume pentru noi, cea care avea să înlocuiască lumile care au dispărut în urma noastră. Oare cum ar fi fost dacă am fi știut? Dacă am fi știut că toate aveau să se termine în felul ăsta? Că aveam să o smulgem de lângă rădăcini, de lângă familiile noastre, că aveam s-o ducem departe de tot și apoi să murim. C-aveam s-o abandonăm. Să o lăsăm singură într-o țară care nu e a ei. Pentru că nu e. Indiferent cât de suedeză s-ar fi făcut. Aici n-are pe nimeni care să vrea să aibă grijă de ea așa cum ar fi fost îngrijită dacă am fi rămas. Noi i-am făcut toate astea.

Pot să mă întreb ce contează mai mult. Libertatea și democrația? Sau oamenii care te iubesc? Oameni care să vrea să aibă grijă de copilul tău când mori.

Era un articol despre cineva care murise. M-am enervat când am văzut. De ce-mi arăta chestii din astea? De ce nu încerca să mă ferească de astfel de subiecte? *Eu nu vreau să mor!*, îmi venea să țip la ea. *De ce îmi arăți moartea?*

E vorba de Kiarostami. Regizorul de film. Idolul lui Masood. Cancer, cancer – la fel ca mine. Asta mă alină într-un fel. Nu pot să-i spun asta, dar e primul gând care îmi trece prin cap. Că nu sunt singura care trebuie să înfrunte moartea fără păr, fără un corp pe care să-l numesc al meu și fără demnitate. Că nici unul din noi nu e ferit. Nici de talent. Nici de faimă. Nici de bani. Că în fața cancerului suntem egali.

— Nu eram pregătită să văd că totul se termină așa de repede, spune ea.

Vocea i se gătuie. O aud cum încearcă să-și înghită lacrimile. Să se ascundă.

— Am crezut c-o să avem mai mult timp. Mai mult timp înainte ca totul să se termine. Înainte să dispară totul. Înainte să... Ar fi trebuit să ne meargă bine, mamă. Să avem timp să ne revenim. Și tata. Și tu.

Izbucnise în plâns. Nu plângea încet. Plângea ca un copil. Plângea în hohote și își trăgea nasul.

— Nu înțeleg de ce trebuie să se termine așa! De ce n-am putut să ne bucurăm și noi de viață? De puțină liniște și pace? Trebuia să se facă bine! Avea dreptul să se facă bine! Și acum nu mai e.

Se aruncase pe burtă pe canapea, cu fața îngropată în brațe. M-am ridicat cu chiu, cu vai. Am mângâiat-o pe păr.

— Plângi, i-am spus. Plângi, iubita mea. Ce să faci și tu. Plângi, plângi.

Simt cum se destinde. Simt că se mai eliberează puțin de toate poverile pe care le poartă cu ea. Că ceva se deschide înăuntrul ei. Continui s-o mângâi pe păr.

— Nu înțeleg de ce dispare totul, mamă. De ce dispar toți. Nu înțeleg. Cum să mă împac cu asta. N-o să mai

rămână nimic în urmă, mamă. Am impresia că sunt suspendată în aer. Nu înțeleg de ce trebuie să dispară totul tot timpul.

Îmi iau mâna de pe ea. Nu-mi vine s-o fac, dar simt că nu pot s-o las acolo. Vreau să plângă. Vreau să jelească. Vreau să jelească pierderea mea. Nu vreau să-și plângă de milă. Să-și deplângă propria soartă. Ea e cea care va primi fructul tuturor eforturilor noastre. Fructul tuturor eșecurilor noastre. Ea e cea care primește tot ce speram să fie al nostru și tot ce am luat drept bun. Libertatea. Posibilitățile. Viața. Ea e cea care o să poată trăi. Dar uite-o cum zace aici. Și-și plânge de milă.

Toate dispar, vreau să-i zic. Toate lumile. Toți oamenii. Tu care ești un copil al revoluției. Tu care ești o refugiată. Tu ar trebui să știi cel mai bine. Credeai că e vorba despre altcineva? Credeai că am lăsat toate astea în urmă? Că poți să fugi de așa ceva? Citește un manual de istorie! Nimic nu dăinuie. Toate dispar, și lumea se transformă. De acolo provii. E sângele care îți curge prin vine. Va fi nevoie de câteva generații ca să se schimbe. Câteva generații până ce războiul, revolta și haosul să fie înlocuite de pacea suedeză. Trăinicia suedeză.

— Asta e, e tot ce-i spun.

O spun pe un ton nemilos, dar nu vreau să-l îndulcesc.

— Toate au dispărut de când mă știu. Cât o să trăiești o să ai parte de aceeași experiență.

Dar, după ce pleacă, mă așez lângă geam cu articolul în mână. E de pe internet. L-a printat și mi l-a adus. A făcut-o de dragul meu. De dragul ei, pentru că i s-a părut important. Voia să discute despre asta. Voia un fel de consolare din partea mea. Pentru că Kiarostami a murit. Mă uit la foaia din mâna mea și la poza ștersă. Citesc cuvintele. Sunt în engleză, dar le înțeleg.

Un pom își are rădăcinile în pământ. Dacă îl scoți și-l muți într-un alt loc, n-o să mai rodească. Dacă mi-aș fi părăsit țara, aș fi fost ca acel pom.

E ca un pumn în stomac. N-am știut. Nu mi-am dat seama că e așa. C-o să dispară atâtea. Eu, care am impresia c-o să înțeleagă. Când nici eu n-am înțeles. Abia acum mi-am dat seama cum stau lucrurile.

Stăteam la fereastră, acasă la mine. Afară era întuneric și frig. Asta era înainte. Înainte de cancer. Greu de crezut că mă simțeam nefericită. Aveam haina pe umeri și paharul cu ceai în mână și mă uitam la aburii propriei respirații, înălțându-se în întuneric. Unul după altul. Constant. Mobilul începu să sune lângă mine pe pervaz. Era Aram și m-am hotărât să nu răspund. Ca să pot să mă bucur de clipa asta. Să-mi termin ceaiul. Să iau un somnifer și să mă culc. Să rămân în lumea mea. Și m-am gândit că n-am nici un chef să răspund. Se mai întâmplă uneori când mă sună. Să nu-mi vină să-i răspund. Să nu-i ofer satisfacția de a bifa convorbirea cu mine. Vreau să se gândească mai mult la mine. Vreau să rămân în capul ei toată seara, vreau să se întrebe cum mă simt. Vreau să se gândească: „Trebuie s-o sun iar pe mama“. Așa că nu i-am răspuns din prima, doar că a sunat din nou. Mă uitam la telefon și-l lăsam să sune. În ultima secundă am răspuns totuși. Am auzit vagoane de metrou și mult zgomot.

— Nu mă mai suna când e așa gălăgie!

A fost primul lucru pe care i l-am spus.

N-a spus nimic. Cred că voia să închidă când m-a auzit. Când mi-a auzit tonul. Și cuvintele. Probabil s-a gândit că n-o să primească nici un ajutor de la mine.

— Alo? Alo? Mai ești? N-aud nimic.

S-a hotărât să-și încerce totuși norocul.

— Mama, s-a întâmplat ceva îngrozitor, a spus.

Nu știu de ce, dar nu m-a impresionat deloc. Ar fi trebuit să mă îngrijorez. Să-mi fie frică. Ar fi trebuit să am o reacție. Dar n-am avut nici una. Nici una.

— Așa. Ce anume?

Tot ce auzeam era metroul care îmi uruia în urechi. Așa că am spus:

— Ne auzim mâine. Te sun eu.

Și am închis. Am privit din nou spre întunericul de afară. Spre lac și spre pădure. Ce putea fi atât de îngrozitor? Sigur nu era nimic serios.

Am închis geamul și mă pregăteam să mă culc când m-a sunat din nou. Știu că am oftat. Am dat ochii peste cap. Dar am răspuns din nou. Am făcut-o. Cred că mă pregăteam să-i dau o replică și mai nesuferită care să fi agravat și mai mult situația. Dar n-am apucat.

— A murit tata. A murit tata.

Probabil că se oprise într-un tunel gol. Vocea îi răsună cu ecou. *A murit tata. A murit tata.* Nu știu dacă a mai adăugat ceva. Și nici eu. Nu-mi mai amintesc.

Știu doar că m-am gândit: uite că n-am scăpat. N-am scăpat. Noi, care nu voiam să murim. Noi, care am fi făcut orice, numai să nu trebuiască să murim.

Știu că e în cameră. Că m-a găsit. Că vreun vecin a sunat-o și i-a spus că maică-sa a fost luată cu ambulanța. Știu c-a sunat la toate urgențele. Că m-a găsit și a ajuns aici. N-am puterea să deschid ochii, dar simt că stă la capătul patului, la picioarele mele. Pe un taburet, aplecată înainte. Nu se așază niciodată pe scaunele alea tapisate, cu spătar. Nu se lasă niciodată pe spate. Nu, știu că stă acolo aplecată înainte și veghează asupra mea.

Aud ciripitul păsărilor de afară. Simt briza caldă care pătrunde prin geam și îmi mângâie corpul. Știu că e într-un maiou și pantaloni largi și că poartă tocuri. O aud când țacăne cu tocurile în podea. O face încet, cu grijă, dar nu se poate abține. E neliniștită, n-are astâmpăr. Nu mai vrea să trăiesc. Vrea să mor odată. Ca să se termine. Să nu se mai chinuie. Nici ea, nici eu.

Nu pot să mor când vreau. Mi-o doresc și eu. Corpul e amortit. Încerc să mă mișc, să mă întorc pe o parte, dar n-am control asupra lui. O aud că se ridică, taburetul metalic se lovește de podea. A observat că am încercat să mă mișc. Mă ia de mână.

— Mama, spune. Mama, sunt aici. Sunt aici, mama. N-o să te părăsesc.

Vocea ei tremură, se frânge.

— Mama. Mama. Mama.

Se prăbușește lângă pat, cu mâna mea între palmele ei.
Începe să cânte încet, foarte încet.

Man o ba khodet bebar, man ba raftan hazeram.

E tot Googoosh. Vrea să-i strâng mâna, dar mâna mea nu vrea să se conformeze. Nu mă ascultă. Zace nemișcată. E deja moartă în mâna ei.

Akhare shehreh safar, akhare omre mane. Lahzeye mordane man, lahzeye residane.

Vreau s-o rog să înceteze. Nu asta. Nu vreau să moară, nu vreau să mă urmeze nicăieri. Trebuie să trăiască, să trăiască încă mulți ani de acum încolo. Vreau s-o facă să ajungă la aceeași concluzie. Să înțeleagă că, dacă n-o face, totul e pierdut. Amuțește. Sau poate adorm eu.

Când deschid ochii, ploaia bate în geam. Probabil că e o altă zi. Poartă un pulover larg și adidași. Părul și l-a prins într-un coc lejer.

— De ce arăți în halul ăsta? îi zic cu vocea răgușită. Nu te îmbraci frumos pentru mama ta?

Începe să râdă. E un râs scurt. Ca atunci când auzi ceva care nu ți s-a părut deloc amuzant, dar n-ai cum să reacționezi altfel. O sună pe asistentă și se așază lângă mine.

— Cum te simți, mamă?

Simt că-mi explodează nodul ăla din gât. Vreau să țip. Să țip! Să strig după ajutor. Să-l cert pe cel care m-a adus aici. Să țip și atât. Dar am gura uscată și n-am energie. Mă mulțumesc să scutur din cap. Mă strânge de mână. Se uită în altă parte, spre fereastră și ploaia care se lovește de ea.

E din cauza chimioterapiei. Simt că mă descompun. Probabil că am febră și ceva infecție. Antibioticul mi se pompează direct în sânge, intravenos. Antibioticul și Dumnezeu

mai știe ce. Zac legată de o grămadă de mașinării și nu înțeleg nimic. Nu pot să fac nimic.

— Și eu sunt asistentă, îi spun asistentei când intră să-mi ia tensiunea și să-mi verifice pulsul. Vreau să știe, fiind cea care îmi ciuruiește brațele cu acele ei. Vreau să știe că înțeleg și eu anumite lucruri. Că am aceeași pregătire ca și ea. Că nu sunt doar o victimă, o terminată de care trebuie să aibă grijă. Zâmbește.

— Mă bucur! e tot ce spune.

Își adună lucrurile fluierând. Împinge căruciorul spre ușă și-mi face cu mâna.

— Imediat ajunge și doctorul.

Aram se uită după ea cu ochi goi. Mă gândesc c-o să dureze mult până când o să-i vină să fluiera. C-o să dureze mult până când o să aibă vreun motiv de bucurie. Mă gândesc că mă scufund și c-o trag și pe ea după mine.

— Cred că are vreo întâlnire, spun.

Încerc să par degajată. Aram se uită la mine de parcă aș fi trezit-o din somn. Durează câteva secunde, dar apoi îmi zâmbește și simt că și zâmbetul meu e genuin.

— Oi găsi eu vreun moș drăguț cu cancer de prostată pe-aici, care să vrea să bea o cafea cu mine.

Aram râde, și sunetul ăsta mă face să mi se înfioreze stomacul.

— Am văzut un tip pe hol care arăta ca Persbrandt... Ca un Persbrandtchel.

Aram clipește spre mine.

— Ei, lasă, mai bine îl aștept pe Făt-Frumos.

Stăm și ne zâmbim un timp. Nu ne mișcăm, nu spunem nimic. Stăm și zâmbim prosteste până când mă satur și mă întorc cu fața la perete.

Christina pare îngrijorată când intră.

— Facem o pauză cu chimioterapia, îmi spune.

— Și asta ce înseamnă? întreabă Aram. O înlocuiți cu altceva?

— Nu, îi răspunde ea. Organismul ei e prea slăbit.

— Dar n-o mai tratați în nici un fel? Vreți să spuneți că boala o să avanseze liber?

— E un risc, îi răspunde Christina. Dar dacă nu facem asta, o s-o termine chimioterapia. Îmi pare rău.

Pleacă, și ploaia de afară începe să toarne și mai puternic. Ne uităm amândouă spre geam. Furia care se dezlănțuie asupra lui. Bate în geam. Se prelinge pe el. Aram s-a așezat la biroul micuț cu un creion în mână. Scrijelește ceva. Cred că desenează ceva, dar eu percep doar un scrijelit.

— Termină! îi spun.

Cred c-am țipat pentru că se uită la mine uimită.

— Dacă e așa de plictisitor aici, poți să pleci.

Ochii ei întunecați, atât de întunecați. Se uită la mine ca un copil. Un copil rănit, șocat. Copilul meu.

— Pleacă de aici. E mai bine așa. Sunt obosită. Vreau să dorm. Pleacă.

Stă pe loc ca o stană de piatră.

— Ne vedem mâine. Dacă ai timp. Ai auzit și tu că nu mai e nimic de făcut.

Aram își adună repede lucrurile. Cred că abia aștepta să plece. Să se elibereze.

— Te grăbești? o întreb și văd că înlemnește.

— Vrei să mai stau, mamă? Pot să stau cât vrei.

Minte, îmi zic. Altfel n-ar pleca niciodată.

Am impresia că am zăcut acolo, în salonul ăla, tot restul vieții. Aveam febră patruzeci de grade și nimic nu reușea s-o scadă. Aveam halucinații. Presupun că asta erau. Halucinații. Sau cum să le zic? Nu asta facem toată viața? Percepem lumea prin filtrul nostru neclar? Avem vreodată parte de ceva genuin? Ceva ce e pe bune? Cancerul. Presupun că boala asta e pe bune. Și nu, în același timp. De ce m-oi fi apucat de chimioterapia asta? Când mi-au spus clar c-o să mor. De ce nu mi-am adunat toți banii și nu mi-am luat lumea în cap? Puteam să ajung departe, să am o viață luxoasă. Aș fi putut s-o iau cu mine pe Aram. Am fi putut ajunge în Hawaii, să bem cocktailuri imense pe șezlonguri confortabile și să comandăm în fiecare zi ședințe de masaj. Am fi putut să călătorim la New York și să stăm la un hotel de cinci stele. Am fi putut ajunge la Las Vegas, să jucăm jocuri de noroc la cazinou. Când aș fi simțit că sfârșitul se apropie, mi-aș fi luat rămas-bun de la ea. Aș fi trimis-o acasă. Cu pupături și îmbrățișări, și mintea intactă. Și apoi mi-aș fi cumpărat o decapotabilă veche și aș fi condus până în Texas, în deșert. Aș fi găsit un munte și aș fi urcat acolo. Aș fi luat cu mine o sticlă de coniac și un pachet de țigări, aș fi stat și mi-aș fi bălăngănit picioarele, aș fi băut și aș fi fumat, aș fi cântat și apoi m-aș fi urcat în mașină, aș fi apăsător pe accelerație, aș fi aruncat brațele în aer, aș fi țipat

și aș fi demarat. Aș fi țipat și aș fi demarat. Mașina ar fi părăsit stâncă și și-ar fi luat zborul, odată cu mine. Aș fi țipat și aș fi zburat, și viața ar fi fost mai frumoasă decât oricând, chiar înainte să se termine.

Aș fi putut face asta. Să-i dau foc vieții la ambele capete. Să trăiesc în așa fel încât să mă simt împlinită mai încolo. De parcă aș fi încheiat un capitol. Dar am ratat șansa asta.

Mi-au spus: ai cancer și o să mori. Și eu am ales să mă lupt pentru viață în loc s-o storc de ultimele ei satisfacții. Nu prea înțeleg de ce am ales calea asta. Dar probabil c-aș fi ales la fel dacă aș fi putut repeta gestul. Îmi dau seama acum. Îmi dau seama că frica mea de moarte e mai puternică decât nevoia de a trăi viața la maximum. Îmi spun că mereu am fost așa. Am fost așa în camera aia de interogatoriu când i-am dezamăgit pe toți, când i-am dezamăgit pe toți și am devenit o trădătoare. Și așa sunt și acum, în salonul ăsta de spital. Mă tem mai mult de moarte decât de faptul că s-ar putea să nu profit de viață la maximum. Dacă asta nu-i o aberație, atunci chiar că nu știu ce e.

Infecția s-a retras și în curând o să mă externeze. Nu vreau să mă externeze. Nu vreau să plec acasă și să fiu singură. Da, e atât de simplu. Mă simt mai bine la spital. Mă simt mai bine în compania muribunzilor și a asistentelor medicale obosite decât în propria mea casă. Aici, la spital, vin oameni și te vizitează. Trebuie să-i vizităm pe cei bolnavi. Dar când o să mă întorc acasă, toți o să creadă că, gata, de-acum înainte se descurcă și singură. De asta vreau să rămân la spital.

I-am spus-o și Christinei. Că nu mă simt suficient de puternică. M-a luat de mână și s-a așezat pe scaunul de lângă pat. Nu face asta prea des. De cele mai multe ori stau doar aplecați deasupra mea și privesc în jos. M-a luat de mână și mi-a vorbit pe un ton blând.

— Înțeleg. Dar mă tem că asta e situația. Că n-o să te simți niciodată suficient de puternică de acum încolo.

Voiam să ridic mâna, așa plină de cabluri și ace cum era, și să-i dau o palmă. O palmă care să-i zdruncine capul, să vadă doar negru în fața ochilor. Cum să-i spui așa ceva unui om? Cum să trimiți la drum un om cu asemenea vorbe? *Sunt mai puternică decât crezi*, îmi vine să-i zic. Dar asta n-o să mă ajute, pentru că atunci m-ar urca în prima ambulanță și m-ar trimite acasă. Și nici nu sunt sigură că e adevărat.

Mereu am crezut că sunt mai puternică decât cred oamenii. Dar acum încep să cred că e exact pe dos. Că oamenii mă consideră genul de om care se descurcă în orice situație, dar se înșală. Mi-e atât de frică, atât de frică de moarte. Mi-e mai frică decât mi-a fost vreodată, mai frică decât mi-am închipuit c-o să-mi fie vreodată. Credeam c-o să mă trăsnească dintr-odată. Un glonț în cap, un accident de mașină, o lovitură, o bufnitură și gata. Pentru asta eram pregătită. Nu pentru ce mi se întâmplă acum. Nu pentru așteptarea asta. Așteptarea. A trecut un an de când am primit diagnosticul, de când mi-au spus c-o să mor. Un an și s-ar putea să mai trăiesc cel puțin încă pe atât. Un an în care să mă trezesc cu gândul c-o să mor. Într-o zi ca asta, într-o zi, cât de curând, o să mor.

Nu e ce mi-am imaginat. Nu mă așteptam la așa ceva de la viață. La așteptarea asta prelungită a morții.

O să mergem la un concert, mi-a spus Aram. A cumpărat bilete și a plănuit tot. Nu știu de ce, cum de i-a venit ideea. Și-a făcut filmul ăsta în cap, că trebuie să facem lucruri de genul ăsta înainte să mor. Lucruri frumoase. Dar nu știu dacă am energia, cu lupta asta împotriva tumorilor și a otrăvii. Nu știu dacă vreau.

— Poți, mamă, spune ea. Poți să vii cu noi.

Știe că o să mă externeze Christina. E fericită. Crede că asta înseamnă speranță.

Ce știi tu, îmi vine să-i zic. Ce știți voi ce se întâmplă în sufletul meu.

— Luăm un taxi chiar de aici, din fața spitalului, până acolo. Și ne întoarcem tot cu taxiul. Nu trebuie să mergi decât vreo zece metri. Nu e mare scofală, poți s-o faci.

Poți s-o faci. De parcă aș fi un copil de doi ani pe care încearcă să-l învețe să facă la oliță.

— Nu vreau, îi spun. E ultima mea seară la spital. Vreau să stau aici.

— Dar concertul e în seara asta, mamă. Tocmai în seara asta. N-avem cum să schimbăm data. Și cine știe dacă nu...

— Și cine știe ce?!

Mă înfurii pe ea.

— Cine știe dacă o să mai am șansa? Cine știe dacă n-o să mor mâine?

Își mușcă buza, ca de obicei când o rănește cineva. Știu asta, chiar dacă își închipuie că ascunde totul în sinea ei. Îi văd sentimentele, așa cum văd luna într-o noapte de iarnă. Clar. Ascunde-le mai bine, îmi vine să-i spun. N-o faci suficient de bine. Nu vreau să văd tot ce simți, nu înțelegi? Îmi ajunge ce simt eu. Și nu vreau să stai și să mă acuzi, și să mă faci să mă rușinez cu privirile tale. Te-am rănit? Da? Foarte bine, nu-mi pasă, pentru că o să mor. O să mor, și tu o să trăiești. Ai înțeles? Pot să fac ce vreau cu tine.

— Pleacă! îi spun doar asta. Eu nu vin.

Își coboară umerii firavi și iese. Strâng în brațe perna turcoaz cu model pe care mi-a cumpărat-o. Închid ochii și îmi îngrop lacrimile în țesătura ei.

Christina bate la ușă și vâără capul înăuntru. Iar. A doua oară pe ziua de azi. Vreau să fiu lăsată în pace.

— Chiar aveți atât de multe resurse? mă mir. Ce am făcut să merit atâta atenție?

Apoi îmi dau seama unde sunt și ce se întâmplă și mă ridic în pat.

— Ați primit rezultatele analizelor?

Poate că e seara în care o să aflu că totul s-a terminat. Poate pot să-i rog să ridice o armă și să mă împuște în cap. Dacă rezultatele analizelor sunt foarte proaste, n-are cum să fie o infracțiune. Eu una n-aș îndrăzni s-o fac, de asta sunt sigură.

— M-am întâlnit cu fata ta la lift, spune ea. Era supărată. Înghit în sec.

— Nu cred că e treaba ta să-mi vorbești despre așa ceva. Trimite psihologul.

Fac o pauză. Îmi încleștez gura.

— Trimite un psiholog care să stea de vorbă cu fiică-mea. Se uită la mine cu o expresie mohorâtă. Dezamăgită. E dezamăgită. Nu de mine ca pacient, ci ca mamă.

— Nahid.

Mă mir că-mi știe numele. Că mă consideră om, și nu doar un receptacul de masă celulară și chimicale.

— Îmi dau seama că e dureros, spune ea. Îmi dau seama că ți se pare nedrept. Că ești furioasă. Înțeleg toate astea. Și n-am cum să mă amestec în alegerile tale, în felul în care alegi să-ți trăiești viața. Sarcina mea e să înving cancerul. Să am grijă să nu ai dureri, pe cât se poate. Asta e tot. Așa că nu-ți spun decât atât: îți recomand să faci un efort. Să te străduiești să-ți trăiești zilele în așa fel, încât să pară că au un sens. Să cauți compania celor dragi. Să participi la activități plăcute. Ți-o recomand în calitate de medic, Nahid, pentru că atunci o să poți duce mai multe. Înțelegi? Și asta e tot ce vrem. Să poți duce mai multe. Să ai energie mai mult timp.

— De ce să am energie? îi răspund. La ce bun? Ca să mai primesc câteva zile de pomană, câteva zile care să mă

solicite și mai mult? De ce nu se termină odată și gata? O să mor! Toată lumea știe c-o să mor. De ce să mai continui?

— Nahid, spune Christina. Noi toți o să murim. Nu e exclus să mor eu înaintea ta. Înțelegi? Și fiică-ta poate să moară oricând. În trafic, dintr-un motiv obscur. Nu știm, nu știm nimic. Dar dacă i se întâmplă ceva, o să trăiești cu ecoul ultimelor cuvinte pe care i le-ai spus. Sunt doar un medic, dar te asigur că ar fi mai rău decât să mori de cancer.

S-ar putea trage concluzia că sunt o egoistă. Cineva mi-ar putea spune: Nahid, ești o egoistă. Și aș urî omul acela. Aș plânge și aș țipa. Aș spune: ce știi tu? Ce știi tu despre câte am pățimit? Despre cât de singură m-am simțit? Ce știi tu despre cât de egoist s-au purtat alții cu mine? Așa i-aș spune, și asta m-ar face și mai antipatică în ochii omului cu pricina. S-ar gândi: îți plângi de milă, Nahid. Îți plângi de milă, și asta e tot un act de egoism. De ce pedepsești oameni nevinovați pentru greșelile altora? Nu înțelegi că asta faci? Transferi durerea în timp? Nu înțelegi că menții durerea în viață, că faci tot ce poți ca să existe și după moartea ta? Asta vrei? Vrei să lași durere în urma ta, asta vrei să moștenească urmașii tăi de la tine? M-aș uita la omul acela, i-aș arunca o privire întunecată. I-aș trânti o replică scurtă.

De ce să o scutesc de toate astea?

Am așteptat să plece Christina. Apoi m-am ridicat cu chiu, cu vai și m-am întins după telefon. *Vin*, am scris. După care m-am întins din nou pe spate.

— O fac de dragul lui Aram, am spus-o cu voce tare.

Dar nu era adevărat. O făceam pentru mine. Pentru că medicul avea dreptate. Te doare când îi rănești pe ceilalți. Te doare pentru c-o să-ți întoarcă spatele. Asta e cel mai rău. Să te părăsească toți. Nu vreau asta. Vreau să se întoarcă, să stea lângă mine. Așa că fac ce vrea ea de data asta.

Telefonul piuie. *Bine! Vin să te iau*, îmi scrie. Vine. Asta e tot ce vreau să știu. Închid ochii la loc. Ațipesc, ca să nu mă mai zbat. Mă odihnesc și las tumorile să-și facă de cap.

Amețită de somn, îmi imaginez asta ca pe un viol. Că sunt obligată să trec prin ceva ce mă sperie cel mai tare: ceva necunoscut și nedorit pătrunde în corpul meu și îl ia în stăpânire. Și lasă în urmă o dezordine de care nu mai ai cum să scapi. Mă gândesc că am pierdut lupta pentru propriul meu corp. Mă gândesc că lupta asta e, probabil, pierdută încă de când m-am născut. Încă o fată, încă o dezamăgire.

Stăm din nou împreună în mașină. Mă ține de mână și ne uităm pe geam spre Strandvågen și apă. Speram c-o să strălucească, dar nu. E întuneric, bate vântul, și apa se unduiește furioasă.

— Stă să plouă, spun.

— Nu face nimic, spune ea.

Mașina se oprește în față la Cirkus. E atâta lume că mi se taie respirația. Demult n-am mai văzut atâta animație. Aram îmi deschide portiera de afară, dar nu-mi vine să cobor.

— Nu știu dacă sunt în stare.

Mă apucă de brațe și trage de mine. Cu grijă, dar cu mai multă putere decât mă așteptam. O las să tragă de mine și îmi târăsc picioarele după ea. La un moment dat ni se alătură și prietenii ei. Îmi aruncă priviri compătimitoare, așa că îmi feresc capul. Nici unul din ei nu știe ce să-mi spună. Mă las grea peste scaunul moale. În clipa următoare răsună muzica și mă simt de parcă aș fi înconjurată de o vietate biologică, de ceva cald, frumos și blând, ca niște mâini materne. Muzica. Acordurile mi se par persane, și fetița care urcă pe scenă are ceva dintr-un personaj de basm. Laleh o cheamă. O lalea de primăvară în viforul de aprilie. Începe să vorbească, iar vocea ei se lovește de timpanele mele delicat, ca o ploaie de vară. Mă poartă înapoi spre vremuri și locuri demult apuse. Aram mă ține

în continuare de mâini și pentru prima oară mi se pare OK. Mi se pare OK că o să mor. Că undeva există o căldură care mă așteaptă. Căldura tatei. Căldura care sălășluia în Masood. În Noora. Simt că Noora mă așteaptă. Mă afund în scaunul moale și simt că zâmbesc. Simt că strâng mâna lui Aram, la fel de blând ca acea mână de mamă. Mă privește și îmi dau seama, chiar și pe întuneric, cât e de surprinsă. Cât de mult o surprinde blândețea mea.

Nu știu de ce, poate din cauza căldurii mele sau poate pentru că și pe Aram a liniștit-o întunericul, la fel ca pe mine. Poate din cauza fetei de pe scenă. Dar cel mai mult sper că eu am fost cea care a ajutat-o să jalească. Deși probabil a fost doar muzica. Poezia. E crescută cu muzică și poezie fata mea. Muzica și poezia au fost cele care au consolat-o, i-au permis să respire, au hrănit-o. Dar eu am fost cea care i-a dăruit muzica, iar asta mă bucură. Că cel puțin i-am dăruit muzica. Acum pe scenă cânta fetița. Copil de război, ca și fiică-mea. Versurile ei erau ca o bulă de aer pentru Aram. Cânta despre cei care pleacă prea devreme, despre cei care nu vor să le dea drumul, despre cei care nu vor să te lase să pleci. *Some die young*, cânta ea, și Aram scoase un țipăt. Un țipăt slab, foarte slab. Înclinase capul și tremura, și știam că plânge. Fata mea. Micuța mea. Scâncea ca un bebeluș. Plângea și tremura, și scâncea ca un bebeluș, și eu știam de ce. Știam că cea care avea să moară sunt eu. Că cea care avea să fie lăsată în urmă e ea. Știam că urma să-mi părăsesc copilul și că ea avea să-și piardă mama. I-am strâns mâna și mai tare și m-am lăsat pe spate în scaun. M-am legănat înainte și înapoi. Așa era. Urma să mor, iar copilul meu urma să-și piardă mama. Preț de o secundă mi s-a părut în regulă. Mi s-a părut că așa trebuie să se întâmple totul.

E vară din nou. După aprilie a venit mai, iar după mai, iunie, și oamenii decorează din nou stâlpul de Sânziene, jos, pe pajiștea din fața blocului. În rochii înflorate și chiuind vesel. Scot capul pe fereastră, ca de obicei, cu paharul de ceai lângă mine. Reflexia mea din geam încearcă să-mi atragă atenția. Mă uit la propria mea imagine. Mă privesc îndelung. Părul mi-a crescut la loc. Am terminat cu chi-mioterapie acum trei luni, iar tumorile m-au lăsat în pace. M-am vindecat! I-am spus-o și Christinei luni, dar n-a fost de acord cu mine.

— Să vedem, a spus ea.

Am ales să nu mai pun și alte întrebări.

— Mulțumesc, am zis, și ea mi-a zâmbit precaut.

— Sărbători fericite!

— Mulțumesc. O să sărbătoresc Sânzienele cu fiică-mea și cu familia prietenului ei.

Am ezitat puțin. Apoi am spus:

— E o tradiție.

N-am spus că e doar pentru a doua oară, pentru că atunci am fi început o nouă discuție despre timp. Despre faptul c-ar putea fi ultima oară și dacă pot să spun că e o tradiție despre ceva ce am făcut doar de două ori.

Am cumpărat o rochie nouă, o rochie cu flori mari, roșii. Atârnă pe ușa de la baie, și în hol mă așteaptă o

pereche de sandale roșii. Abia aștept. Vreau să traversez poduri, insule, mări. Să mă plimb prin cele mai frumoase locuri. Vreau să creez amintiri plăcute. Atâta frumusețe. Ceva care să lase o urmă frumoasă în mine.

După ce m-am îmbrăcat, mă opresc în fața oglinzii. Scot rujul. Îmi fac buzele cu grijă, de data asta nu ies în afara conturului. Azi n-o să fiu cea bolnavă. În ziua asta nu sunt bolnavă. În ziua asta totul indică un viitor luminos. Simt că am renăscut.

Am observat imediat că ceva nu e în regulă. Au urcat amândoi cu liftul și au sunat la ușă. Ea avea cheile de la mașină în mână și se tot juca cu ele. Le sucea și le învârtea, și zăngănea cu ele, iar eu nu voiam să-i spun să înceteze pentru că nu eram bolnavă. Dar m-a enervat în așa hal, că am țipat la ea.

— Termină odată!

De mirare, a scăpat cheile din mână, iar el mi-a aruncat o privire întunecată. Le-am întors spatele și am luat-o spre lift. Am observat că au rămas pe loc și șușoteau. Că el încerca s-o consoleze. E bolnavă, mi-am spus. Azi eu sunt vindecată și ea s-a îmbolnăvit. Sigur e cancer. N-are cum să fie altceva. S-a molipsit de la mine. Azi eu sunt sănătoasă, și acum ea e pe moarte. Cum ar fi să fiu eu cea care o îngroapă pe ea, cea care rămâne în urmă? Gândul ăsta m-a speriat mai tare decât orice altceva până atunci.

În mașină n-a spus nimeni nimic. Și eu care abia așteptam să râdem, să ne distrăm. Cu toții. Am încercat să ghicesc ce simt privindu-le spatele. El părea mulțumit. Ea era cea încordată. Am încercat să spun ceva. Să întreb. Mi-am dat seama că n-a trebuit s-o fac de câtăva vreme încoace. Că ea a fost cea care a pus toate întrebările, iar eu doar am răspuns. E greu să inventezi întrebări.

— Cum merge cu serviciul, Johan? m-am auzit întrebând.

N-aveam de gând să pun o astfel de întrebare și nici să mă adresez lui Johan.

S-a întors spre mine. Părea binedispus.

— E OK, Nahid. Mersi de întrebare, spuse el. Dar abia aștept concediul.

Nu i-a venit nici o altă replică în cap, așa că m-am întors și am dat ochii peste cap. Toate frazele astea goale, toată vorbăria asta fără rost pe care suntem nevoiți s-o ascultăm.

— Tu cum te simți? Am auzit că a fost bine azi la control. I-am zâmbit și am făcut semnul victoriei.

— Am câștigat! Cancerul a dispărut.

Aram se uită la mine în oglinda retrovizoare.

— Tumorile au dispărut, în orice caz. Nu mai am nici o tumoare în corp. Așa că în clipa asta n-am cancer. E și asta ceva, nu crezi, Johan?

S-a întins după mâna mea și a strâns-o tare.

— E lucru mare, Nahid.

Are lacrimi în ochi. Nu mă așteptam la așa ceva. Nu mă așteptam să-i pese. Nu în halul ăsta.

Aram își drege vocea și se uită din nou la mine în oglinda retrovizoare.

— Ne gândeam să oprim la Delselius, mamă. Să bem o cafea și să mâncăm o gogoasă cu vanilie. Dacă vrei.

— Ce? Azi? Dar sunt Sânzienele. O fi deschis?

— Da, am sunat și am verificat, spune ea.

Nu înțeleg de ce e așa de important. Nici unul din noi nu se dă în vânt după prăjituri. Îi spun asta, iar ea zâmbește.

— Da, știu. Dar mi s-a făcut poftă. Și n-am mai fost acolo... de cât timp? De cincisprezece ani?

Dau din cap pentru că așa e. Au trecut cincisprezece ani de când am cumpărat apartamentul cel nou în oraș și ne-am întors la casa din Gustavsberg, mirați, ne-am așezat pe scaunele alea din cafenea și am comandat chifle cu marțipan și frișcă. Era februarie și am râs aproape în hohote. Nu cred că vreunul din noi se aștepta să reușim, dar am făcut-o. Am cumpărat o locuință nouă, un alt fel de locuință și am lăsat totul în urma noastră. Am gândit la fel ca cei care fug de ceva, ne-am spus că gata, acum lăsăm totul în urma noastră. Dar nu se întâmplă chiar așa. Le cari pe toate cu tine, indiferent cât de departe te-ai muta. Dar am sărbătorit schimbarea și ne-am bucurat că ne-am mutat.

Îmi vine s-o spun. Că au trecut cincisprezece ani de când am avut parte de o clipă de fericire împreună. Dar a sunat atât de trist în capul meu, mai ales că nu eram sigură c-o să mai avem parte de așa ceva. N-ai cum să spui că ai fost fericit acum cincisprezece ani decât după ce ai avut parte de o nouă bucurie. Mă întreb dacă nu cumva asta e chinul cel mai mare. Să ți se aducă aminte că poate fi și mai bine. Că fericirea e atât de aproape, că nu trebuie decât să întinzi mâna.

— E bine, spun, și Aram pare ușurată, de parcă s-ar fi așteptat să mă împotrivesc.

Parcăm în centru și coborâm. Orașul pare părăsit, și nu doar din cauza Sânzienelor, ci și fiindcă n-a mai rămas aproape nimic din cum arăta mai demult. Doar o pizzerie, o cofetărie și un magazin de închiriat casete video, ceva ce n-am mai văzut aproape nicăieri. Genul de locuri vizitate de oameni în ziua de azi nu au loc aici. Rusta, McDonald's, ICA Maxi. Toate astea sunt construite departe de aici, în locuri unde mai demult au fost doar păduri. Mă întreb de ce n-au dărâmat locurile astea. De ce n-au construit altceva în loc. Îmi aduc aminte că veneam aici zilnic. Făceam cumpărături la Domus, ridicam pachete mari din Iran, ne duceam la film la Centrul Cultural. Am făcut cunoștință cu Suedia prin centrul ăsta.

— Zici că e un oraș mort, îi spun, și Aram mă ia de mână.

— Știu. E cu totul altfel. Dar nu contează, nu? Pe noi nu ne afectează cu nimic.

Îmi dau seama că sunt de acord cu ea. Asta n-are nimic de-a face cu noi. Dar după aceea îmi dau seama că se referă la cu totul altceva. Că e ceva mult prea trivial ca să ne afecteze. Că pierderea unui loc nu-l afectează pe cel care și-a pierdut familia, pe cei dragi. Nu-l afectează pe cel care urmează să moară.

Plec capul. Spun că e totuși adevărat. Că mă afectează. Un loc pe care l-ai părăsit, un loc de unde ai fugit, un loc ca ăsta n-ar mai trebui să te atingă, dar o face. Toate pierderile te ajung din urmă. Când moartea se apropie de tine, nu vrei să recunoști că poți pierde anumite lucruri.

Intrăm în cofetărie. Totul arată la fel ca înainte. Vitrina cu torturi Sandwich, sandviciuri cu creveți și chifteluțe, melci cu scorțișoară și gogoșele cu cremă de vanilie. Fete blonde în spatele tejghelei, cu aceleași șorțulețe în dungi. Scaune tapisate cu catifea roșie, același material și aceleași scaune. Totul pare vechi și ponosit, nu mai e un loc frumos și îmbietor, ca atunci când Aram era doar un copil și nu ne permiteam decât gogoșele de cinci coroane, și și asta doar rar.

Johan se duce să comande și Aram mă conduce la o masă mare de lângă geam. Nu mai e nici un client în încăpere. Câțiva bărbați mai în vârstă își beau cafeaua pe terasă. Cineva intră ca să cumpere un tort de Sânziene. Înăuntru e cam întuneric, în timp ce afară e soare și nu înțeleg de ce ne-am oprit. Aram se așază pe scaunul din fața mea și Johan, lângă ea. Pe tavă se află două gogoși cu vanilie și o prăjitură cu migdale. Chelnerița ne aduce și cafeaua. Mă uit la ceasul de pe perete, unul mare ca acela pe care-l văzusem cândva în clasa lui Aram.

— N-o să zică nimic ai tăi dacă întârziem?

— Nu, nu-i nici o problemă.

Johan se uită pieziș la ea. Aram scutură încet capul. Se apleacă înainte și îi șoptește ceva la ureche.

Johan își drege vocea.

— Nahid, vrem să-ți spunem ceva.

— Da? Păi, spuneți-mi.

Inima îmi bate nebunește și simt. Simt că e o chestiune legată de viață și moarte. Că e bolnavă, că acum ea cea pe moarte.

Johan se uită din nou la ea, dar ea își ferește privirea, așa că Johan își drege din nou vocea.

— Da, Nahid... ăăă, chestia e că o să fii...

Aram se ridică brusc de pe scaun, și Johan se uită surprins la ea. Pare că vrea să o ia la fugă și eu simt același lucru. Că nu vreau să fiu aici. De ce m-or fi adus iar aici? Înapoi la amintiri vechi și dezamăgiri vechi, peste care să mai pun o lopată.

Johan o apucă de mână și o strânge. Aram rămâne pe loc.

— Nahid, o să fii bunică.

Totul se înnegrește în fața mea. Prima oară cred că n-am auzit bine. Sau că glumesc, că e o glumă menită să învelească atmosfera. Mă uit la el chiorâș.

— Ce-ai zis?

Pare că ezită. Mă uit la Aram, dar ea își ferește privirea.

— Că o să avem un copil. Că o să fii bunică.

Mă agăț de marginea mesei, strâng tare.

— O, gem. O, Doamne.

Încerc să mă ridic în picioare ca să mă duc la ea, dar nu pot. Îmi tremură picioarele și simt că o să cad. Vreau să spun ceva. Ceva degajat. Ce zi! Atât de plină de viață. Dar nu pot. Pun capul peste brațul îndoit și plâng în hohote. Lacrimile cad ca un voal peste ochii mei și dispar, mă retrag înăuntrul meu. Mă retrag înapoi în cancerul meu și toate luptele date. Îmi spun că, în tot acest timp, asta e ce mi-am dorit cel mai mult. Un semn care să-mi dea de înțeles că nu sunt un om inutil. Că sunt mai mult decât o trădătoare. Un om care a provocat nefericirea și moartea celorlalți. Mă gândesc la mama mea care stă lângă telefonul din garsoniera ei. Mă gândesc la faptul că se așteaptă mereu la ce-i mai rău. La cum stă ghemuită pe covor și păzește ușa de la intrare și telefonul, și uneori se ridică și se uită pe furiș din spatele perdelei. N-am sunat-o niciodată.

N-am sunat-o să-i zic: *Mamă, am cancer și o să mor. Acum pot s-o sun să-i spun altceva: Mamă, o să avem un copil!*

Ridic privirea spre ei. Aram s-a așezat din nou pe scaun și Johan o cuprinde cu brațele. Are ochii roșii și tremură în brațele lui.

— E adevărat? întreb. Vorbiți serios?

Aram nu ridică privirea. Plânge pe pieptul lui. Dar el dă din cap, dă din cap și zâmbește.

Îmi șterg fața cu un șervețel, dar nu pot să mă opresc. Nu pot să mă opresc. Eu, care eram pe moarte. Cea care era pe moarte, cea de-a cărei viață n-avea să se aleagă nimic. Și uite că am trăit ca s-o văd și pe asta.

— Mulțumesc, spun. Mulțumesc.

Aram nu vrea să se uite în ochii mei, dar nu comentez. Mă ridic, mă duc la ea și o îmbrățișez, și simt cum își coboară umerii, cum se odihnește în brațele mele, îmi lipesc obrazul umed de obrazul ei și-i mulțumesc iar. Spun: sunt alături de tine. O să fiu alături de tine. Atunci începe din nou să plângă, iar Johan ne cuprinde pe amândouă cu brațele și stăm acolo ca o grămadă, ca o grămadă ome-nească. Un altfel de munte de carne. Ea, eu, el și ghemo-tocul care crește înăuntrul ei.

Ghemotocul. E tot ce vreau. Dacă mi se îndeplinește dorința asta, n-o să mai am nici o alta.

— O să fiu cea mai grozavă bunică din lume.

Aram se uită la mine, se uită drept în ochii mei. Ochii ei sunt plini de îndoială. De îndoială și de ceva ce n-o să dispară niciodată, un fragment, o scăpărare, copilăroșenia naivă pe care am văzut-o mereu la ea. Speranța.

Speranța ei legată de mine.

Mergem mai departe, parcurgem același drum pe care l-am parcurs de atâtea ori. Trecem pe lângă păduri și plaje. Traversăm podul Djurö, iar strălucirea apei mă orbește. Ce loc frumos! Și azi sunt și eu o parte din locul ăsta. O parte din viață și tot ce e mai frumos. Azi n-o să mor. Azi o să devin bunică. Azi sunt nemuritoare în toate felurile în care poți fi nemuritor. Am fluturi în stomac. Am învins cancerul, și asta e răsplata mea.

Mă gândesc la copacul cel mare de pe insulă. Mă gândesc că nepotul sau nepoata mea n-o să fie la fel ca mine. Că o să fie un copil cu rădăcini, nu din nisip. Că o să trăiască acolo unde s-a născut. Cu rădăcini care pătrund tot mai adânc în pământ. Mă gândesc că eu am făcut asta. Că eu am fost cea care a făcut totul ca nepotul sau nepoata mea să aibă parte și de libertate, și de rădăcini. Că fuga mea a contribuit la acest lucru. Îmi împreunez mâinile pe genunchi. Răsuflu printre buze și îmi dezmoțesc puțin spatele. Aram se uită din nou la mine în oglinda retrovi-zoare. Privirile ni se întâlnesc și văd că zâmbește.

Părinții lui nu știu că Aram e gravidă și le dăm vestea împreună. Transmitem vestea împreună, iar asta mă bucură. E copilul copilului meu. Ei au deja patru nepoți.

— O, ce drăguț, spune mama lui.

Atât. Asta e diferența între un om care știe totul despre moarte și un altul care n-a fost nevoit să se teamă vreodată de ea. Unora le scapă gravitatea vieții.

Ne așezăm la masa de prânz și se toarnă vin în pahare. Îi rog să-mi umple paharul. Ciocnim și iau o înghițitură mare. Râdem, și eu râd cel mai tare. Dar în curând simt nevoia să plec, să mă duc spre plajă și spre pădure și să fiu singură cu gândurile mele. Le spun că vreau să mă odihnesc și toți mă înțeleg. Îmi scot pantofii și îi pun pe ponton. Vreau să simt pietre și nisip sub tălpi. Cobor la plajă, mă așez și îmi cuprind genunchii. Văd un tobogan. Anul trecut nici măcar nu l-am observat. Într-un coș de sub ponton se văd niște jucării de plastic. Dincolo de o margine se vede un camion de jucărie. O să cumpăr o găletușă și o lopățică, îmi spun în gând. O găletușă și o lopățică pentru ea, pentru că știu că e fată. O fată care să umple golul după Noora.

Observ că nu mai e acolo abia când îi ajut la strânsul mesei. O iau pe potecă printre copacii maiestuoși, cu o tavă în mână. Mă străduiesc să par sănătoasă și utilă. Ca

să nu trebuiască să le mărturisesc că n-am putere, ca să nu scap totul din mâini și să sparg paharele de vin. Mă concentrez asupra tăvii, dar din colțul ochiului observ că ceva nu e în regulă. Mă uit mai bine. Rădăcinile au dispărut. Mă întorc, mă uit și spre partea cealaltă. Câteva rămurele îmi dau de înțeles că au fost acolo, dar că cineva le-a scos din pământ. Las tava jos, îngenunchez și pipăi pământul. E doar pământ. Aud pași în urma mea, și mama lui Johan strigă după mine. Mă întreabă dacă totul e în regulă.

— Rădăcinile. Au dispărut. Ce s-a întâmplat cu ele?

E o întrebare pentru că mă gândesc că s-ar putea să le fi mutat cumva. Că există undeva, dar nu aici.

— Da, nu-i așa că-i mai bine? spune ea. Le-am scos în primăvară. E multă muncă, trebuie să sapi adânc. Dar nu-i așa că e mai frumos?

Probabil că îi arunc o privire nedumerită pentru că se oprește.

— Da, și nu vrem ca nepoții să se împiedice de ele.

Nu știu ce să-i spun, și ea își imaginează, probabil, că tăcerea mea e legată cumva de faptul c-am fost bolnavă. Că de aia stau pe jos.

— Lasă tava acolo. Îl rog eu pe Nils s-o ducă înăuntru, spune ea și o ia spre casă.

O urmăresc cu privirea până când ușa roșie se trănțește în spatele ei. Apoi încep să sap pământul cu degetele, încerc să sap cât mai adânc. Trebuie să fie acolo undeva, sub suprafață. Rădăcinile nu dispar, n-au cum să fie scoase cu totul. Dar degetele mele nu reușesc să ajungă la ele.

Să văd burta lui Aram crescând e cel mai frumos lucru pe care l-am trăit în viața mea. Uneori o rog să se așeze lângă mine pe canapea ca s-o pot atinge. Alteori mă duc la ea când pregătește ceaiul sau când spală vasele și îi ridic bluza. Îmi pun mâinile reci pe pielea ei. Gestul meu o incomodează, văd asta în ochii ei. O privire vigilentă. O înțeleg. Vrea să-și protejeze copilul. Vrea să-l protejeze de mine.

Mă gândesc că-i bine că vrea să-l protejeze pentru că asta e un lucru greu. E greu să faci asta, și uneori e greu să vrei. Chiar așa e. Uneori ai impresia că tu însăși ai nevoie să fii protejată. Că fiica ta poate duce mai multe decât tine. Îmi doresc să nu fi fost așa. Să fi venit de altundeva, să fi putut duce mai multe. Dar nu e așa.

Îi arunc o privire piezișă și mă holbez la ea când nu mă vede. Încerc să-mi dau seama dacă a fost afectată. Atât de afectată, încât uită să-și protejeze copilul, alege să n-o mai facă. Vreau s-o întreb ce părere are despre acest lucru. Dacă crede c-o să fie ca mine. Dar cum s-o întreb așa ceva fără să deschid un subiect despre care nu vreau să discut nici în ruptul capului? Nu, n-am de gând să discut cu ea despre trecut. Am decis să n-o fac. Uneori observ că și-ar dori să stăm de vorbă despre asta. Ar vrea să deschidă subiectul. Ar vrea să spun ceva, să-i dau o explicație pentru tot ce a

fast. Ceva ce s-o facă să mă ierte. Dar mereu îi zic ceva ce o face să se răzgândească. Ceva ce îi dă de înțeles că n-o să discut despre asta, că nu sunt omul de la care să te aștepți la mângâiere. N-am fost niciodată genul și nici nu am de gând să-mi pierd ultimele luni cu așa ceva. Eu care am trecut prin tratamente și stări de rău, și apnee și am zăcut ca o legumă, așteptând ca moartea să mă ia în posesie.

Așa că prefer s-o sun într-o zi. E la serviciu și nu prea are timp să vorbească, dar îi spun că e ceva important, așa că să iasă în stradă ca să mă asculte.

— Poți să fii o mamă bună? o întreb.

Tace.

— O să fii o mamă bună?

— Nu înțeleg, îmi răspunde. Ce vrei să spui?

— Nu sunt sigură c-o să te descurci! Nu ești destul de puternică pentru o naștere. Și e greu să ai grijă de un copil. O să te descurci?

Trage aer în piept și am impresia că aud fiecare moleculă care i se lovește de gâtlee și îi coboară apoi în corp. Apoi scoate aerul. Respiră greu și apăsător.

— Mamă. O să închid. Te rog, nu mă mai suna. Nu mă mai suna azi.

Și închide telefonul. Îmi închide în nas, înainte să apuc să mai spun ceva. Mă holbez la mobilul din mâna mea în timp ce mi se pune un nod în gât, și pieptul mi se umflă, gata să explodeze. O urăsc! Mă face să mă simt singură. Părăsită și inutilă. În clipa aceea o urăsc.

Îi scriu: *Cum poți să-mi faci una ca asta? Sunt bolnavă!*
Nu primesc nici un răspuns.

Sun la ușa ei. E sâmbătă dimineață și nu știe că vin. Nu știu ce o să zică, dar simțeam nevoia să vin. Nu puteam să risc s-o sun și să nu-mi răspundă.

Durează ceva înainte să-mi deschidă. La început nu se aude nimic, așa că apăs din nou pe sonerie. Apoi aud un corp care se mișcă, un corp care se mișcă încet. Nu sunt sigură că se îndreaptă spre ușă, așa că sun din nou. Abia după ce apăs din nou pe butonul soneriei îmi dau seama că așa a primit vestea morții lui Masood. Poliția a sunat la ușa ei de câteva ori, văzând că nu deschide imediat. Mă gândesc că ne aflăm în aceeași situație, că e blestemul ei. Moartea care sună la ușă. La fel cum a fost blestemul nostru să-l vedem pe Rozbeh prăbușindu-se și murind sub ochii noștri. Sau să n-o mai vedem pe Noora întorcându-se acasă. Mă gândesc că viața ei trebuie să fie la fel ca viața mea. E singura variantă posibilă. Singura variantă justă. Așa că apăs din nou pe butonul soneriei.

Deschide cu o față chinuită.

— Mamă. Ce s-a întâmplat?

Nu-și găsește cuvintele, și felul în care se mișcă îmi dă de înțeles că are dureri.

Fac un pas înainte și-i pun mâna pe braț.

— Cum te simți, draga mea? Ce s-a întâmplat?

— Nu știu, mamă.

Se sprijină de perete și se apleacă înainte.

— Ceva nu-i în regulă.

Duce mâna la burtă și eu îmi scap geanta. Ne speriem când aterizează pe podea.

— Nu, nu! strig. Nu, așa ceva n-are voie să se întâmple!

— Mamă, te rog. Stai jos. O să-l sun pe Johan.

— Sun la salvare, spun. Sun la salvare!

N-are cum să se întâmple. Nu la asta mă refeream. Nu ăsta e blestemul nostru. Blestemul ei. Blestemul nostru. Avem nevoie de copilul ăsta. Îl merităm. Copilul ăsta e alinarea noastră. Mă las grea în fotoliul din hol și respir sacadat, n-am aer. O aud cum vorbește încet la telefon. Și apoi pe un ton mai autoritar. O să reziste, mă gândesc. O să reziste sigur.

— Mamă, vrei să vii cu mine?

— Unde?

— La spital.

Și se mai uită o dată la mine. Ezită.

— Poți?

Nu știu. Nu știu dacă pot.

— Nu și dacă se întâmplă ceva rău.

Râde. E un râs ironic.

— Atunci mai bine rămâi.

Între timp s-a îmbrăcat și ușa de la intrare e deschisă.

— Trebuie să plec.

Nu se uită la mine. Pleacă. Închide ușa.

Rămân pe loc și mă uit la mâinile mele tremurânde. Mă gândesc că iar o să se ducă dracului tot. Îmi doresc să fi avut mai multe clipe fericite împreună. Să fi existat mai multă bucurie. Mă întreb dacă amintirile frumoase de la Sânziene o să pară la fel de frumoase data viitoare când

traversăm podul. Sau dacă le percepem ca atare doar dacă nu se schimbă nimic. Dacă frumusețea poate dăinui neatinată.

Aud o mașină oprindu-se în fața blocului și mă gândesc la ea cum stă acolo, pe stradă. La faptul că toată urâtenia asta n-a reușit s-o împiedice să încerce. Mă ridic în picioare, dau buzna afară, trântesc ușa după mine și alerg spre taxi. Tocmai ce a demarat când deschid portiera și mă arunc pe banchetă. Aram ridică mirată privirea din telefon.

— Sunt aici, îi spun.

Dă din cap și întoarce capul. După un timp se întinde după mâna mea și ne ținem de mână tot restul drumului. E liniște în mașină și îmi spun: iată-ne din nou aici. Ea și cu mine într-o mașină, încercând să creăm ceva frumos.

Când ajungem, ne primesc imediat. Mă pregătisem să țip și să fac scandal, dar se pare că aici nu e nevoie. Mă gândesc că iau în serios viața unui bebeluș. Că viețile noi sunt mai importante decât cele pe cale să se stingă.

Mă roagă s-o aștept în sala de așteptare. Nu înțeleg și protestez, dar expresia de pe fața ei mă face să tac. N-are încredere în mine. Asta e. Intră într-o cameră cu asistenta și se face liniște. Liniștea durează mult timp. Stau cu poșeta în brațe. Mă agăț de ea. Mă întreb unde e Johan, dar mă bucur că suntem doar noi două aici. Că eu sunt cea care e aici, cea care o ajută. Mă gândesc că trebuie s-o ajut! N-o să stau aici neputincioasă.

— Mă scuzați, îi spun unui necunoscut care trece pe lângă mine. E vreo cafenea pe aici?

— Veniți cu mine, spune necunoscutul și mă conduce până la Pressbyrån.

Mă simt ușurată într-un fel greu de descris. De parcă magazinul m-ar ajuta să fiu cea care sunt. Cea care face ceva. Cea care ajută. Găsesc un coș și încep să-l umplu. Suc de morcovi ca să se întremeze puțin. Iau două. O pungă mică de chipsuri. Mă opresc la reviste, dar nu știu care îi plac. Încerc să-mi dau seama. Îmi doresc să fi știut pentru că ea știe lucruri de genul ăsta. Ar ști ce revistă să-mi cumpere. Prefer să nu cumpăr nici o revistă. Mai bine decât s-o văd dezamăgită.

Acum nu știu ce să mai fac. Mă uit pieziș spre găleata cu flori și îmi amintesc ziua aceea la spital, când i-am spus să ia buchetul ăla urât cu ea. Îmi mut privirea de la ele.

În clipa următoare zăresc suportul plin de ursuleți și păturici cu animăluțe. Genul de obiecte la care apelezi atunci când știi că totul a decurs bine. Întind mâna și pipăi un șoricel, un șoricel albastru dintr-un material moale și neted, atașat de o păturică. Îl ridic și ochii mi se umplu de lacrimi, sunt gata s-o las baltă. Îmi vine să urc la Radiumhemmet¹, să le cer o cameră și să le spun că, din câte știu, aici vin cei care urmează să moară. Dar pun șoricelul în coș. Mă duc să plătesc. Iau liftul spre secția de neonatologie. Mă port omeneste, o dată în viață.

Când ajung sus, o asistentă medicală se îndreaptă spre mine. Înghit în sec. Îmi spun că, de data asta, trebuie. Trebuie să le dovedesc că sunt mamă, că sunt asistentă

1. Clinică oncologică din Solna (n.tr.).

medicală. Trebuie să le arăt cine sunt. Dar rămân pe loc și nu fac nimic.

— Fiica dumneavoastră vrea să intrați la ea.

Dau din cap.

— Ce... Cum... Ați aflat ce s-a întâmplat?

Nu cred că mă aude. Sau nu vrea să-mi răspundă. Strâng tare șoricelul din buzunarul meu. M-am gândit că n-am cum să i-l dau, în caz că. În caz că.

Asistenta o ia înainte, bate încet la ușă înainte să deschidă. Mă străduiesc să înghit cocoloșul din gât, să n-o iau razna.

Înăuntru o văd pe Aram, rezemată pe spate pe un pat ridicat. Are burta dezvelită, plină de mici electrozi. Stă întoarsă cu spatele la noi, așa că îmi feresc și eu privirea. Încerc să înfrânez atacul de panică.

— Mama, spune ea cu blândețe.

Tonul ei mă surprinde. Nu știu dacă l-am mai auzit vreodată. E tonul ei de mamă, apuc să-mi spun. Vorbește pe tonul ăsta fiindcă ea însăși e mamă.

— Uită-te, mamă.

Se întinde spre mine și eu mă duc la ea. Nu vreau să văd cabluri și mașinării, așa că mă uit la fața ei și văd că e bucuroasă. Vreau să trag din nou aer în piept, dar nu îndrăznesc.

— Auzi, mamă?

Nu înțeleg ce vreau să zică, dar când ciulesc urechile, aud o bătaie rapidă, regulată. Bum, bum, bum.

— E pulsul. Inima. Uite, acolo!

Mă uit la monitor și văd bătaii de inimă. Bătaii de inimă rapide. Nu mi-e foarte clar ce văd. Mă holbez prosteste la monitor.

— Ea e, spune Aram. E bine.

Ceva îmi pleznește în stomac și urcă spre gâtleej. Mă țin de pat. Încerc să văd clar prin perdeaua de lacrimi.

— Ea e, repet. Și e bine. E bine.

Mă urc pe pat și mă întind lângă ea. Ne uităm amândouă la monitor. Rămânem așa mult timp, în așteptarea rezultatelor. Așteptăm să putem pleca acasă. Nu cred că sunt conștientă de așteptarea asta. Nu cred că mă gândesc la nimic. Doar mă uit și trag cu urechea.

Abia când ne punem gecile, îmi aduc iar aminte. Îmi aduc iar aminte de ce am sunat la ușa ei. Cancerul. Cancerul a recidivat. Metastaze peste tot. În stomac, ficat, plămâni.

Arunc o privire piezișă spre ea. Pare atât de ușurată. Atât de fericită. Nu-și dă seama că pașii mei încep să piardă din putere, așa că hotărâsc să-i fac cadou ziua asta. Ziua asta dedicată vieții.

M-am făcut comodă pe canapea, am adus perne și pături. Am avut puterea să fac chiar și ceai. Complet singură. Nimeni nu știe că am reînceput tratamentul. N-aș fi crezut în ruptul capului c-o să pot să țin secret așa ceva. Dar ce s-a întâmplat când am plecat la spital în ziua aia m-a speriat. Viața aceea micuță care stă și așteaptă în burta ei. Trebuie s-o protejez. Dacă o să apăr ceva în viața asta, o să fie bebelușul lui Aram.

Când s-a născut ea, mi-am spus că ar putea fi cea care o s-o înlocuiască pe Noora. Că a apărut pe lume în locul ei. Am crezut c-o să fie în siguranță, că n-o să-i facă nimeni nici un rău. Dar era prea devreme. Încă ne aflam în miezul coșmarului. N-aveam cum să opresc durerea și jalea. A devenit o parte din ce se întâmpla atunci. Persecuția, războiul, fuga. Dar de data asta e altfel. O viață lipsită de tot ce-i malefic. O viață care o înlocuiește pe a mea, pe a Noorei și, în multe privințe, chiar și pe cea a lui Aram. E șansa noastră și n-am de gând s-o spulber. Mă duc la tratament și vomit în tăcere. N-o să pot să păstrez secretul prea mult timp, dar, cât mai pot, o să încerc s-o protejez.

Trag pătura peste picioare și ridic receptorul. Numărul mamei e printre cele pe care le pot apela apăsând doar pe un buton. Vreau s-o sun să-i dau vestea. Că Aram o să aibă o fată. O fetiță care o să fie doar a noastră. O să fim

patru generații de femei în viață în același timp pe Pământ. Mă gândesc că e felul meu de-a compensa pentru greșeala pe care am făcut-o.

Trece ceva timp până când răspunde cineva. Mă gândesc că îi ia mult timp să se miște prin garsoniera aia strâmtă, că n-am voie să închid și s-o dezamăgesc, și s-o fac să creadă că n-a ajuns la timp ca să răspundă. După un timp, după ce telefonul sună de vreo douăzeci de ori, aud o voce străină la capătul celălalt. E vecina. Facem câteva schimb de amabilități înainte s-o întreb dacă mama e acasă.

— *Ey vay*, nu v-a spus nimeni? Pe *khanom* au dus-o la spital cu ambulanța!

— De ce?

Aud că tonul mi s-a înăsprit și-mi spun că nu e vina femeii ăsteia, chiar dacă am impresia asta. Trebuie să fim patru generații pe lumea asta, o să-i fac cadou o nouă Noora!

— Mai bine sunați, spune vecina și-mi lasă un număr de telefon.

Mi-l notez în tăcere. Închid telefonul fără să-i mulțumesc.

Încep să le sun pe surorile mele, dar nu răspunde nici una. O iau de la capăt. Până la urmă îmi răspunde Maryam.

— Ce se întâmplă, Maryam?

— Nimic, *aziz*, spune și apoi tace.

— Știu că mama e la spital. Știu că nu-mi răspundeți la telefon. Ceva tot e. Spune-mi ce s-a întâmplat!

— Nu-ți bate capul cu asta, spune ea. Concentrează-te pe sănătate. Ne ocupăm noi de asta.

Nu, nu, te rog, nu acum. Ridic o pernă și afund un țipăt în ea.

— Maryam. Trebuie să vorbesc cu mama. Vreau să vorbesc cu mama. Unde e?

O aud că şușotește, vorbește cu cineva. Îmi dau seama că negociază, încearcă să decidă cum să mă ia. Ce să-mi spună.

— Maryam! strig. Unde e mama?

— Calmează-te. Nu s-a întâmplat nimic.

Face o pauză.

— Mama a suferit un atac cerebral. E în comă. Nu știm dacă se mai trezește.

— Ba da, ba da, o să se trezească. Trebuie s-o treziți, Maryam! Am o veste să-i dau! Copilul lui Aram: e o fată. Trebuie să-i spun!

Nu zice nimic. Sora mea cea puternică. O aud cum încearcă să-și controleze respirația, cum încearcă să-și păstreze calmul. Cum încearcă să mă protejeze, deși nu-i iese niciodată. Nici una din ele n-a reușit să facă asta vreodată, și acum mama o să moară și pe mine nu mă ajută nimeni. Trebuie să mă ajute s-o trezesc!

— Maryam, trebuie s-o treziți! Trebuie să vorbesc cu ea! Mă auzi? Trebuie s-o fac, Maryam. Tu nu înțelegi.

— Te sun eu mai târziu, *aziz*, spune și închide telefonul. Atât.

Mă afund în canapea printre pernele mele, mă ghemuiesc și scâncesc.

— Mama, mama...

Încerc să mă legăn, să mă calmez cumva. Privirea mi se oprește asupra găleții în care vomit și pe care am pus-o lângă canapea. Asupra cutiilor cu suplimente nutritive de pe covor. Sunt singură. Atât de zdrobitor de singură. Singurătatea se lasă ca o povară peste corpul meu. Tot corpul meu

e o povară. Încerc să ridic mâna ca să-mi șterg obrajii umezi, dar brațul meu atârnă flasc lângă corp. Nu pot să-l mișc. Dintr-odată, camera începe să se învârtă cu mine și văd flash-uri rapide. E ca un carusel care se învârte rapid, tot mai rapid. Vreau să cobor! Vreau să cobor, dar nu pot să fac nici un pas.

Seara în care Masood s-a întors acasă și m-a anunțat că Saber a murit a fost seara în care a murit speranța. Speranța c-o să putem continua. Când Masood a ridicat-o pe fiică-mea, pe fâptura asta pe care am creat-o, în brațe și a început să-mi care pumni și picioare. Speranța că am putea crea altceva decât durere din durere. Nu puteam să mai rămânem în locul ăla. Nu mai puteam să ne adăpostim și n-aveam cum s-o adăpostim nici pe fiica noastră.

Când a terminat, s-a retras, cu Aram în brațe. Biata de ea țipa atât de tare, încât mi-am spus: gata, acum o să vină. O să vină sigur. Într-o casă în care un copil țipă în halul ăsta nu pot sta decât niște infractori. Niște oameni demni să fie executați. A bătut în retragere până când s-a lovit de perete. Abia atunci s-a oprit și s-a lăsat pe vine. Am crezut c-o s-o scape din brațe pentru că totul s-a întâmplat cu atâta intensitate, dar n-a scăpat-o. O ținea strâns. Asta m-a calmat. Într-un mod ciudat, asta a reușit să mă liniștească puțin în tot haosul ăla. Mi-am spus că are grijă de fetiță. Că n-o să dea niciodată în ea. Că are grijă de ea, chiar dacă n-o să reușesc să mă mai ridic vreodată de pe covorul ăsta. N-o să-i dea drumul. În clipa aia nu mi-a păsat de nimic altceva.

Dăduse în mine la fel cum dăduse Masood în Maryam. M-am gândit la asta în timp ce zăceam acolo. Că uite cum

se întâmplă iar. Se repetă povestea. Oare așa e menit să ni se întâmple? Oare așa a fost menit să ni se întâmple dintotdeauna?

Am rămas paralizați în poziția aceea. El, cu spatele lipit de perete. Aram, în brațele lui, cu capul ascuns în cotul lui îndoit și cu fundulețul spre mine. Și eu, pe covor. Cu obrazii pe materialul țepos și cu genele plecate peste scobitura ochilor. Cred că șocul a fost cel care ne-a luat în posesie. Vreau să cred asta. Că șocul a fost cel care ne-a schimbat în niște oameni care dau unul în celălalt. În oameni care au devenit altceva și care nu și-au mai regăsit vechea identitate, ceea ce fuseseră cândva împreună. Ceea ce ar fi putut să fie. Am rămas așa, în stop-cadru, și a durat mult până când ne-am mișcat. Până la urmă Aram s-a liniștit cumva. A adormit. Știu că zăceam acolo și mă gândeam c-am ales calea greșită. Știu că gândeam așa încă de atunci. Nu ne permiteam să zăcem acolo, nemișcați. Trebuia să plecăm. Trebuia să-i prevenim și pe ceilalți. Trebuia să găsim o nouă ascunzătoare.

Ne-am trezit dis-de-dimineață. Aram a scâncit, și asta ne-a făcut să reacționăm. Nu ne-am uitat unul la celălalt. Cred că ne era rușine, ne era rușine amândurora. Cred că pe vremea aceea aveam impresia c-ar trebui să-mi fie rușine. Rușine că eram genul de femeie care e călcată în picioare de bărbatul ei. Rușine de ce eram și de ce alesesem. Așa că ne-am ridicat de pe jos și am început să ne strângem

lucrurile. N-aveam cine știe ce. Câteva haine. Câteva pături. Resturi din serviciul primit cadou la nuntă. Lăsaserăm cele mai multe lucruri la tatăl lui Masood. Până una alta, ne-am zis. Până se mai liniștesc apele. Dar în dimineața aceea, când am strâns cioburile vieților noastre și le-am aruncat în gențile mici de voiaj, în dimineața aceea ne-am dat seama că n-o să se liniștească niciodată. Că n-o să se termine, n-o să se liniștească. Lucrurile noastre, puținele lucruri pe care le dețineam și cu care am fi putut face o casă, un cămin, aveau să rămână în pivnița altcuiva. În curând, cineva o să se ducă acolo și o să gândească: pot să împrumut comoda asta, rochița asta pentru fetița mea nou-născută. Rochițele pe care le-am croșetat, pe care le-am făcut la mașina de cusut a maică-mii. Cu mâna mea le cususem pe toate.

Când am terminat, mi-am înfășurat un șal în jurul pieptului, și Masood a pus-o pe Aram în hamul improvizat. Tăcea. Nu scotea nici un sunet. De parcă ar fi simțit tot ce se întâmplă. Și am coborât treptele. Un băiat cu un covor pe umăr și două genți de voiaj în mâini. O fată cu un bebeluș lipit de corp. Am deschis poarta cu grijă, și Masood a scos capul, după care mi-a făcut semn că pot să ies. Și așa am plecat, în lumina palidă a dimineții. Nu știam unde să mergem, încercam doar să plecăm cât mai departe. Masood plângea încet. Îl jelea pe Saber, știam asta. Speram să plângă și de mila mea, de felul în care se purtase. Dar nu cred. Nu cred că i se întipăreau în minte scenele alea. Cred că le uita de fiecare dată când se terminau. Le suprima imediat.

Ne aflam în centrul oraşului, în piaţa Imam Hussein. Pe vremea aceea nu se numea așa. Se numea altfel. Ceva fără „imam“, dar nu-mi amintesc ce. Masood vorbea la un telefon public, încerca să ne găsească o cameră nouă. Mă uitam la masa de oameni, la cum se mișca frenetic, mânăta parcă de panică, deși soarele nici nu răsărise bine deasupra oraşului. La urmele fumegânde ale ultimului raid aerian. La soldații care mărșăluiau în direcția mea și apoi mai departe. Am lipit-o pe Aram de inima-mi zvâcnindă și mi-am simțit propriul puls în corpul ei. *Ăsta nu-i loc potrivit pentru un copil*, mi-am spus în gând. *Trebuie să plecăm de aici.*

— Am găsit ceva, a spus Masood și a ridicat din nou gențile de voiaj.

Nu m-am clintit din loc. Masood s-a uitat nedumerit la mine.

— Masood, trebuie să plecăm de aici.

— Dar am plecat! Hai!

Nu m-am mișcat nici acum.

— Nu, nu la asta mă refeream. Trebuie să plecăm. Să fugim. Trebuie să plecăm din Iran, Masood.

Chiar în clipa aceea, Aram a început să gângurească și să râdă cu gura ei fără dinți.

Ne-am ațintit amândoi privirile asupra ei. Ne-am holbat la veselia aceea nestăpânită care izbucnise din ea. Apoi am început să râdem și noi, mai întâi el, apoi și eu. Stăteam acolo în mijlocul hăului și râdeam. Masood mă cuprinsese cu brațul și mă lipi de el. Acum mă gândesc c-ar fi trebuit

să fiu plină de indignare, de oroare față de omul ăsta care îmi făcuse vânătăi, cu copilul meu în brațe. Dar nu eram așa. M-am sprijinit de el încercând să mă adăpostesc. Omul ăsta era tot ce aveam mai stabil în viață. A durat mult până când ceva mult mai sigur i-a luat locul.

Câteva săptămâni mai târziu, Masood s-a întors acasă cu un plic maro sub braț. Bluza de pe el era learcă de transpirație, iar mâinile îi tremurau. Eu stăteam pe jos cu Aram, într-o cămăruță nouă fără geam. Mergea de-a bușilea în jurul meu pe covorul la care se rezuma casa noastră și nu înțelegeam cum reușește. Nu înțelegeam cum reușește să înflorească și să înceapă să trăiască în spațiul ăla. Fără lumină și fără aer. Cum găsea energie să se miște în vidul ăla. Lucrul ăsta mă uimea.

Masood a deschis plicul și a golit conținutul lui pe covor. Trei obiecte mici. Hârtie și cerneală. La prima vedere nu părea mare lucru. Dar mi s-a tăiat respirația.

— Masood, am spus plină de îndoială. Masood!

S-a lăsat pe covor și s-a întins pe o parte, cu capul în poalele mele. Tremura în continuare și mi-am dat seama că e adrenalina. Frica și adrenalina. Și-a ascuns fața în fusta mea, și eu l-am mângâiat pe păr, în timp ce mă uitam la cele trei carnețele. Și dacă nu erau suficient de bine făcute? Dacă ceva nu ieșise cum trebuie? Dacă le foloseam și lucrurile o luau razna în ciuda tuturor eforturilor noastre?

Am luat în mână unul, cel de deasupra. Păreau adevărate, chiar și greutatea părea ideală. L-am deschis și am început să-l frunzăresc. Undeva pe prima pagină am dat peste fotografia mea și un nume: Noora Pooreh. Numele meu fals. Lucrurile se puseseră în mișcare. Toate astea se întâmplau cu adevărat, urma să fugim din țară. Asta eram, asta urma să fiu. O persoană cu identitate falsă, și Noora mea mă urmărea tot timpul, ca o umbră.

Am deschis și celelalte pașapoarte și m-am uitat la fotografii. Masood, cu ochii cășcați și frica în privire. Și apoi ea. Bebelușa mea. Fețișoara ei de un an și râsul ei gâlgâit. M-am întrebat cum poate să fugă din țară un copil atât de mic. Cum se face că un copil atât de mic trebuie să fugă din țară? Mă întrebam ce imagini o să-i vină în minte când o să se gândească la țara asta. Țara ei, pe care n-avea s-o cunoască niciodată. Dar mai ales mă întrebam ce-o să se aleagă de ea. Setareh, scria lângă poza ei. Masood alesese un nume pentru ea și mi-am spus că e o alegere bună. Steaua care avea să ne conducă prin noapte.

— O facem pentru ea, nu-i așa?

Masood ridică privirea spre mine.

— Sper, a spus, și în clipa aceea am simțit că asta suntem și noi.

Niște copii de douăzeci și doi de ani, niște copii trecuți. Habar n-aveam de ce facem. Ne convinseserăm că avem o responsabilitate, că suntem nevoiți să fugim din țară de dragul ei. Ca să nu-și piardă părinții sau propria viață. Ca să aibă un viitor. Că de asta părăsiserăm cauza pentru care luptam. Că de asta ne părăseam familiile, țara. Că de asta urma să-i lăsăm baltă și să-i dezamăgim pe toți. Dar... habar nu am. Nu cred că a fost chiar așa. Cred că am

făcut-o pentru noi. Din propriile noastre motive egoiste. Ca să nu sfârșim ca Noora, Rozbeh și Saber. Pentru că nu voiam să murim.

Pașapoartele false costau, la fel și traficanții de la aeroport. N-am plătit noi. La început, Masood n-a vrut să-mi spună de unde proveneau banii. Nu voia să implice și mai mulți oameni. Mai târziu am aflat că unchiul lui a fost cel care-a dat banii. Că lui îi datoram libertatea.

Masood nu voia s-o anunț nici măcar pe mama.

— De dragul ei, a spus, după care s-a corectat. De dragul nostru. Știi ce se poate întâmpla. Dacă începe să țipe și să se tânguiască... Asta poate să trezească bănuieli, poate fi interogată și mai știu eu ce.

— Vrei să-mi părăsesc țara fără să-mi iau rămas-bun de la maică-mea? Asta vrei, Masood?

Stăteam pe covorul din cămăruța noastră și vorbeam în șoaptă. Atât de tare ne temeam de călăi. Nu știam unde sunt, dacă ne urmăresc, și dacă da, cum. Nu știam dacă ne au în vizor sau ba. Nu știam cât știu.

Dar Saber știa tot. Era singurul din grupul nostru care avea informații despre toată lumea. Mai nou, când ne întâlneam, ne legam la ochi înainte să intrăm în cameră. Ca să nu știm cum arată ceilalți. Ca să nu-i putem identifica. Auziserăm destule povești despre ce se întâmpla dacă te arestau. Te urcau într-o mașină, te plimbau prin tot orașul și te puneau să identifici fețele cunoscute. Pe cei care participau

la întâlniri. Pe cei cunoscuți subteran. Pe cei care împărțeau pliante noaptea. Pe cei ca noi. Și asta nu era decât începutul. Urmau tortura, violurile, amenințările cu moartea dacă nu le furnizai mai multe informații. Mai multe nume. De asta trebuia să rămânem anonimi unii față de alții.

Saber știa totul. Despre tristețea provocată de primirea veștii, amestecată cu teama de moarte. Ce-o fi făcut cu el înainte să-l omoare? Cât de loial o fi fost față de noi în ultimele clipe de tortură? Cumva îmi doream să ne fi trădat. Să nu fi fost singura trădătoare.

A durat două luni înainte să fim pregătiți de plecare. Stăteam cu geamantanele lângă noi și ne mișcam prin oraș ca niște nomazi. Veștile ajunseseră la noi, arestaseră tot mai mulți amici de-ai noștri. Toți ne schimbam adresele, dar urme tot lăsam. N-aveam cum altfel.

Masood repeta întruna că nu-l putem învinui pe Saber pentru arestările în masă. Că n-avea cum să fie el cel care a turnat. Saber n-ar fi fost în stare de așa ceva nici în ruptul capului.

— L-au omorât pentru că n-a ciripit!

A spus-o de parcă ar fi vrut să se convingă pe sine, și eu nu l-am contrazis. Nu știam. Doar o legănam pe Aram în brațe, cântam cântece vechi și șopteam: n-o să se întâmple nimic rău, n-o să se întâmple nimic. Încercam să mă conving pe mine. Adevărul e că mi-era îngrozitor de frică și nu mă apăsa doar frica, ci și rușinea. Rușinea că aveam să lăsăm baltă haosul pe care-l creaserăm și aveam să ne facem nevăzuți. Mi-era rușine pentru Rozbeh, mi-era rușine de părinții lui. Mi-era rușine de propriul comportament, de faptul că n-aveam principii, că nu susținusem lupta pentru o cauză dreaptă când m-au interogat. Mi-era îngrozitor de rușine de maică-mea, care urma să piardă două fiice și pe care o lăsam în urmă cu un război și o revoluție care o privaseră de propria țară. Mi-era rușine, și de rușine mi-am

spus că o fac pentru Aram. *O fac pentru Aram.* Mulți am rostit replica asta și mai încolo, când lucrurile au devenit complicate dintr-un cu totul alt punct de vedere, când nu înțelegeam limba, când ne spuneau „negrotei” și ne întrebam cum să ne protejăm de frigul ăla. *O facem pentru copii.* Dar eroismul nostru n-a fost chiar așa de mare.

Singurul care știa că urmează să plecăm era tatăl lui Masood. El și unchiul care dăduse banii. Bineînțeles că nu puteam să înghit asta.

— Eu de ce n-am voie să vorbesc cu mama, dacă tu ai vorbit cu taică-tău?

Mi-a aruncat o privire obosită.

— Haide, te rog, mi-a spus. Nu complica lucrurile și mai tare. Și-așa sunt destul de complicate.

M-am gândit c-o s-o anunț oricum. C-o s-o vizitez pe furiș. C-o să mă duc la ea, o s-o strâng în brațe și o să-i spun tot. O să-i spun că o să fie bine. Că n-o să fie o pierdere, ci un câștig. Un câștig pentru Aram, un câștig pentru noi.

„Plecăm ca să nu ne pierzi”, o să-i spun. Și ea o să înțeleagă. O să mă strângă la fel de tare în brațe. O să mă ierte pentru Noora și o să-mi mulțumească pentru că ne-am ocupat noi de tot ca să nu-și mai facă griji pentru toate.

Dar știam că n-avea să fie așa. Avea să se arunce la pământ, să-și care pumni în cap și să țipe la Dumnezeu și fundamentalistii Săi, să țipe că ajunge, să nu-i mai răpească

fetele. Ar fi țipat și făcut scandal, și vecinii ar fi ieșit și ar fi pus întrebări, și mama ar fi strigat răspunsul, și cineva dintre cei adunați s-ar fi uitat la mine cu o privire ciudată, și câțiva s-ar fi furișat acasă, ar fi ridicat receptorul și ar fi dat un telefon, și, înainte să fi apucat s-o ridic pe mama de pe jos, în fața casei ar fi oprit un autobuz cu militari, și gardiștii ar fi sărit și m-ar fi săltat imediat.

Știam că Masood are dreptate. Dar mi-am îndreptat toată furia, toată durerea asupra lui. O răpisem pe Noora de lângă mama, și acum el o răpea și pe mama de lângă mine. N-am putut să-l iert niciodată pentru asta.

Eram deja la azilul pentru refugiați când am reușit să fac rost de un telefon și am putut să-l și folosesc. Trecuseră câteva săptămâni de când plecaserăm din Iran, câteva săptămâni de când dăduserăm vreo veste.

Azilul era într-un complex de căsuțe de vacanță, undeva în pădure, în afara unui orașel pe care nu l-am mai vizitat niciodată de atunci. Era frumos. În ciuda acelei perioade tulburi, îmi dădeam seama de asta. Pădurea era frumoasă. Tot locul era frumos. Obişnuiam să stau pe o bancă. Aram stătea pe genunchii mei, și eu îi spuneam să se uite. Să se uite la pinii înalți, la mușchi și la pietroaiele alea frumoase, puse ca obstacol. I-am arătat păsările care ciripeau și câinii care treceau în lesă. Am așezat-o în leagăn și am împins-o, și aproape că ajungea la crengile verzi care atârnav din cer. Gângurea și râdea, și a început să meargă și să alerge în pădurea aia. Aici era aer, lumină și mi-am spus că e evident. E evident că e mai bine aici. Mi-am spus-o cu voce tare, dar n-am reușit să cred în asta.

La recepție aveam un telefon cu *timer*. Convorbirea puteai s-o plătești mai târziu. Pe vremea aceea era foarte scump să suni în Iran, și noi n-aveam aproape nici un ban. Masood stătea lângă mine și-mi spunea să n-o lungesc prea tare. Mă uitam la el și mă întrebam oare cum aş putea să fac una ca asta. Cum să-i spun maică-mii că am fugit din țară,

că sunt pe un alt continent, că poate n-o să ne mai vedem niciodată. Mă întrebam cum să-i spun asta fără s-o lungesc prea tare.

Am încercat de mai multe ori până când a sunat. Nu-mi vine să cred cât ne chinuiam să luăm legătura cu ei. Chiar aveam impresia că-i pierduserăm pentru totdeauna, că n-aveam să ne mai vedem familiile niciodată. Dar până la urmă a sunat și, în așteptarea vocii mamei, am smucit atât de tare cablul de telefon, încât fata de la recepție și-a pus mâna pe mâna mea și a strâns-o tare.

— *Alloo!*

Părea revoltată și m-am uitat neliniștită la Masood. M-am gândit că poate ar fi mai ușor să închid, să nu mai dau deloc telefonul ăla.

— *Maman.*

Vocea îmi tremura și am hotărât să nu mă mai stăpânesc. Să las plânsul să se reverse liber.

— *Mamaaaan.*

O auzeam că plânge, o auzeam cum hohotește și minutele treceau în timp ce ne împărtășeam lacrimile la receptor. Știam că Masood stă cu privirea ațintită asupra *timer*-ului și m-am gândit că poate așa se fac lucrurile. Poate că ajunge să plângem împreună la telefon. Poate că asta faci când auzi vocea celuiilalt la capătul celuiilalt al firului. Asta am făcut ani la rând.

Când m-am uitat la *timer*, am văzut că trecuseră trei minute și douăzeci și șase de secunde și n-am spus nimic. Am întâlnit privirea lui Masood, care mi-a cerut scuze din ochi și a pus degetul pe furcă. Sunetul scos de mama a dispărut.

— Nu-i nimic. Oricum știe deja, știi bine.

Vreau să-i spun că n-a fost de ajuns că tatăl lui i-a povestit, că a primit deja vestea. Voiam să-i explic eu. Voiam s-o anunț eu. Dar n-am putut să scot nici un cuvânt. Am luat telefonul în brațe și l-am strâns tare. Plângeam și strângeam telefonul.

Masood stătea lângă mine, complet perplex. E genul de lucru pe care n-ai cum să-l înțelegi din prima. Cât de greu e să empatizezi cu durerea altora când tu însăși ai sufletul la fel de împovărat. Până la urmă a plecat, și recepționera a preluat comanda. De fapt, nu era recepționeră, doar o persoană angajată ca să aibă grijă de noi. De sufletele noastre distruse. A stat lângă mine un timp, dar nici ea nu știa ce e de făcut. Ce ar fi trebuit să facem. Așa că m-a îmbrățișat. Am dispărut în îmbrățișarea ei maternă. M-a lipit de corpul ei și a început să plângă și ea. Corpul ei, brațele ei tremurau în timp ce mă legăna înainte și înapoi. Asta m-a făcut să hohotesc și mai mult. Senzația asta de-a fi cuprinsă în brațele cuiva; într-un corp uman străin, atunci când ai pierdut corpurile celor care obișnuiau să te consoleze.

O chema Sonja. Multe lacrimi au curs în azil, și Sonja a plâns alături de noi toți. Ne-a consolat de multe ori. Aș vrea s-o găsesc, aș vrea să existe și azi o Sonja alături de mine.

Mama n-a putut să mă ierte niciodată c-am părăsit-o. Am sperat c-o să înțeleagă într-o zi. C-o să înțeleagă că fuga noastră din țară o să aibă mai multe urmări pozitive, decât negative. N-a acceptat-o niciodată. Era de părere c-am fi putut la fel de bine să terminăm cu chestiile alea și să ne ascundem undeva. Să ne ascundem de politică și de revoluție. Să fi găsit un sat îndepărtat și să fi rămas acolo până s-ar fi liniștit apele. Adevărul e că războiul s-a terminat la câțiva ani după ce am plecat. Ne-am fi putut ascunde de război. L-am fi putut ascunde pe Masood ca să nu fie recrutat. Sau puteam măcar să ne întoarcem după sfârșitul războiului.

— Chiar dacă am fi reușit să facem tot ce spui tu, mamă, să știi că nu vrem să trăim într-o dictatură islamistă.

Așa i-am spus odată la telefon. Și în clipa aia s-a întrerupt convorbirea. Am auzit un găjâit puternic, ca la televizor, atunci când se termină programul din ziua respectivă. Și apoi liniște. Când am încercat s-o sun înapoi, mi-a răspuns o voce de robot care mi-a spus că numărul apelat e inexistent. A fost doar o chestie temporară, dar în clipa aceea am crezut că au răpit-o din nou de lângă mine.

Auzeam că trag cu urechea. Se auzea perfect. Un clic, când se cuplau. Găjâitul. Uneori voci. Uneori intrau și ieșeau. Clic, clic, clic, clic. Cu greu mă abțineam să țip la ei să ne

lase în pace. Doar plecaserăm din țară. Nu mai eram acolo. Nu mai aveam nimic de-a face cu ei. Dar nu îndrăzneam, pentru că mama era încă acolo și nu puteam să-i provoc și mai multă durere. Nimeni n-ar trebui să treacă prin atâta durere cât îi provocasem deja.

Și acum, când în sfârșit o sun și am să-i dau vești bune, mi se spune că n-am cum să vorbesc cu ea. Că zace inconștientă pe un pat de spital și că s-ar putea să nu mai apuc să vorbesc vreodată cu ea. *Trebuie să-i spun*, mă gândesc eu, pe jumătate leșinată în întuneric. Cuvintele răsună în capul meu. *Trebuie să-i spun. Trebuie să-i spun.*

Știu unde sunt, deși nu reușesc să deschid ochii. Recunosc mirosul. Antiseptic, dar și greșos în același timp. Miroase a răni deschise, a plămâni infectați și a corpuri în descompunere. Am încercat să mișc buzele ca să protestez. Să spun că vreau acasă. Dar erau uscate, lipite de atâta uscăciune. N-am reușit să le controlez.

Aram m-a apucat de mână. Probabil c-a stat aplecată peste mine, în așteptarea celui mai mic gest.

— Mama. Mama, sunt aici.

Nu mă mai chinui. Las pleoapele să se odihnească. Dispar iar.

Data următoare când mă trezesc, pleoapele se ridică de la sine. Camera e întunecată. E goală. Sunt cuplată la o mașinărie care sună așa cum trebuie să sune. Se aud țiuituri regulate. Scot aerul din piept cu un șuier.

— Trăiesc. Trăiesc.

Mormăi în timp ce caut butonul roșu. Apăs tare, îndelung. Știu că nu e nici o diferență. Asistentele aud același semnal, indiferent cât de tare apăs. Dar îl apăs de parcă ar fi pe viață și pe moarte.

— Trăiesc! izbucnesc eu când asistenta intră în salon. E rotunjoară, bătrână și frumoasă și râde.

— Ce noroc!

Vine la mine și mă ia de mână.

— Ce bine că te-ai trezit, Nahid. Fata ta a fost aici în fiecare zi și a așteptat să te trezești.

Îi strâng mâna, o strâng atât de tare, încât sigur o doare.

— Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat cu mine?

— Ai suferit un atac cerebral, Nahid.

Un atac cerebral. Ca mama.

— Se mai întâmplă, știi. Din cauza tumorilor.

Știu. Știu bine. Dar nu vreau. Nu vreau nici un atac cerebral. Nu vreau nici o tumoare.

— Trebuie să vorbesc cu maică-mea.

Asistenta dă din cap și aranjează cablurile atașate de brațul meu.

— Hai, liniștește-te. Mai e puțin și se luminează.

Îmi dau seama că nu mă ia în serios. Că are impresia că aiurez. Știu că așa fac muribunzii. Bătrânii mei de la azil țipau tot timpul după mamele lor. Uneori stăteam pe un scaun de pe coridor și-i ascultam. O simfonie a anxietății. Ultimele clipe din viață. Toți strigau după mamele lor.

— Sunt conștientă. Știu ce spun. Te rog. Dă-mi telefonul. Trebuie s-o sun pe maică-mea.

Mă mângâie pe cap.

— E încă noapte, draga mea.

— Nu înțelegi? Am nevoie de mama mea. E urgent.

— Hai, liniștește-te, spune ea în timp ce își adună instrumentele și apoi pleacă.

Caut din nou butonul roșu și-l apăs cât pot de tare. Dar știu deja că n-o să se întoarcă. Știu că mă vede la fel cum îi vedeam eu pe bătrâneii mei. Lacrimile îmi umezesc perna și scutur capul cu mișcări scurte, atât cât pot. Nu sunt bătrână! Ce de corpuri slăbite am ajutat în ultimele lor clipe de viață! Unii aveau nouăzeci, o sută de ani. De ce n-am primit mai mulți ani? De ce am primit atât de puțini?

O să mor, îmi spun eu. Chiar o să mor.

— De ce nu mi-ai spus nimic, mamă? De ce nu mi-ai spus nimic?

Aram stă lângă mine și mă mângâie pe cap.

— Voiam să mă ocup eu de tot, îi spun. Urma să mă ocup eu singură.

— Nu-i nevoie, mamă. Sunt aici.

Încerc să spun c-am încercat s-o protejez, dar nu știu dacă e adevărat. Am încercat să protejez bebelușul. Pe nepoata mea. Am încercat să-mi protejez propria imortalitate. Pe mine însămi.

— O să dispară iar, spun eu. Știi că a dispărut și prima dată. O să dispară iar.

Stă aplecată în spate, cu mâinile pe burtă. E uriașă. Îi spun asta și începe să râdă. La fel de blând și moale. Îi citesc fericirea în privire. E fericită că are o bulă în jurul ei, o bulă în care eu nu mai încap. O bulă de moliciune și de pace, și de fericire – copilul ei. Sunt ceva de care „se ocupă”. Se ocupă de mine ca să se poată întoarce la lumea ei. Mă gândesc că n-o să-mi ducă dorul după ce mor. O să aibă altceva, ceva mult mai bun decât am fost eu vreodată. Copilul ăla o să-mi ia locul în viața ei, și ea o să-și spună că a fost un schimb bun. O să spună că dacă mama a trebuit să moară ca să am copilul ăsta înseamnă că a meritat. Așa o să gândească. O s-o și spună, poate, cuiva, cândva. Îmi

spun: Poate că treaba asta cu copilul n-a fost o idee bună, așa cum am crezut. Îmi spun: Din cauza copilului o să mor singură. O să mor și mai singură.

Le sun zilnic pe surorile mele. Îmi povestesc despre mama, dar nu știu dacă spun adevărul. Îmi spun că e internată în continuare. Că e conștientă. Că nu poate primi vizite mai lungi de câteva minute. Că n-are acces la telefon.

— Dar nu poți să-i spui tu, Maryam? Că Aram o să aibă o fetiță?

— Nu vrem s-o agităm în nici un fel. Medicii spun că nu e bine. Doar știi asta, Nahid. Că nu e bine pentru ea?

Vreau să țip la ele, dar mă abțin. Sunt mândră de asta. Sunt mândră că mă pot abține. O țin pe mama departe de mine, dar îmi spun că așa îmi trebuie. Eu am părăsit-o, și pe ea, și pe ele. Mi-am pierdut drepturile de mult. Așa că sun în continuu, de câteva ori pe zi. Ca să-mi dau seama după tonul lor dacă s-a mai întâmplat ceva nou. Dar știu că s-ar putea să fi murit deja. Sigur nu mi-ar spune. Nu acum. Ar mai conta? Dacă așteaptă suficient, s-ar putea să le scutesc de corvoada unui astfel de anunț.

Christina vrea să terminăm iar cu chimioterapia. Atacul cerebral a speriat-o. Se gândesc că sunt slăbită. Că terapia o să mă termine. Speră să reușească să elimine tumorile mai mari, cele accesibile. Dar știm cu toții că nici asta n-o să-mi salveze viața.

Aram speră că radiațiile o să dea rezultat. Crede în ele.

— Trebuie s-o faci, mamă. Trebuie să faci tot ce poți, spune Aram după o discuție cu medicul.

— Dacă ar fi putut să elimine ce am eu prin radiații, ar fi făcut-o de mult. N-are nici un sens.

— N-ai voie să te dai bătută, mamă. Ai auzit? N-ai voie să te dai bătută. Trebuie să-i lași să încerce și așa, cu radio-terapia. N-ai voie să renunți acum. Nu acum.

Oare chiar vrea să mai trăiesc, mă întreb eu. Sau dacă o spune doar așa. Spune ce se cuvine.

Mă gândesc deseori la fuga noastră. Mă întreb dacă a fost o alegere corectă. E greu să mai faci distincția între ce e corect și ce e greșit când anii au trecut și totul devine șters și încurcat. Uneori mă întreb dacă „greșit” și „corect” sunt antonime sau doar două feluri de-a spune același lucru.

Dacă ne gândim în termeni de viață și de moarte, înseamnă că fuga a fost alegerea corectă. Ar trebui să fie atât de simplu. Am fugit de persecuție politică și de un război în plină desfășurare. Ar trebui să fie ceva normal, ai fugit ca să-ți salvezi viața. Și am supraviețuit. E adevărat. Am supraviețuit treizeci de ani.

Dar dintre surorile, frații, verișoarele și verii pe care îi avem eu și Masood, cei care au rămas în țară când noi am fugit, toți sunt în viață. Cei care n-au murit în 1984 trăiesc și acum. În timp ce Masood e mort. Și eu, pe moarte.

De ce s-a oprit inima lui Masood? De ce a atacat cancerul corpul meu? Am putea gândi și așa. Dar, în același timp, cum se face că inimile noastre au bătut atâta timp? Cum au rezistat corpurile noastre atâta, din ziua în care am urcat în avion cu pașapoartele noastre false?

Mă uit la știri. La puhoiul de refugiați care traversează marea. Greu de crezut cât de mult s-a schimbat lumea. Când am plecat, problema noastră era cum să ieșim din propria țară. Când am găsit o soluție, am cumpărat un

bilet de avion. Am zburat spre libertate. Dar oamenii ăștia... Avansează cu chiu, cu vai, kilometru după kilometru. Și cei care ajung la destinație au impresia că gata, sunt la linia de sosire. Îmi vine să le spun: drumul abia a început. Fuga e în sângele vostru și o s-o transmiteți copiilor voștri nenăscuți. O să crească în timp, ca o tumoare. Tot ce ați pierdut, tot ce credeți că puteți lăsa în urmă – nu puteți. Totul e la locul lui. Până și moartea în chinuri, moartea sângeroasă e la locul ei. E tot acolo. E în coșmarurile voastre, noaptea. E în amintirea lucrurilor pe care le-ați văzut. Amintirea a tot ce s-a pierdut. Lucrurile de care ați fugit sunt alături de voi, la fel de vii ca viața asta stranie la care încercați să vă adaptați. N-o să dispară! Sunteți damnați, și voi, și copiii voștri. Totul e la locul lui și totul se moștenește.

Decid să fac, totuși, radioterapia. E o tumoare mare în ficat, pe care vor s-o elimine.

Am început să râd când Christina mi-a dat vestea asta.

— Dacă a atins ficatul, sunt terminată. Credeți că o să mă salveze radiațiile? Chiar credeți?

Stătea la capătul patului și scutura din cap.

— Nahid, n-am promis să te salvez. Nu pot să-ți promit nimic. Am estimat c-o să putem distruge tumoarea prin radiație, atâta tot.

Aruncă o privire peste hârtiile ei. Preț de câteva secunde, nici una dintre noi nu spune nimic. Apoi pune mâna pe piciorul meu și îl apasă.

— Dacă nu distrugem tumoarea asta, Nahid, s-a terminat. Hai, lasă-ne s-o facem.

Apoi s-a întors și a plecat.

Au trecut aproape doi ani. Doi ani de când mi-au spus că mai am șase luni de trăit. De când mi-au spus c-o să mor. E ca o ceață perioada asta. O ceață compusă din taxiuri care opresc în fața ușii. Corpul meu care iese cu chiu, cu vai și urcă în mașină. O ceață de asistenți medicali care lucrează pe ambulanțe. O ceață de uși de spital. Uși prin care intru singură. Uși prin care sunt împinsă pe o targă. Uși deschise de medic. Tratamente, rezultate, colaps. Găleți pentru vomitat lângă patul meu și zeci de cutii de suplimente

alimentare livrate la ușa mea. Formează un turn în hol. Nu mă simt în stare să le aduc înăuntru. Nu sunt în stare să mănânc sau să beau. O ceață de apeluri de la numere necunoscute. Medicul, psihologul, nutriționistul. Nutriționist, auzi. Îmi vine să râd.

— Aș fi avut mai multă nevoie de tine când eram sănătoasă, i-am spus prima oară. Ce poți să mai faci pentru mine acum?

Dar a continuat să mă sune oricum. La fel ca ceilalți. Telefonul nutriționistului a fost primul la care am renunțat să mai răspund. Apoi la cel al psihologului. Christina suna mai des decât ar fi fost nevoită. Mai des decât era normal. Așa că am vorbit doar cu ea. Christina a devenit Sonja, nutriționistul și psihologul meu în aceeași persoană. O ceață de convorbiri care începeau cu următoarele cuvinte:

„Bună, Nahid, sunt Christina. Cum te simți azi?”

Cum te simți azi? N-aveam nici un răspuns nou. Am cancer. O să mă omoare. În capul meu e o ceață totală, o ceață totală în afară de Sânziene, când totul era plin de lumină și viață. Mă gândesc c-am reușit să creăm o amintire frumoasă. Că am vizitat arhipelagul ăla frumos timp de atâția ani și până la urmă am reușit să creăm o amintire pe care o putem numi frumoasă. Ceva, pur și simplu, frumos.

Mă gândesc că trebuie să apuc să devin bunică. Că trebuie să apuc s-o văd. Să-i spun că s-a născut liberă. Că are rădăcini aici. Că bunicul ei e îngropat în pământul din țara asta, ceea ce îl face și pământul ei. Că, deși nu suntem alături de ea, nouă ne datorează libertatea. Noi suntem cei care i-au format rădăcinile. Noi am făcut toate astea, eu și Masood. Vreau să-i spun asta.

Așa că apăs pe buton. Când sora medicală intră, îi spun:

— M-am hotărât să trăiesc.

Se uită la mine cu capul înclinat. Sigur se întreabă dacă am halucinații sau doar vorbesc aiurea.

— Adică vreau să încep radioterapia. Cât mai repede! Dă din cap. Îmi aranjează pătura.

— Mă duc s-o anunț pe Christina, spune ea.

Văd că vrea să mai spună ceva. Că vrea să se asigure că nu-mi fac speranțe prea mari. Vreau să o împiedic să spună asta, așa că închid ochii. Mă prefac că dorm. Rămâne pe loc. Schimbă apa din vaza cu flori. Aruncă sticlele de suc și îmi șterge masa. Nu e treaba ei. Dar o face pentru că îi e milă de mine. Știu asta. O face pentru că știe că radio-terapia n-o să mă ajute cu nimic. Că nu poate decât să-mi mai câștige câteva zile, săptămâni sau luni. Dar n-am nevoie de mila serei medicale. Vreau doar să trăiesc până se naște nepoata mea.

M-au ținut la spital înainte să încep tratamentul cel nou.

— Vreau să te țin sub observație, spune Christina.

— Sunt două săptămâni de când am venit aici, am protestat eu.

Chiar voiam să plec acasă. Dar în clipa următoare mi-am dat seama că habar n-aveam de când sunt internată. Habar n-aveam ce zi e. M-am tot gândit, dar nu mi-am amintit nici în ce lună suntem. Știam că Aram urmează să nască în ianuarie. Oare să fi trecut deja Crăciunul?

Am întrebat-o pe Christina. Părea neliniștită. A început să-mi pună o grămadă de întrebări.

— Nahid, știi în ce țară ești?

— Nu sunt senilă, Christina! Sunt în Suedia.

— Știi în ce oraș te-ai născut?

Era să zic Stockholm, dar suna greșit chiar și în sinea mea. Am încercat să mă gândesc, dar ceva nu mă lăsa. Ceva ca un perete între mine și propriile gânduri.

— Normal că știu, am răspuns și mi-am ferit privirea.

— Nahid, cum o cheamă pe fiică-ta?

Am privit în gol. Simțeam că peretele se îngroșa tot mai mult. Pe partea mea de perete nu se afla nimic. Nimic. Era ca un vid.

Am întâlnit privirea Christinei și am înțeles ce vrea să spună înainte să deschidă gura. Înainte să mă așeze pe o targă și să mă împingă până la aparatul ăla mare unde îmi făceau radiografiile, și atunci am intrat în panică, m-am simțit claustrofobică, am început să țip și am țipat atât de tare, că au fost nevoiți să mă scoată de acolo și să-mi administreze calmante înainte să mă ducă înapoi în salon.

Cancerul atinsese și creierul. Își făcuse cuib printre amintirile mele. Printre gândurile mele, în văzul meu. Se postase ca un perete între mine și tot ce voiam să zic. Tot ce aveam de zis înainte să dispar. Tot ce voiam să văd, tot ce era de văzut. Aveam să dispar înainte să apuc să mor.

— Cât mai e până în ianuarie?

A fost singura mea întrebare.

— Doar câteva săptămâni, Nahid, a spus Christina.

— O să mai trăiesc atunci? O să mai trăiesc în ianuarie?

— Nu știu, Nahid.

M-a mângâiat pe păr. Stătea doar la câțiva centimetri de mine, dar n-o vedeam clar. Era ca o poză mișcată. Am strâns ochii ca să îi percep contururile.

— Ajută-mă să trăiesc până în ianuarie. Te rog, ajută-mă să nu mor până atunci.

Am văzut în ceață cum și-a încordat mușchii feței. Că se abține.

— Christina. Te rog, nu-mi face asta. Te rog. O să fiu bunică. Lasă-mă să fiu bunică.

Am auzit-o că plânge. N-o vedeam, dar o auzeam.

— E nedrept, am bâiguit. Nu e deloc drept.

În dimineața următoare am rugat-o pe asistentă să mă ajute să mă așez în pat și i-am cerut o cafea. Aveam nevoie de un energizant. Ceva ce să mă ghideze în ceață. Voiam s-o rog să-mi aducă o tequila. Mi-era așa de poftă de-o tequila și de o țigară. Dar cu ceața din capul meu nu le-aș fi făcut față. Dintr-odată mi-a picat fisa că n-o să mai beau tequila și n-o să mai fumez niciodată, și asta m-a tuflit un timp. Nu c-ar fi fost foarte important. Era încă un lucru pe care îl pierdeam. Un lucru în plus, banal sau cel puțin de la sine înțeles pentru alții, dar ceva de care eu n-aveam să mă mai bucur niciodată.

Aveam două telefoane de dat. Două telefoane de care a trebuit să mă ocup singură în timp ce încă mai eram întreagă la minte. Trebuia să o sun pe maică-mea și pe fiică-mea. De restul puteau să se ocupe alții. Am ridicat telefonul și l-am cântărit în palmă în timp ce încercam să mă decid pe care dintre ele să o sun mai întâi. Și m-am blocat așa, până când asistenta a intrat în salon și s-a oprit lângă mine cu o ceașcă cu cafea. Abia atunci mi-am amintit ce voiam să fac.

Mai întâi am sunat-o pe Maryam. Mi s-a părut mai firesc. Să mă ocup de trecut înainte să mă dedic viitorului.

A răspuns aproape imediat. Asta m-a surprins. La cât m-au evitat în ultima vreme când le-am sunat și le-am bătut la cap să mă lase să vorbesc cu mama.

— Nahid, *salam*!

Avea vocea răgușită.

— Nahid, cum te simți, *aziz*? Mai ești la spital? Când începe tratamentul? Noi n-avem nici o noutate, nu-ți face griji, Nahid. Gândește-te la tine, la Aram, la bebeluș, una-două vine și bebelușul, Nahid.

Îi auzeam cuvintele. Chiar le auzeam. Dar mă concentram mai mult la ton și la zgomotele din fundal și la respirația ei scurtă și superficială care tremura în aer printre silabe.

— Maryam, vreau să vorbesc cu mama, am spus doar. Vreau să vorbesc cu mama.

Rostisem cuvintele astea de atâtea ori. De atâtea ori într-un timp atât de scurt și surorile mele au reușit s-o țină departe de mine. „Am vești bune!“, am țipat eu. „Vă rog, am sunat ca s-o înveselesc!“ Dar nu m-au lăsat. Nu m-au lăsat să vorbesc cu mama de când cu atacul cerebral și acum auzeam. Auzeam și știam, în ciuda minții mele încețoșate. Sunasem în ciuda ei. Știam, și dacă inima mea ar fi avut o gură, ar fi urlat de durere.

— Maryam, o vreau pe mama. Te rog, o vreau pe mama.

Suspinele i-au acoperit vocea. Nu voiam să aud ce spune. Dar până la urmă mi s-a tăiat respirația și atunci a spus-o:

— *Nahid joon*, inimioara mea. Mama a mers mai departe, draga mea. Iubita mea. Mama a mers mai departe, iubita. Mama nu mai e.

N-ar trebui să te doară atât de tare să-ți pierzi mama atunci când și tu ești pe moarte, când tu însăți urmează să mori cât de curând. Când știi că senzația asta n-o să dureze mult. Că e o durere temporară. Dar a durut. Am scăpat telefonul pe jos și m-am scufundat din nou sub

pătură, în ceața mea. Nu știu cât am stat așa, dar auzeam voci care apăreau și dispăreau și voiam să le spun că mama nu mai e. *Vă rog, strângeți-mă în brațe pentru că mama nu mai e.* Dar din cauza vocii mele slabe au crezut că am halucinații. Am ridicat brațele în aer, am încercat să ating pe cineva, pe cel care era acolo. Am încercat să le spun că mai sunt aici.

Aram vrea să mă duc la ei. Să mă mut acolo. Stătea în salonul de spital și discuta cu Christina, și pentru unii tonul ei ar fi putut părea hotărât, dar eu nu auzeam decât panică.

— Pot să am grijă de propria mea mamă. O să rezolvăm ce trebuie rezolvat.

Christina a încercat să se împotrivească.

— Sunt multe de făcut. Administrarea morfinei, medicamentele, toate detaliile practice. Nu poate să se deplaseze singură, nici nu vede bine. Și ar mai fi și halucinațiile alea... O să se agraveze tot mai mult, cu cât tumorile apasă mai mult pe creier. Lucrurile de genul ăsta pot fi destul de dure.

Aram stătea cu mâinile pe mijloc. Nu vedeam mai mult. O siluetă neagră cu o burtă enormă și mâinile pe mijloc. Arăta ca un trol furios, o făptură dintr-un basm.

— E vorba de mama mea, Christina.

Vocea ei se sugrumă, și cele două au stat așa, fără să spună nimic, preț de câteva secunde. Îmi amintesc și eu. Au fost cuvintele pe care le-a rostit la prima noastră întâlnire, prima oară când m-au internat aici. Sentimentul vinovăției și al rușinii era ca o greutate imensă, ca un obstacol între ele. *De ce n-ai salvat-o pe mama mea, doar ți-am spus că e mama mea, cum poți s-o iei de lângă mine?*

— Sun la asistența la domiciliu, spuse Christina și părăsi încăperea.

Am ridicat mâna ca să-i atrag atenția lui Aram.

— Lasă-mă să mă duc acasă la mine. Vreau să fiu în casa mea.

Am încercat să vorbesc clar și m-a înțeles. Mi-a luat mâna și m-a sărutat pe frunte.

— Știu că vrei asta, mamă. Știu. Aș vrea să fi fost așa de ușor.

A zăbovit cu buzele pe pielea mea și am simțit căldura și umezeala lacrimilor ei. Voiam s-o întreb de ce nu se poate. De ce plânge. Voiam s-o întreb: ce se întâmplă cu mine? Nu-mi aminteam.

Dar cuvintele mele se terminaseră pe ziua aceea. Nu le găseam, nu le puteam forma în gură astfel încât să fie inteligibile.

Asistenții de la ambulanță au fost cei care au venit după mine. M-au ridicat pe targă și m-au împins prin tot spitalul, spre intrarea de la Urgențe. Îmi venea să glumesc. Să le spun că e ireal. Să fiu dusă acasă cu ambulanța, când, de fapt, eram în drum spre o cu totul altă destinație. Asta voiam să spun. Dar neioanele luminau prea tare, și aparatele piuiău prea strident, așa că am închis ochii.

M-am trezit când m-au băgat în mașină.

— E ziua mea în curând.

Eu eram cea care vorbise.

— Împlinesc cincizeci de ani. Ce-am îmbătrânit! Haideti la petrecere. Trebuie să veniți la petrecere.

Nu cred că m-au auzit. Nici măcar nu știu dacă am scos cuvintele alea pe gură. Am încercat să le repet, dar se risipiseră.

Într-o zi, ne-am dus cu mama să vizităm cimitirul. Locul în care erau îngropați deținuții politici. Nu fuseseră înmormântați cum se cuvine, cei executați. Doar coborâți într-o groapă. Asta aflaseră unii dintre noi. Unii știau. Alții, ca noi, doar au presupus. Am presupus că aici e îngropată. Că aici se odihnea. Un trup de paisprezece ani care nici măcar n-avea nevoie de odihnă. Care nu era menit să se odihnească.

Mama nu spusese prea multe din noaptea aceea. Fusesse la închisoare. Ne-a povestit asta abia mai târziu. Știa că ne-am fi dus noi în locul ei și îi era frică să nu cumva să ne aresteze și pe noi. S-a dus acolo și i-a întrebat de fiica ei, iar ei i-au spus că fiica ei nu era acolo. Chiar când se pregătea să plece, un gardian a strigat după ea: „Rușine să-ți fie, *khanom*. Ce mamă ești tu, dacă nu știi unde e fiică-ta? Dacă trebuie să bați la ușa închisorii ca să întrebi de ea“.

Mama s-a dus la el, s-a postat în fața lui, l-a privit drept în ochi și l-a scuipat în față. Știa că puteau s-o aresteze pe loc. E un miracol că n-au făcut-o.

Dar paznicul a plecat ochii în pământ. Un băiat aproape de vârsta Noorei. A plecat privirea, și mama și-a strâns geanta și a plecat de acolo valvârtej, cât i-a permis reumatismul.

— Azi vreau s-o vizitez pe Noora.

Masood a ridicat ochii. Avea privirea îndurerată.

— Mamă, ai aflat tu ceva?

Mama s-a întins peste masă după brânză.

— Știu că fetița mea ne-a părăsit. Inima mea știe.

Masood a început să protesteze, dar mama a ridicat mâna ca să-l facă să tacă.

— Azi ne ducem la cimitir, a spus ea cu glas calm și hotărât.

Masood s-a întors spre mine, dar n-am putut să-i întâlnesc privirea. S-a ridicat, și-a pus geaca și a trântit ușa când a ieșit. Fața mamei a rămas imobilă. Doar a stat acolo. Cu spatele drept. Cu mâinile pe genunchi. Cu haina și eșarfa pe scaun. Cu pantofii lustruiți lângă perete și cu poșeta lângă ea. Era pregătită de plecare. Nu înțeleg cum a reușit.

I-am zâmbit. M-am străduit din răspuțeri să schitez acel zâmbet, dar până la urmă am făcut-o. Am zâmbit și am spus:

— Facem cum vrei, mamă.

Și ne-am îmbrăcat cu cele mai frumoase haine pe care le aveam și ne-am dus la autobuz. Îmi venea să mă trântesc la pământ și să nu mă mai ridic niciodată. Dar am ținut-o pe mama de mână. Am zâmbit când s-a uitat la mine și am stat așa, mână în mână, pe tot parcursul drumului. În cealaltă mână ținea un buchet de garoafe. Cred că le cumpărase cu o zi înainte și uitase să le pună într-o vază. Atârnau peste genunchii ei, veștejite. Îmi amintesc că m-am gândit: *nu așa ar trebui să fie. E greșit.* Dar ce altceva puteam să facem?

Cimitirul era enorm, și drumul până acolo, foarte lung. Am simțit când mama s-a împleticit. O chinuia reumatismul.

Dar s-a prefăcut că totul e în regulă, și-a încordat corpul și a mers mai departe. Când am ajuns la mormintele nemarcate, s-a lăsat pe genunchi. Era ca și când corpul ei, la fel ca al meu, ar fi vrut să se trântescă la pământ pe tot parcursul drumului și acum, în sfârșit, a putut s-o facă.

S-a prăbușit în genunchi și s-a aplecat peste nisipul cel galben. M-am lăsat pe vine lângă ea. Am auzit că șoptește ceva și am auzit cum sărută pământul de mai multe ori. Tot ce-am putut să fac era să-mi umplu palmele cu nisip și să mă uit la el în timp ce cădea, cernut, spre pământ.

Am văzut-o pe mama. Era în cameră și ținea un buchet de garoafe ofilite în mână. Venise la mine să-și ia rămas-bun. Am văzut-o venind spre mine, îmbrăcată în haina ei neagră și cu eșarfa pe cap. Am văzut calmul de pe chipul ei și mâna ei încleștată pe poșetă. S-a prăbușit în genunchi peste mine. A sărutat podeaua.

— Cum ai ajuns aici, mamă? Cine ți-a dat drumul înăuntru? Cum ai ajuns aici? Am crezut că ai dispărut. Am crezut că s-a terminat totul. Mamă, am ceva să-ți spun. Fii atentă, mamă.

Cineva a pus o mână rece pe fruntea mea. A făcut „șșș”. Privirea mi s-a închețat, contururile mamei au început să dispară.

— Mamă, nu mă părăsi. Rămâi cu mine. Am nevoie de tine. O să repar totul! O să-ți dau înapoi ce am luat de la tine. Promit!

Dar dispăruse. În urma ei au rămas doar garoafele uscate, putrezite.

Am simțit schimbarea și claritatea în capul meu. A sunat ca un clic, ca atunci când deschizi pentru prima oară un borcan cu maioneză. Ca un sigiliu spart.

A făcut clic și am deschis ochii. Prin ferestrele mari vedeam că e întuneric și că suflă vântul. Crengile copacilor se loveau de geam. În cameră lumina un bec slab. Pe masă licărea flacăra unei lumânări. Pe pervaz se afla un suport de lumânări de Advent, iar în colț se vedea un brad împodobit cu o ghirlandă luminoasă. Dinspre combina muzicală se auzea muzică clasică în surdină și cineva discuta într-o cameră mai îndepărtată. Am simțit miros de friptură și cartofi gratinați la cuptor. Preț de o secundă am crezut că îmi închipui totul, dar impresiile erau prea vii. Clicul. Claritatea.

— Aram.

Aveam vocea răgușită și aspră și mi-am dres glasul.

— Aram!

Vocile au amuțit, dar n-a venit nimeni. Era ca și când ar fi stat să tragă cu urechea, așteptau ca strigătul să se repete. De parcă ar fi crezut că doar și-au închipuit.

— Aram!

De data asta am strigat cu o voce clară și am auzit-o cum scapă ce avea în mână și o rupe la fugă. A venit valvârtej

și s-a oprit în cadrul ușii camerei de zi. A rămas acolo și s-a holbat la mine.

— *Salam madar*, am spus. Bună, iubito.

Stătea acolo în cadrul ușii cu mâinile pe mijloc și se uita la mine cu ochi mari. Parcă lumina cu întreaga făptură. Fața și părul ei prins într-o coadă în creștetul capului degajau parcă o aură de lumină, dintr-un punct din spatele capului. Arăta ca un înger, așa cum îmi imaginam eu că arată un înger. În clipa aceea m-am gândit că suntem aproape una de alta, eu și bebelușul. Eu, aproape de moarte, și ea, aproape de viață și urma să trecem peste linia aceea subțire din direcții opuse. De fapt, ne aflam pe aceeași parte a liniei. Eu mă simțeam în siguranță când mă gândeam la asta. Pentru prima oară, am simțit că nu sunt singură. Că n-am să mor singură. Că urmează să ne întâlnim și să ne ținem de mână, după care avem să ne dăm brânci ușor și să ne ajutăm una pe alta să trecem peste linie.

Aram voia să profite de claritatea minții mele, dar eu ceream să fiu lăsată în pace. Simțea nevoia să îi răspund la întrebări. Să primească niște vorbe care să-i ajungă toată viața. Eu voiam doar pace și liniște. Voiam doar să zac acolo cu ochii deschiși și să mă uit la mișcările crengilor din fața ferestrei, și să simt că fac parte din mișcarea aceea, că fac parte din viață.

Aram s-a așezat pe marginea canapelei, și primul lucru pe care l-a spus a fost:

— Ai ratat Crăciunul, mamă.

Asta a stârnit ceva întunecat în mine. Comentariul ei m-a înfuriat. Cui îi păsa de Crăciun, cui îi păsa că ratasem ceva când aveam să ratez tot restul.

— Ne-ai lipsit, a spus ea, și tocmai asta a fost.

Asta m-a enervat cel mai mult. Că ar fi vrut să sărbătorească Crăciunul cu mine dintr-un motiv egoist. Că ar fi vrut un ultim Crăciun cu mine, o imagine interioară cu mine, sărbătorind Crăciunul cu ei.

— Am un cadou pentru tine de la Moș Crăciun.

A spus-o pe un ton hotărât. De parcă ar fi vrut să ne convingă pe amândouă că e un lucru corect. Că trebuie să îmi dea un cadou de Crăciun pentru că așa se face. Că e un lucru prin care poate să umple ultimele noastre clipe petrecute împreună.

M-am bucurat. Era un sentiment ciudat care începe în stomac, urcă spre gâtlee și apoi atinge buzele. Știu că am zâmbit cu gura, chiar dacă restul feței era împietrită. Ochii îmi încremeniseră într-un mijit.

A ridicat energic în brațe un pachet mare. Și-a luat avânt. Mi-a întins pachetul. Simțeam că îl ține de celălalt capăt, că nu îndrăznește să scape greutatea aceea pe pieptul meu. Simțeam că amândouă încercăm să suspendăm clipa aceea într-un fel.

— Sper să-ți placă. Sper că o să poți s-o... folosești.

Nu știa când o să mă mai trezesc. Dacă aveam să mă mai trezesc. Știa că limpezimea minții mele avea să dispară în marea amintirilor și a speranțelor care nu s-au împlinit niciodată. Nu știa dacă era ultima mea suflare înainte să ajung la destinație și știa că nu voiam să vorbesc. Că nu voiam să-i dau ce avea nevoie, cuvintele care i-ar fi adus mângâiere, mângâierile vindecătoare, vorbele care să-i ajungă tot restul vieții. Așa că mi-a dăruit ceva, ceva de care n-aveam deloc nevoie, și asta ne-a bucurat pe amândouă mai tare decât ne-am fi putut aștepta. Ne-a făcut mai fericite decât am crezut că am putea fi.

A sfâșiat hârtia de ambalaj și a deschis cutia. Repede, repede, ca și când ar fi fost ceva urgent. Am mijit ochii, dar nu vedeam nimic. Mi-a spus ce era. O geantă scumpă, genul de geantă pe care mi-am dorit-o toată viața, dar care nu credeam că e făcută pentru una ca mine. Era o geantă scumpă, și eu eram marxistă, sau, în orice caz, fusesem marxistă cândva și mă făcea să mă consider un om important. Că meritam mai mult decât credeam eu.

Culoarea o vedeam. Am văzut că era roșie sau parțial roșie, nu știu. Am ridicat-o și am luat-o pe Aram de mână.

— Se potrivește cu cizmele mele roșii, am spus eu. Pot să le port împreună.

Aram mi-a strâns mâna.

— Ce idee bună, mamă, a spus ea. O să facem o plimbare împreună, cu cizmele și cu geanta roșie.

Am ridicat privirea și am văzut-o, preț de câteva secunde, am văzut-o clar. Expresia ei era la fel de hotărâtă ca și tonul. N-avea de gând să se dea bătută nici o secundă. Avea de gând să mă țină în viață. Avea de gând să mă țină în viață atât cât aveam amândouă nevoie.

Le auzeam vocile în depărtare, și asta mă deranja. Mă mutaseră în dormitor. Dormeam în patul lor. Unde dormeau ei, nu știu. Îi auzeam când plecau și încuiau ușa și îi auzeam și când se întorceau, sporovăind exaltați și cu sacoșe foșninde. I-am auzit când au montat pătuțul în camera de zi. Le auzeam râsetele stăpânite și pașii discreți. Am auzit când Aram s-a culcat într-o parte pe covor și a respirat sacadat, în timp ce el a continuat montatul. I-am auzit cum își făceau planuri și cât de mult așteptau venirea copilului. Construiam un loc în inimile și în căminul lor, își construiau viitorul cu propriile lor mâini, în același loc în care zăceam și eu. Aram intra la mine din când în când. Intra des, știu bine, dar aveam impresia că intră doar uneori. Îmi verifica medicamentele, îmi umezea buzele cu vată și mă mângâia pe păr. Pășea peste prag și intra în zona dintre viață și moarte. Zona dintre cea care mai avea puțin și își dădea duhul și cea care urma să se nască în orice clipă.

Nu puteam să vorbesc. Nu puteam să spun ce simt și simțeam atât de multe. Simțeam că nimic nu e corect. Simțeam că ar fi trebuit să stea la căpătâiul meu, să mă țină de mână și să-și ia adio, să fie alături de mine în așteptarea asta involuntară care îmi compunea întreaga existență. Viața cea nouă mai putea să aștepte. Restul. Restul avea să fie acolo, eu eram cea care avea să dispară. Simțeam

că nu e corect ce face. Îmi doream să nu fi fost gravidă. Să fi fost a mea. Să-și fi îndreptat toată atenția asupra mea. Să fi înțeles că am adus-o pe lume pentru mine, ca să nu fiu singură, ca să nu zac aici singură. Îmi era datoare cu atât. Îmi era datoare să mă apere de singurătate. *Mă dezamăgești!*, îmi venea să țip când o auzeam că împăturește haine de bebeluș și le așază cu grijă în sertar. *O să regreti ce-ai făcut!*

În fiecare zi venea o echipă de asistenți medicali. Sau poate că veneau de mai multe ori pe zi, nu știu. Simțeam după miros că sunt asistenți. Nu mi se părea un miros neplăcut. Mă simțeam acasă. Toate orele alea petrecute la spital, sanatoriu, la policlinică. Toate orele mele de lucru în halat alb, toate orele mele în care mă îngrijeam de alții. Uneori mă veneam și pe mine apropiindu-mă de propriul meu corp. În alb, cu părul prins în coc și cu buzele de un roșu aprins. Mă vedeam pășind spre mine și luându-mă de mână. Mă vedeam ridicând o perie și pieptănându-mi părul cu mișcări lente, moi. Uneori trăgeam un scaun și scoteam o oă roz din buzunar. Îmi făceam unghiile, în timp ce cântam unul din cântecele mele. La fel cum făceam cu pacienții mei. Mă vedeam venind spre mine și cântam. Cântam tot timpul. Îmi doream să fi fost eu sora medicală care se ocupă de mine. Îmi doream să-mi fi putut cânta cântecele. Uneori îmi dădeam seama că e ea. În câteva clipe scurte de luciditate, o vedeam. O vedeam pe Aram cum stătea cu mâinile mele în poala ei și îmi făcea unghiile, și îmi cânta. Îmi cânta tot timpul.

În ziua aceea nu s-au auzit cântece. Am simțit mirosul venind spre mine și că stăteau aplecați deasupra mea. M-au apucat cu un gest brutal. Nu puteam să vorbesc, nu puteam să le spun să înceteze. Mi-au atașat perfuzii de brațe și mi-au pus o mască de oxigen peste nas. Erau mai mulți decât de obicei, îmi dădeam seama după cât de aproape stăteau unii de alții. Se ciocneau unii de alții și se mișcau repede. Și dintr-odată au dispărut cu toții, și în clipa aceea am înțeles. În clipa aceea mi-am auzit propria răsuflare și mi-am dat seama că respiram tot mai greu. Se lovea de marginea plămânilor și nu găsea ieșirea. Dinăuntru meu se auzea un hârâit și un șuierat și aveam impresia că sunt blocată. Blocată în mine însămi și că nu reușesc să ies.

S-au întors și m-au pus pe o targă. Am încercat să întorc capul, să caut conturul lui Aram. Dar simțeam că nu e în cameră, că nu stă în fața ușii, că ceva nu e în regulă. Erau atât de mulți și îmi blocau vederea. Voiam să-i dau la o parte cu brațul, dar n-aveam control asupra mișcărilor. Nu puteam să ridic brațul și nici să deschid ochii suficient cât să le dau de înțeles că încă mai trăiesc și sunt conștientă. M-au scos din cameră, m-au împins prin hol, și atunci am auzit-o. Gemea. Respira greu, ritmic. S-au oprit o clipă când am trecut pe lângă ea. S-a așezat. Își ținea mâinile pe burtă. Mai mult de atât n-am văzut. S-a întins după mâna

mea. A strâns-o cu atâta blândețe, cu atâta hotărâre, încât am simțit viața însăși pulsând între noi.

— Venim și noi, mamă. Venim și noi.

O spusese cu o voce chinuită. Voiam să aud mai multe, voiam să știu ce se întâmplă. Dar s-a aplecat înainte sugrumând un țipăt și momentul s-a terminat. M-au scos pe casa scărilor unde era frig, și atunci am închis ochii.

Venim și noi. Cuvintele ei mi se învârtteau în cap, în corp, ca atunci când faci gargară cu apă. Se învârtteau, se roteau, erau peste tot. *Venim și noi.*

Stau lângă patul meu. Mama, în rochia neagră cu care era îmbrăcată în ziua în care ne-am dus la cimitir. Stă cu mâinile pe genunchi, se leagănă înainte și înapoi, ca atunci când m-am dus acasă și și-a dat seama că Noora nu e cu mine. Maryam stă cu capul plecat. Genele ei aruncă umbre peste chip. Are un creion după ureche. Părul vopsit în culoarea abanosului i se revarsă peste umeri. E frumoasă, atât de frumoasă. Știu că deasupra obrazului ei pulsează amprenta albastră a unei palme bărbătești. Că de asta stă cu capul plecat. Și în spatele lor, în spatele lor stă Noora. Cu două codițe împletite și o beretă. Cu o pereche de ochelari mari și un zâmbet exaltat pe buze. O fată de paisprezece ani, gata de o nouă aventură. E singura care mă vede. Privirile ni se întâlnesc și rostesc o mie de cuvinte. Cuvinte după care am tânjit încă din ziua aceea.

Simt mirosul și îmi dau seama că sunt din nou la spital. În jurul meu se mișcă mai multe corpuri. Mă apasă, îmi pun perfuzii noi. Aud sunetul unei pompe și știu și ce e. Îmi administrează morfină. Vor să mă scape de dureri, vor să mă calmeze. Vor să mă eliberez și să adorm. Încerc să trag pe cineva de mânecă. Încerc să le mai cer un pic de timp. Doar un pic. Încerc să țip. Nu sunt pregătită! Nu încă! Dar ei nu-mi văd mișcările și nu-mi aud strigătele mute. Nu reușesc să mă agăț de nimic. Simt că alunec, că

nu mă mai pot ține. Că mă ia valul și mă duce. E o senzație plăcută, de mult n-am mai simțit ceva atât de plăcut. Ca atunci când stai întins pe o plajă, soarele e sus pe cer, briza te mângâie și ațipești. Starea aceea între luciditate și vis.

În clipa aceea, aud ceva. E un sunet îndepărtat. Îndepărtat, în spațiu și timp. Plânset de copil. Încerc să mă mișc, dar corpul meu se scufundă parcă într-o baltă de noroi. *Mama e aici, îmi vine să zic. Mama e lângă tine. Mama nu-ți dă drumul.* Vorbe pe care le spui unui copil plângând. *Mama nu te părăsește niciodată.*

Îl aud din nou. Un țipăt care se agață de corpul meu tot mai amorțit. Se aude de aproape, am impresia că se apropie. Încă un țipăt și Aram vine spre mine. E îmbrăcată în alb, are părul prins în coc, buzele roșii și în brațele ei se odihnește copilul. Preț de o clipă am impresia că mă văd pe mine și apoi pe mama, venind spre mine cu Noora, abia născută. În clipa următoare însă se aude un declic și totul se clarifică.

Își trage scaunul cât poate de aproape de patul meu.

— Mamă, spune ea. Mamă, sunt aici. Sunt lângă tine.

Aram îmi ridică brațele, controlează ceea ce eu nu mai pot. Le încrucișează pe pieptul meu. Și apoi rostește cuvintele. Cuvintele după care am tânjit atât, încă de când am crezut c-am încetat să mai sper, să mai tânjesc.

— E aici. Noora e aici. Ai rezistat, mamă.

Pune copilul pe pieptul meu. Așa, dintr-odată. Dintr-odată e aici. S-a întors. Mirosul vieții mă izbește. Mirosul delicat al pielii neatinse, al unui nou început.

Mă străduiesc să aplec capul ca s-o văd mai bine. Aram îmi sprijină capul și mă ajută s-o văd. Copilul deschide ochii. Copilul. Noora. Mititica mea. Noora.

Ochii ei sunt azurii. Azurii ca marea și lacurile. Azurii ca arhipelagul, ca cerul de deasupra podurilor pe care le-am străbătut, înainte și înapoi, tot timpul. Ceva nespus de frumos. Îi simt corpul pe pieptul meu, peste inima mea. Mă gândesc că bătăile inimii mele pulsează prin corpul ei, că-i transmit putere.

— Copil drag. Sunt bunica ta, draga mea. Bunica ta.

Nu sunt sigură dacă reușesc să rostesc cuvintele acelea, dar văd că mă ascultă.

— Eu am fost cea care te-a adus aici. Noi am fost.

Contururile lor s-au dizolvat și în curând au dispărut. Lumina a pălit. Îmi simțeam corpul greu în pat și greutatea copilului pe pieptul meu. O simțeam pe Aram cum îmi ținea mâinile în mâinile ei. Simțeam asta, povara corpurilor pe care urma să le las în urmă. Aram cânta. Vocea ei m-a însoțit în întunericul care îmi ieșise în întâmpinare. Îmi cânta cântecele, și atunci zâmbeam în sinea mea. Avea să-mi cânte cântecele. Cântecele noastre n-aveau să piară niciodată.

www.polirom.ro

Redactor: Alexandra Cozmolici

Coperta: Radu Răileanu

Tehnoredactor: Irina Lăcătușu

Bun de tipar: februarie 2018. Apărut: 2018

Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266

700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;

(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,

sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la GANESHA PUBLISHING HOUSE – București

tel.: 021 423.20.58, tel./fax: 021 424.98.13,

e-mail: contact@ganesa.ro, web: ganesa.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul

Uniunii Scriitorilor din România

Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

GOLNAZ HASHEMZADEH BONDE

s-a născut în Iran, în 1983, și a fugit alături de părinți în Suedia când era doar un copil. A absolvit Stockholm

School of Economics și este unul dintre primii cincizeci de absolvenți ai programului academic Goldman Sachs Global Leaders. Este fondator

și director al Inkludera Invest, o organizație non-profit care militează împotriva marginalizării sociale. A debutat în 2012 cu

romanul *Eu nu sunt ea*. Cel de-al doilea roman, *Ceea ce datorăm*,

a fost publicat la Wahlström & Widstrand, în 2017, și este în curs de traducere în peste douăzeci și cinci de limbi. În prezent Golnaz

Hashemzadeh Bonde locuiește cu soțul și fiica ei în Suedia.

Coperta seriei: Radu Răileanu

Pe copertă:

© halfpoint/Depositphotos.com,

© by ali reza/Flickr.com

**O revelație a literaturii contemporane suedeze,
roman vândut în peste 25 de țări**

Romanul *Ceea ce datorăm* aduce pe scena ficțiunii contemporane o voce impetuoasă, dar necesară, o voce care se naște din trauma și pierderea asimilate încetul cu încetul, un fenomen care își lasă urmele asupra generațiilor viitoare.

„Pendulând între teme dificile, care pot aluneca în orice clipă în abordări nepotrivite, Hashemzadeh Bonde reușește să creeze o poveste fără urmă de sentimentalism și să redea atât de fidel vocea lui Nahid, încât aproape uiți că în spatele acestei voci e un scriitor.”

Expressen

„Hashemzadeh Bonde surprinde fără greș nuanțele unui melanj emoțional alcătuit din furie, întuneric, durere în fața unui destin implacabil...”

Göteborgs-Posten

ISBN 978-973-46-7182-3

9 789734 671823

www.polirom.ro

